

FİNANS VE EKONOMİ SÖZLÜĞÜ

A

ACENTA (agent) :

Acentalık sözleşmesi çerçevesinde, sadece sermaye piyasası araçlarına ilişkin alım ve satım emirlerinin aracı kuruma iletilmesine ve gerçekleşen emirlerin tasfiyesine aracılık eden gerçek kişi veya ticaret şirketleridir.

ACİZ (insolvency) :

Borçların, vadesi gelmesine rağmen ödenememesi durumudur. Böyle bir durumda, alacaklı borçlunun borcunu ödeyemeyecek durumda olduğunu mahkemeye bildirir, borçlu ise, acz içinde olduğunu ileri sürerek mahkemeden iflasını isteyebilir.

ACİZ VESİKASI :

Borçlunun kanuni yönden takip edilen alacağı ödemeye yeterli malı bulunmadığına dair İcra Dairesi tarafından verilen resmi belge. "Kesin" ve "geçici" olmak üzere iki çeşittir. Kesin aciz vesikası, borçlunun kovuşturulan alacağı tamamen veya kısmen ödeyemeyecek durumda olduğunu kesin şekilde gösteren belgedir. Geçici aciz vesikası ise borçlunun yeterli malı bulunmadığı hallerde haczedilmiş mallara takdir edilen kıymetle alacak miktarı arasındaki farkı gösteren tutanaktan ibarettir. Alacaklıya, borçlunun mallarına bu fark kadar haciz konulması hakkını verir ve malların satışından sonra bu vesika geçerli olmaz. Yerine kesin aciz vesikası alınır.

AÇIĞA DAYALI HARCAMA (deficit spending) :

Bu politika ile, ekonominin durgunluk veya daralma dönemlerinde, toplam talep artırılarak, durgunluktan çıkılması hedeflenir.

AÇIĞA SATIŞ (short selling) :

Sahip olunmayan menkul kıymetlerin ödünç alınmak sureti ile satılmasıdır. Yani, yatırımcıların portföylerinde bulunmayan ve fiyatları düşme eğiliminde olan hisseleri satması ve hisseyi daha alt fiyat seviyelerinden alması olarak gerçekleştirilir.

AÇIK BONO (blank bill) :

Tutarı ve hamili belli olmayan, sadece açığa imza atmak suretiyle düzenlenen bonodur.

AÇIK EKONOMİ (open economy) :İthalat ve ihracat üzerinde hiçbir sınırlanmanın bulunmadığı ekonomidir.

AÇIK EKŞİLTME (auction by underbidding) :

Satın alınacak mala en düşük fiyatı verecek satıcıyı bulmak için uygulanan yöntemdir.

AÇIK FİNANSMAN (deficit financing) :

Bütçe açığının, yapılan borçlanmalarla kapatılması (harcamaların gelirlerden fazla tutulması) yöntemi olup, istihdamı artırmak ve ekonomik hayatı canlandırmak için uygulanır.

AÇIK KABUL (acceptance in blank) :

Poliçeyi düzenleyenin imzası olmadan, poliçenin muhatap tarafından kabul edilmesidir.

AÇIK KREDİ (open credit) :

Yüksek moralite ve kredibilitesi bulunan bir şahıs veya firmadan, kefalet ve teminat istenmeksizin, sadece imzası ile kullanılan kredidir. Böyle bir durumda krediyi kullanan şahıs veya firma, tüm mal varlığı ile alacaklıya karşı sorumludur.

AÇIK POZİSYON (short position) :

Vadeli işlem piyasalarında alınmış ve henüz kapatılmamış pozisyonlara denir. Bankacılık da, döviz pozisyonunun aşılmasıyla döviz toplanması, TL.'ye çevrilerek kredi kullanılması anlamında kullanılır.

AÇILIŞ FİYATI (opening price) :

Menkul kıymetin borsada işlem gördüğü ilk fiyattır.

ADAT :

Faiz hesaplamalarında kullanılan ve borç bakiyenin faize esas gün sayısı ile çarpılıp yüze bölünmesi sonucu bulunan tutar.

ADİ ŞİRKET (partnership) : İki veya daha fazla kişinin, ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, belirli bir ortaklık sözleşmesiyle kurdukları şirkettir. Adi şirketlerin tüzel kişilikleri, ünvanları ve ticaret siciline kayıt zorunlulukları bulunmamaktadır. Ayrıca, iflasa tâbi değildirler.

AĞIRLIKLİ ORTALAMA (weighted average) :

Dizi içindeki her bir birimin, kendi ortalamasıyla ayrı ayrı çarpıldıktan sonra alınan toplamın, ağırlık toplamına bölünmesi ile elde edilen ortalamadır. Özellikle indeks hesaplamalarında yaygın bir biçimde kullanılırlar.

AĞIRLIKLİ ORTALAMA FİYAT (weighted average price) :

Bir hissenin seans boyunca işlem gördüğü her fiyat seviyesindeki işlem miktarları ile çarpılması ve çıkan her rakamın basit ortalamasının alınmasıyla hesaplanır. Hissenin tavan ve taban fiyatları hesaplanırken, o hissenin bir önceki seanstaki ağırlıklı ortalama fiyatından faydalanılır. Formülü:

$AOF = (f_1 \cdot i_1 + f_2 \cdot i_2 + f_3 \cdot i_3 + \dots) / (i_1 + i_2 + i_3 + \dots)$
f: fiyat seviyesi i: işlem miktarı

AHZU KABZ :

Bir alacağın tahsili, ya da bir miktar paranın alınması veya kasa hesabına kaydı demektir. Bir kimsenin temsilcisi veya vekili sıfatıyla akit yapan kişi, kendine ayrıca yetki verilmemişse, temsil ettiği kişi adına bir tahsilat yapamaz.

Örneğin herhangi bir alacağı dava için avukata verilen temsil yetkisi, dava kazanılmış olsa da parayı ahzu kabz edemez. Verilen vekalette parayı almaya da yetki (ahzu kabza yetki) verilmiş olması lazımdır (HUMK. M. 63). Kanun, sadece davayı takip için yetki verilen avukata hasım tarafın sorumlu tutulduğu yargılama masraflarını ve takip ücretlerini alma yetkisini vermiştir. Avukatın dava konusu için bir miktar avans aldığı varsayımına göre bu hüküm kabul edilmiştir.

Ticari mümessiller, temsil ettikleri işletme sahibinin ticari işlerinden alacaklı oldukları mal ve paraları ahzuka kabza yetkilidirler.

Diğer taraftan; Para çekmek isteyen üçüncü şahıslar adına vekaletname ibraz edecek kişilerin ahzuka kabza yetkili olup olmadıklarını bankalar dikkatle araştırmak zorundadırlar. Genel ya da özel vekaletnamelerde açıkça bu kayıt bulunmazsa ödeme yapılamaz.

AJUR :

Muhasebede kullanılan bu terim, muhasebe kayıtlarının, defter değerlerinin günlük olarak tutulup kapatıldığı, işlemlerin günü gününe deftere işlendiği, başka deyişle kayıtların güncel olduğu anlamına gelir.

AKREDİTİF (letter of credit) :

Bir bankanın belirli bir miktar ve belirli bir süre için, üçüncü bir kişi lehine, nezdinde kredi açması için yabancı ülkelerdeki muhabir bankaya gönderdiği mektuptur. Bankanın riske girmesi dolayısıyla, bir tür kredidir.

AKSEPTANS :

Akseptans, kabul demektir. Kabul işlemlerine tacirler arasındaki ilişkilerde ve bankacılıkta rastlanır. Bir poliçe, muhatabı tarafından kabul edilerek kabulümdür diye imzalandıktan sonra, daha kolay kırdırılabilir. Bankalar da poliçeleri kabul ederek gerektiğinde borçlunun yerine ödeme yapmayı taahhüt edebilirler. Buna Banka akseptasyonu denir. Banka tarafından kabul edilmiş bir poliçe elbette sağlamdır. Akseptans işlemlerine en çok dış ticarete ve uluslararası mali ilişkilerde başvurulmalıdır.

AKTİF KARLILIĞI ORANI :

Aktiflerde yapılan yatırımın net karlılığını göstermektedir. Yüksek çıkması olumlu olmakla birlikte, yapılan yatırımın özkaynaklarla mı, yabancı kaynaklarla mı yapıldığı önemli bir etkidir. Formülü:

Aktif Karlılığı Oranı = (Net Dönem Karı) / (Toplam Aktifler)

AKTİFLER :

Bir şirketin sahip olduğu bütün varlıkları (hazır değerleri, alacakları, stokları, duran varlıkları) ifade eder.

AKTİF/PASİF YÖNETİMİ :

Banka bilançosundaki aktif ve pasif kalemler ile bilanço dışı kalemlerin düzeylerinin, bileşimlerinin ve değişimlerinin plânlanması, malî risklerin kontrol altına alınması gibi temel bazı yükümlülüklerin yerine getirilmesi suretiyle gerçekleştirilen banka yönetimi.

AKTÜER :

Sigorta şirketlerine prim belirlemede ve ödeme güçlerine paralel olarak verebilecekleri tazminatların saptanmasında yardımcı olan hayat sigortası istatistikleri uzmanıdır.

ALACAK DEVİR HIZI (accounts receivables turnover rate) :

Şirketin satışlardan doğan alacaklarını tahsil ettiği hızı gösterir. Genelde devir hızının yüksek olması ve artması iyi bir gösterge olarak yorumlanabilir. Formülü:

ADH= (Net Satışlar) / (Kısa Vadeli Ticari Alacaklar)

ALICI PİYASASI (buyer's market) :

Talebin arzdan az olduğu ve fiyatları tüketicinin belirleyebildiği piyasadır.

ALIŞ KURU (buying rate) :

Piyasa belirleyicilerinin döviz aldığı fiyattır.

ALİVRE :

Alivre, sonradan teslim anlamına gelen Fransızca bir kelimedir. Ticarete alivre; mahsul henüz tarladayken ve yetiştiği zaman teslim edilmek üzere, önceden pay verilerek yapılan satış olup mukaveleye göre satıcının, satılan bir malı belli bir vade içinde teslim etmeyi yüklenmesidir. Alıcı, örneğine bakarak o anda bulunmayan malı teslim tarihinde daha fazla fiyata satarak kar etmek düşüncesiyle alır, satıcı da teslim tarihinde tedarik edeceği malı daha ucuza mal edeceği düşüncesinden hareket eder. Her iki tarafın da amacı yapılan satış anlaşmasından kar sağlamaktır.

ALONJ (alonge) :Çek ve senetlerin arka yüzünde, işlem yapmak için yer kalmaması halinde, işlem yapmak veya cirolamak amacıyla eklenen kağıt parçasıdır.

ALTIN ANKESİ (gold encaisse) :İhtiyat amacıyla, Merkez Bankalarının kasalarında buldukları altın stoğuna verilen addır.

ALTIN PİYASASI (gold market) :

Altının, alıcılarının ve satıcıların bir araya geldiği, alım-satım işleminin yapıldığı, Menkul Kıymetler Borsası tarzında olan borsadır.

ALTIN VE KIYMETLİ MADENLER FONU (Golden and Precious Metals Funds) :

Portföyünün en az %51'ini altın ve diğer kıymetli madenlerin oluşturduğu fonlardır.

AMBARGO (embargo) :

Belirli bir mal veya hizmetin ihraç edilmesine veya ithalatına, Devlet veya yetkili makamlar tarafından yasaklama getirilmesidir.

AMORTİSMAN (depreciation amortisation) :

Bir firmada, bir yıldan daha fazla süre kullanılacağı düşünülen ve değer düşüklüğü yaşanabilecek olan gayrimenkul, makine, teçhizat, gibi değerlerin, bir yıl içinde uğradıkları değer kayıplarının, üretilen malların maliyetlerine yansıtılması veya gider yazılması işlemidir. Çeşitli uygulama istisnaları mevcuttur.

AMORTİSMAN KARŞILIKLARI (capital consumption allowances) :

Malların zaman içinde aşınma, eskime, yıpranma gibi nedenlerle elden çıkmasına karşılık olarak bilançoda ayrılan paylardır.

ANKES (encaisse) :

Taahhütleri yerine getirmek amacıyla, her an hazır bulundurulması gereken nakit paradır. Ayrıca emisyon yapmaya yetkili bankaların çıkardıkları banknotlara karşılık kasalarında hazır bulundurdukları gümüş ve altın paraların toplamını ifade eder. Bankacılıkta ise Şubelerin kasasında bulundurduğu nakit para.

ANONİM ŞİRKET (incorporated company) :

En az 5 gerçek ya da tüzel kişi tarafından şirket sözleşmesinde yazılı konularda faaliyette bulunmak üzere kurulmuş olan ve esas sermayesi belli paylara bölünmüş olan sermaye şirketleridir. Anonim şirketlerde ortakların sorumlulukları taahhüt etmiş oldukları sermaye tutarları ile sınırlıdır.

ANÜİTE :

Anüite sözcüğü latince annus=yıl sözcüğünden gelmektedir. Terim olarak, belirli bir dönem boyunca, eşit dönem aralıklarında eşit tutarlarda ve dönem sonlarında yapılan yatırım veya ödemelerin (nakit akımları) gelecekteki değeri ya da bugünkü değerini hesaplama yöntemi.

ANTİDAMPİNG VERGİSİ :

Dış ticarete dumping yaparak haksız rekabet uygulayan ülkelere karşı başvuru bir yöntem. Damping uygulamasından gümrük tarifeleri etkinliğini kaybeder ve yerli üretim korumadan yoksun kalır. Bu durumda yerli üretimi korumak için dampirele gerçekleştirilen fiyat indirimine eşit bir gümrük vergisi konur.

ANTİTRÖST YASALARI :

Piyasadaki haksız ya da tekeli sayılan uygulamaları kısıtlayan yasalar. Firmalar arası rekabet koşullarını çeşitli yasalar aracılığıyla korumaya yönelik en uzun ömürlü politika, ABD'de uygulanmaktadır. Bu tür yasaların ilki ve en ünlüsü ticareti kısıtlayan her birleşme ya da sözleşmeyi yasadışı sayan 1890 tarihli Sherman Antitröst Yasası'dır. Buna göre eyaletlerarası ticaret kurallara bağlanmış, hem iç hem de dış ticareti kısıtlayıcı her tür uygulama kanun dışı ilan edilmiştir.

ANTREPO (warehouse) :

Gümrük vergisine tabi olup, henüz vergi ve resimleri ödenmemiş malların korunduğu depolardır.

APEL :

Türk Ticaret Kanunu'nun 285. maddesi gereğince bir anonim şirketin kurulabilmesi için dörtte bir sermayesinin peşinen yatırılmış olması gerekmektedir. Sermayenin geriye kalan kısmının, belli oranlarda ve zamanlarda ortaklardan istenilen taksitlerine apel denir. Sermaye koyma borcunu yerine getirmeyen (apellerini ödemeyen) ortak iştirak taahhüdünden ve yaptığı peşin ödemelerden doğan haklarını kaybedebilir ve yerine başka ortak alınabilir.

ARACI KURUM (brokerage house) :

Sermaye piyasası faaliyetlerinde bulunmak üzere, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından aracılık yetkisi verilmiş şirketlerdir.

ARAMAL (intermediate goods) : Üretim sürecinde, hammadde ya da son ürün olan maldır.

ARBİTRAJ (arbitrage) :

Döviz piyasasındaki ya da ülkeler arasındaki faiz oranlarındaki farktan yararlanmak üzere yapılan kısa vadeli ve bir piyasadaki alım yapıp, diğerinde satmak amaçlı işlemidir.

ARİTMETİK ORTALAMA (arithmetic mean, Average) :

Ortalaması alınacak sayıların toplamının, toplam terim adedine bölünmesi ile bulunan değerdir.

ASİT-TEST ORANI (acid-test ratio) :

Cari likit aktiflerinin (nakitler, menkuller, vb.) kısa vadeli borçlara oranıdır. Nakte en hızlı dönüşen kalemleri kapsar. Förmülü:
(Hazır Değerler + Menkul Değerler Cüzdanı + Ticari Alacaklar + Diğer Alacaklar) / (Kısa Vadeli Borçlar)

A TİPİ YATIRIM FONU (A type mutual fund/investment trust) :

Portföy değerinin en az %25'ini hisse senetlerinde tutma zorunluluğu olan yatırım fonlarıdır.

AVAL :

Kambiyo senetlerinden doğan bir borca, üçüncü bir kişinin kefil olması. Bu kişiye ise, 'aval veren' denir.

AVİSTA :

Poliçelere "görüldüğünde" ödenmek üzere anlamında konan terimdir.

AYI PİYASASI (bear market) :

Gelecek hakkında karamsarlığın ve fiyatlarda düşme olacağı beklentisinin hâkim olduğu piyasalardır. Bu beklentinin hakim olduğu piyasalarda, yatırımcılar, ileride daha düşüktür alınabileceğini düşünerek satım yaparlar.

BAÇ :Osmanlı devleti döneminde devletin şehirlerdeki ticari kazançlardan aldığı vergidir. Bu vergi, "rüsum-u şeriye" (şeriatlık vergiler) adı altında toplanan vergilerden biridir. Devlet bu vergileri şeriatlık görevleri için toplamaktaydı. Baç, önceleri sadaka ve zekat, yani bir çeşit yardım iken sonraları kişilerce, ticari kazançları için devlete ödenen bir çeşit resim haline gelmiştir.

BAĞLI KREDİLER (TRED CREDITS) :

Uluslararası kredilendirme işlemlerinde bazı kredilerin nerelerde kullanılacağını krediyi veren ülke belirler. Bu tip kredilere bağlı krediler adı verilir.

BAĞLI TALEP (JOINT DEMAND) :

Birbirlerinden tamamen farklı olmalarına rağmen, belirli bir ihtiyacın giderilmesi için her ikisinin de birlikte kullanımının zorunlu olduğu mallara olan taleptir. Örneğin, otomobil ile gitme ihtiyacının karşılanmasında benzin-otomobil; mürekkeple yazma ihtiyacında dolmakalem-mürekkep gibi.

BAĞLI ÜRÜNLER (JOINT PRODUCTS) :

Aynı üretim sürecinin işleyiş biçiminin özelliğinden dolayı, sürecin sonunda ayrı ayrı elde edilen ürünlerdir. Örneğin, et üretimi süresinde et üretilirken ham da olsa deri de elde edilmektedir. Burada et ve deri bağlı ürünler olmaktadır.

BAKİYE :

Alacak ve borç arasındaki fark, kalan.

BANKA (BANK) :

Sermaye, para, kredi, yatırım, hizmet sunma gibi alanlarda her türlü işlemi yapan kuruluştur. Günümüzde işlevleri çok çeşitli olan bankalar emisyon bankaları, ticaret bankaları, sanayi bankaları, ipotek bankaları, tarım bankaları gibi çeşitlidirler. Türkiye'deki başlıca banka türleri ise; özel yasayla kurulan bankalar, ulusal bankalar ve yabancı bankalardır.

BANKA BONOLARI (bank bills) :

Kalkınma ve Yatırım Bankalarının borçlu sıfatıyla düzenleyip, ihraç ettikleri emre veya hamiline yazılı bir sermaye piyasası aracıdır.

BANKA GARANTİLİ BONOLAR (bank guaranteed bills) :

Kalkınma ve Yatırım Bankalarından kredi kullanan ortaklıkların, bu kredilerin teminatı olarak

borçlu sıfatıyla düzenleyip, alacaklı bankaya verdikleri emre muharrer senetlerden, bu krediyi kullandırmış olan bankaca kendi garantisi altında ihraç edilen bir sermaye piyasası aracıdır.

BANKA HESABI (BANK ACCOUNT) :

Bankada açtırılan hesapları izlemek ve gerektiğinde denetim, karşılaştırma yapmak için tutulan hesaba verilen addır. Herhangi bir kurum veya kuruluşun çeşitli bankalarla olan ilişkilerini sürdürmek için kullandıkları hesaplarda genellikle banka hesabı olarak adlandırılmaktadır.

BANKA İHTİYATLARI (BANK RESERVES) :

Gelecekte olabilecek zararları temin etmek amacıyla her yıl bankanın kârından ayrılan bir tür güvenlik fonudur. Yasa gereği anonim şirket olarak kurulan bankalar, her yıl safi kârının %5'ini ihtiyat olarak ayırmak zorundadır. Bu işlem, fon bankanın ödenmiş sermayesinin %20'sine ulaşıncaya kadar devam eder. Ayrıca, safi kârın %5'ide muhtemel zararlara karşı ayrılır. Bu işlem ise, ayrılan kısım ödenmiş sermayenin %100'üne ulaşana kadar devam eder. İhtiyatların tümünün devlet tahvillerine yatırılması zorunludur. Banka bu tahviller üzerinde istediği tasarrufu yapmakta serbesttir.

BANKA İŞLEMLERİ (BANK TRANSACTIONS) :

Bankaların sermaye sağlama, sermaye yatırımı ve hizmet sunma gibi işlemlerinin tümüne verilen addır. Tahvil çıkarma, mevduat kabulü, reeskont işlemleri, iskonto, kredi sağlama, senet tahsili, müşteri adına dış ticari işlemler yapma, nakil, emanet alma banka işlemlerinin başlıcalarıdır.

BANKA KREDİSİ (BANK CREDIT) :

Belirli bir süre sonunda bankaya geri ödenmek şartıyla belirli bir faiz karşılığında bankadan ödünç alınan tutardır. Genellikle ticari, tarımsal, sanayi faaliyetlerinde bulunan kişi veya kurumlara verilen krediler, özel amaçlar çerçevesinde bu faaliyetlerde bulunmayanlara da verilmektedir.

BANKA PARASI (BANK MONEY) :

Çek ile kullanılabilen vadesiz mevduatta bir para türüdür ve banka parası veya kaydı para olarak adlandırılır. Burada ödeme aracı olarak görev yapan çek değil, "mevduat"tır. Ödemelerde para değil, bankadaki mevduatı temsilen çek kullanılır.

BANKER :

Banker sözlükte, banka sahibi, büyük sarraf, mecazi anlamda çok zengin demektir. Bugünkü anlayışa göre "banker" i, para, kredi, esham ve tahvilat işleriyle ve buna benzer diğer işlemler ile uğraşan bir kişi olarak tanımlayabiliriz. Yabancı ülkelerde, bankacılara "banker" de denmektedir. Türkçede ise, bankacı ve banker kavramları arasında kesin bir sınır vardır. Bankacı, bu iş kolunu meslek edinenlerdir. Banker ise, bankacı durumunda olmaksızın, para altın ve diğer menkul değerler ticaretiyle uğraşanlardır.

BANKALARARASI MEVDUAT (INTERBANK DEPOSITS) :

Bankaların kendi aralarında gerçekleştirdikleri mevduata verilen addır. Diğer mevduattan ayırmak için bankalar mevduatı ayrı bir hesapta izlenir. Bankalar mevduatında T.C.Merkez Bankası, dahildeki bankalar, hariçteki bankalar, bankaların alacak durumuna geçen borçlu cari hesapları, bankaların dövize çevirilebilir TL hesapları bulunur. Bir bankanın kendi kendi şubeleri arasındaki mevduatı, bankalar mevduatına dahil edilemez.

BANKNOT (BANK-NOTE) :

Günümüzde para otoritesi olan Merkez Bankası tarafından çıkarılan kağıttan yapılmış ödeme aracıdır.

BASİT FAİZ (SIMPLE INTEREST) :

Belirli bir dönem için, belirli bir sermaye üzerinden hesaplanan faizdir. Yıllık, aylık ve günlük olarak hesaplanabilir. Basit faiz hesaplamasında aşağıdaki formül kullanılır.

Faiz hesabında gün kullanılırsa: Faiz hesabında ay kullanılırsa:

$$F = a * t * n * / 100 * 360 \quad F = a * t * n * / 100 * 12$$

a: sermaye t: faiz oranı n:süre F: Faiz miktarı

BASİT ORTALAMA (simple average) :

Bu terim borsada, belirli bir dönem aralığında hisse veya endeksin kapanış fiyatlarının toplanarak bu dönem aralığındaki gün sayısına bölünmesi sonucu oluşturulan ortalamayı ifade eder.

BAŞ VE OMUZ FORMASYONLARI:

Hisse senetlerinin teknik analizinde kullanılan formasyonlardandır. Bu tip formasyonlar, fiyatların insan omuzu gibi düz bir seyir izlerken birden yükselip (başı oluşturup) tekrar omuz seviyesine dönmesi ile oluşur.

BAŞLANGIÇ SERMAYESİ (initial capital) :

Kayıtlı sermaye sistemine tabi ortaklıkların sahip olmaları zorunlu asgari çıkarılmış sermayeleridir.

BAZ DÖNEM (BASE PERIOD) :

Endeks veya büyüme oranının dayandırıldığı zaman dönemidir. Örneğin, toptan eşya fiyatları 1986 yılı için "150(1985=100)" şeklinde ifade edilmişse, 1985'te 100 olan toptan eşya fiyatları, 1986'da 150'ye çıkmış demektir. Buradaki baz dönem 1985'tir.

BAZ FİYAT (BASE PRICE) :

Bir hisse senedinin bir seans süresince işlem görebileceği en alt ve en üst fiyat limitlerinin yani taban ve tavan fiyatlarının belirlenmesinde kullanılır. Bir hissenin bir önceki seansta oluşan ağırlıklı ortalama fiyatının en yakın fiyat adımına yuvarlanması ile hesaplanır.

BAZ YIL (BASE YEAR) :

Endekslerde başlangıç alınan yıldır. Baz alınan yıla genellikle 100 değeri verilir. Bundan sonra gelen yıllarda bu 100 değerine göre yüzde olarak kolaylıkla hesaplanır.

BEDELLİ SERMAYE ARTTIRIMI (CAPITAL INCREASE THROUGH RIGHTS ISSUES) :

Anonim ortaklıklar sermaye artırımlarını ya iç ya da dış kaynak kullanarak yapabilir. Bu tip ortaklıkların artırdıkları sermaye karşılığı çıkardıkları hisse senetlerini ortaklarına belirli bir nakit karşılığı dağıttıkları sermaye artırımlarına verilen isimdir.

BEDELSİZ SERMAYE ARTIRIMI (CAPITAL INCREASE THROUGH BONUS ISSUES) :

Anonim ortaklıkların, iç kaynaklarından yaptıkları sermaye artırımını ifade eder. Bu tip ortaklıkların artırdıkları sermaye karşılığı çıkardıkları hisse senetlerini bir bedel almaksızın ortaklarına dağıtarak gerçekleştirdikleri sermaye artırımlarıdır.

BETA KATSAYISI:

Hisse senedinin hareketliliğini gösteren bir katsayıdır. Bir hissenin betası, hisse senedi fiyatındaki yüzdesel değişimin, piyasa endeksindeki yüzdesel değişime bölünmesiyle hesaplanır. Çıkan sayınının 1'den büyük ise hissenin hareketliliğinin yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca bu katsayı hissenin borsadaki genel bir düşüş ya da yükseliş trendinde nasıl tepki vereceğini ortaya koyabilir.

BEŞ YILLIK PLAN (FIVE YEAR PLAN) :

Ülkede orta vadede uygulanacak ekonomi politikalarının genel gelişme yönünü, amaçlarını, kaynaklarını ve şartlarını öngören karardır.

BEYANNAME:

Yazı ile bildirmek anlamına gelir. Çok çeşitleri vardır :

1 - Hukuki veya fiili bir durumun varlığını duyuran veya yetkili makamtara bildirilen belge. Sayıştayın Millet Meclisine verdiği genel mutabakat beyannemesi, harcırah beyannamesi gibi.

2 - Vergi borçlarının miktarını hesaplamak için ya Yükümlü tarafından ya da Yükümlü adına ödemeyi yapan kuruluşlar tarafından kanuni süresi içinde vergi dairelerine verilen yazılı kağıtlar da beyannamedir. Vergi beyannameleri gibi.

3 - Maliye, Tapu ve diğer Hükümet dairelerine verilmesi kanunlarda yazılı olup da bunlardan gelir, sigorta, gümrük beyannameleri gibi imza tasdikini gerektirmeyen beyannamelerden başka Noterlerce imza ve mühür tasdikine ait beyannameler veya ticaret sicili

beyannameleri de vardır.

BIN (Base Identification Number) :

Kredi kartı ihraç etmeye yetkili banka ve kuruluşlara tahsis edilen üye numarası.

BİLANÇO (BALANCE SHEET) :

Bir kuruluşun belirli bir tarihteki ekonomik değerlerinin kaynaklarını ve bu değerlerin hangi alanlara yatırıldıklarını gösteren tablodur. Aktif ve pasiften oluşur. Bilançonun aktifinde kuruluşun mevcut değerleri, alacakları ve varsa zarar miktarı bulunur. Pasif tarafında ise, tablonun toplamından kuruluşun borçları düşüldükten sonra kalan meblağ yâni özsermaye bulunur. Böylece, bilançonun aktif ve pasif tarafları daima birbirlerine eşit olmuş olur.

BİLEŞİK FAİZ (COMPOUND INTEREST) :

Faize yatırılan sermayeden dönem sonunda elde edilen faiz tutarının, sermayenin üzerine eklenip bir sonraki faiz hesabının bu yeni tutar üzerinden hesaplanmasıdır. Bileşik faiz $C=a(1+t)^n$ formülü ile hesaplanır. Formülde yer alan C:sermayenin dönem sonunda ulaşacağı miktarı; a: sermayeyi; t: faiz oranını; n: süreyi göstermektedir.

BİLEŞİK OLASILIK (COMPOUND PROBABILITY) :

X ve Y gibi iki olayın birlikte ortaya çıkma olasılıklarıdır. Bu olasılık şöyle hesaplanır:

$$P(X \text{ Y}) = P(X) \cdot P(Y/X) = P(Y), F(X1Y)$$

BİRİNCİL PİYASALAR (PRIMARY MARKET) :

Menkul kıymetleri ihraç eden şirketler ile tasarruf sahiplerinin doğrudan doğruya karşılaştıkları piyasalardır. Diğer bir deyişle, menkul kıymetlerin ihraççı kuruluşlar tarafından tasarruf sahiplerine ilk kez satışa sunulduğu piyasalardır.

BLOKAJ :

Bir varlığın kullanımına yetkililer tarafından getirilen kısıtlamadır. Böyle bir durumda Varlığın gerçek sahibi kendisine ait olan varlığı istediği gibi kullanamaz.

BLOKE ÇEK :

Karşılığı olduğu, banka tarafından tasdik edilmiş çek.

BLOK SATIŞ (BLOCK SALE) :

Bir firmanın sermayesinin %10'undan daha fazla hisse satışını ifade eder.

BLUE CHIPS (blue chip stocks) :

Borsalarda büyük firmalara ait ve yıllar itibariyle istikrarlı bir seyir izleyen hisseler verilen isimdir. Bunlar genelde tanınmış şirketlerin hisselerinden oluşur. Yatırımcının bu hisselere güven tam olması nedeniyle fiyatları nispeten yüksektir.

BOĞA PİYASASI (BULL MARKET) :

Talebin arzdan daha çok olduğu ve borsada fiyatların tırmanışa geçtiği dönemi ifade eder.

BONO VEYA EMRE YAZILI SENET (BOND) :

Bir bedelin ödeneceğini ifade eden, düzenleyenin imzasını, düzenleme tarihini, alacaklını ismini, bono veya emre muharrer senet sözcükleri içeren taahhüt senedir. Bono da belirtilen "düzenleme yeri" ve "ödeme yeri" ifadelerinden birinin bulunmaması bononun niteliğini değiştirmez, fakat bu ifadelerden her ikisinde bono da bulunmaması halinde, diğer unsurlar yer alsa bile senet adî senet kabul edilir.

BORCUN KONVERSİYONU (CONVERSION OF PUBLIC DEBT) :

Faiz oranı yüksek olan bir kamu borcunu, faiz oranı düşük diğer tahvillerle değiştirme sürecidir.

BORÇ (DEBT) :

Bir kişi veya kuruluşun, bir diğerine karşı, genellikle daha önce alınmış belirli bir paranın, ana para, faiz ve öteki ödentilerle beraber geri verilmesi şeklinde yerine getirmek zorunda olduğu yükümlülüktür. Tarafların anlaşma şekline göre, bu yükümlülüğün yerine getirilmesi veya karşılığında bir hizmetin görülmesi şeklinde olabilir.

BORÇ DEVİR HIZI :

Borçların satışların maliyetine oranlanması; şirketin borçlarını ne hızda ödediğini gösterir. Bu oranın düşük olması şirket için o kadar iyidir.

BORÇLANMA ORANI :

İşletmenin borçlanarak sağladığı yabancı kaynaklar ile, ortakların sağladığı ve faaliyet sonucu yaratılan özsermaye arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Borçlar Toplamı / Özsermaye formülü ile hesaplanır.

BORÇ / ÖZERMAYE ORANI :

Şirket, işletme sermayesi ve yatırımlarının finansman ihtiyacını dış kaynaklardan mı (borç) yoksa iç kaynaklardan mı (özsermaye) karşıladığını gösterir. Ülkemizde dış kaynak finansmanı genelde içsel kaynaklardan daha yüksek maliyetli olduğu düşünülürse bu oranın düşük olması tercih edilir.

BORÇ YÖNETİMİ (DEBT MANAGEMENT) :

Kamu borcu bakımından, borcun sağlanmasından geri ödemenin yapılmasına kadar geçen süredeki ödeme ve buna ilişkin falliyetlerin tümüne verilen addır. Borç yönetimi, ekonominin genel özellikleri ve yapısına uygun biçimde, alınacak borcun miktarının, ödeme şartlarının, ekonomiye getireceği yükün, borç servis yükünün ağırlaşması durumunda alınabilecek önlemlerin hesaplanmasını kapsar.

BORÇ YÜKÜ (DEBT BURDEN) :

Kamusal nitelik taşıyan hizmetlerin finansmanında borçlanma yoluna başvurulması nedeniyle katlanılan yüküdür.

BORSA (BOURSE) :

Belirli ticaret merkezlerinde, belirli tarihlerde alıcı ve satıcıların biraraya gelerek menkul değerlerin fiyatlarını saptadıkları yerlerdir. Borsalarda sözkonusu malların hazır bulundurulmaları gerekli değildir. Borsaların başlıca türleri şunlardır:

- Menkul değerler ve kambiyo borsaları: Hisse senedi, tahvil, çek, poliçe, altın ve yasaların izin verdiği ölçüde yabancı paraların satıldığı borsalardır.
- Ticaret ve emtia borsaları: Tahıl ve benzeri ürünlerin örnek üzerinden alınıp satıldığı borsalardır.
- Hizmet borsaları: Nakliye ve sigorta gibi hizmetlerin fiyatlarının saptandığı borsalardır.

BORSA DIŞI PİYASALAR (over the counter market(OTC)) :

Borsa resmi listesine alınmış olan menkul kıymetlerin yanı sıra, borsada işlem görmeyen menkul kıymetlerin de alım satımının yapıldığı, borsaya göre daha az ayrıntılı kurallara ve daha az kısıtlamalara tabi piyasadır. Fiziksel bir mekan bulunmaz.

BORSA EMİRLERİ (order) :

Müşteri emirleri, üye temsilcileri tarafından seans içinde borsa bilgisayar sistemine aktarıldığında borsa emrine dönüşür.

BORSA FİYATI (stock exchange price) :

Borsada belirli kurallara göre işleyen organize pazarlarda işlem gören menkul kıymetlerin, borsadaki arz ve talep koşullarına göre oluşan fiyatıdır.

BORSA KOTU :

Borsada işlem görmesine izin verilen menkul kıymetlerin listesidir.

BÖLGESEL PAZAR (regional markets) :

Ülkenin çeşitli bölgelerinde faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli hisse senetlerinin güvenli bir ortamda işlem görmesini sağlamak amacıyla kurulmuştur. Aynı zamanda Ulusal pazar için geçerli kotasyon şartlarını sağlayamayan şirketler de burada işlem görür.

BRÜT KAR MARJİ (gross profit margin) :

İşletmenin satışlarının brüt karlılığını göstermektedir.

BROKER (BROKER) :

Borsalarda başkası adına alım satım ile ilgili şartları görüşen, malın mülkiyeti ile ilgisi olmayan ve yaptığı hizmetten belirli bir komisyon alan aracıdır.

B TİPİ YATIRIM FONU (TYPE B MUTUAL FUNDS) :

Portföylerinin hisse senedi içermesi zorunlu olmayan fonlardır.

BUGÜNKÜ DEĞER :

Gelecekteki herhangi bir nakit akımının bugünkü değeri. Faiz hesaplamalarına esas alınan tutar olan anapara anlamına da gelir.

BULDOG :

İngiltere'de ihraç edilen yabancı tahvillerdir.

BÜTÇE (BUDGET) :

Gelecekte belirli bir dönemde gerçekletmesi öngörülen gelir ve giderlerin karşılıklı tahminlerini içeren cetveldir. Bütçe, kuruluşların finansal planlama ve denetimlerinde son derece önemli bir unsurdur. Kamusal anlamda bütçe, kamu kesiminin gelecek dönem içinde elde edeceği gelirlerle, yapacağı giderleri bir arada gösteren bir belgedir.

BÜTÇE AÇIĞI (BUDGET DEFICIT) :

Bütçe giderlerinin bütçe gelirlerinden daha fazla olmasıyla ortaya çıkan farktır.

BÜTÇE ÇOĞALTAN (BUDGET MULTIPLIER) :

Kamu gelirleri ile kamu giderlerinin gerçek gelir düzeyi üzerinde yarattıkları etkiye verilen addır. Bütçe çoğaltanı, kamu giderlerinin borçlanma ve emisyon yoluyla karşılanmasına göre farklı etkiler yapar.

BÜTÇE DENETİMİ (BUDGET CONTROL) :

Yasama organının yürütme organından aldığı yetkiye dayanarak yaptığı gelir toplama ve harcama faaliyetlerinin alınan yetki çerçevesinde yapılıp yapılmadığının denetimidir. Bu denetim sırasında en önem verilen konu harcamaların ne şekilde yapıldığıdır. Konuya yasal ve ekonomik denetim bakımından yaklaşılar. yasalara uygunluğu, etkinlik sağlanıp sağlanmadığı kontrol edilir. Bütçenin denetimi ise, Sayıştay tarafından yapılır.

BÜTÇE DENKLİĞİ (BLANCED BUDGET) :

Bütçenin gelir ve gider kalemlerinin birbirlerine denk olmaları durumudur. Geleneksel görüşler, ülkenin ekonomik yapısına bakılmaksızın bütçenin denk olması gerektiğini savunurlarken; modern görüşler ise ekonomide temel dengelerin sağlanamaması durumunda bütçenin denkleğinin sağlanmasının bir anlam taşımadığını savunmaktadırlar.

BÜTÇE İLKELERİ (BUDGETING PRINCIPLES) :

Kamu bütçelerinin itlevlerini yerine getirebilmek için uyulması gerekli iki ilke vardır:

- Genellik İlkesi: Tüm kamusal gelir ve giderlerin her türlü ayrıntısı ile bütçede yer almasıdır. Eğer bazı kamusal gelirler bazı kamusal hizmetlerin karşılığı sayılabiliyorsa, bu durum bütçenin genel ilkesine uyulduğunu gösterir.
- Birlik İlkesi: Kamu kesiminde mevcut tüm üreticilerin gelir ve giderlerinin bir tek bütçe içinde gösterilmesidir. Eğer bu ilkeye uyulmuş ise, tüm kamu kesimi tek bir üretici birim olarak kabul edilir.

BÜTÇE TASARISI (BUDGET PROPOSAL) :

Bakanlıkların kendi gelir ve gider bütçelerinin hazırladıktan sonra bunların birleştirilmesi ile oluşturulan ve devletin yıllık genel bütçesinin çekirdeğinin oluşturan tasarı mahiyetindedir. Türkiye'de her bakanlık kendi bütçesinin hazırladıktan sonra bunları Maliye ve Gümrük Bakanlığı'na göndermektedir. Bu Bakanlık'ta diğer bakanlıklardan gelen bütçeleri kendi bütçesi ile birleştirerek devletin yıllık genel bütçe tasarısını hazırlayarak Bakanlar Kurulu'na sunmaktadır. Bütçe tasarıları mali yıl başından en az üç ay önce TBMM'ye sunulmaktadır.

BÜYÜME (GROWTH) :

İktisadi bir sistemin, ekonomik ve toplumsal yapısında nitelik ve nicelik bakımından yoğun bir süreç içerisinde gerçekleşen değişim ve gelişmelerin tümüdür.

BÜYÜME ORANI (GROWTH RATE) :

Bir ekonomide sayısal olarak ifadesi mümkün olan bir büyüklüğün yüzde olarak artışıdır. Bu büyüklük milli gelir, üretim hacmi, vb. gibi çeşitli olabilir.

C-Ç

CARİ HESAP (CURRENT ACCOUNT) : İki kişinin para, mal veya hizmetten doğan, birbirlerinden olan alacaklarından vazgeçerek, bunları her biri ayrı bir kalem oluşturacak biçimde borç ve alacak şekline sokarak aradaki farkı isteyebileceklerine dair yaptıkları sözleşmedir. Cari hesaplarda faiz direkt ve indirekt olarak hesaplanır. Bankacılıkta ise cari hesap, bankaya para yatıran ve çekenlerin durumlarının takip edildiği hesap anlamına gelmektedir.

CARİ KUR (CURRENT EXCHANGE RATE) :

Döviz piyasalarında günlük döviz alım-satımıyla oluşan kur anlamına gelmektedir. Gerçek kur dolarakta ifade edilir.

CARİ ORAN (CURRENT RATE) :

Paraya çevrilebilir değerlerin, kısa süreli borçlara bölünmesi ile ortaya çıkan orandır. Cari oranın yükselmesi, ödeme gücünün arttığını gösterir. Bu oran, işletmenin kısa vadeli borçları ile ödeme kapasitesini ölçmek ve net işletme sermayesinin yeterlilik düzeyini saptamak için kullanılır.

CARİ VARLIKLAR (CURRENT ASSETS) :

Cari varlıklar; satılabilir pay senedi ve tahviller, alacaklar (senetli veya senetsiz), stoklar, kasa ve diğer döner varlıklardan oluşmaktadır.

CCI GÖSTEGESİ-Mal Kanal İndeksi (Commodity Channel Index) :

CCI hissenin kapanış fiyatının, o hissenin fiyatının istatistiki ortalamasından nasıl bir farklılık gösterdiğini ortaya koyar. Yani, CCI, hissenin verilen döneme ait kapanış fiyatı ile bir önceki döneme ait ağırlıklı ortalamalarını karşılaştırmaktadır. CCI normal şartlarda (-100, +100) arasında hareket etmektedir. Bu gösterge +100'ün üzerine çıktığında bu duruma (over-bought) aşırı alım bölgesi denilir.

CF (COST AND FREIGHT) :

Satıcının malı belirli bir noktaya kadar taşımayı taahhüt ettiği ve taşıma giderlerinin mal fiyatına dahil olduğu bir alım-satım şeklidir. Bu tip satışlarda, satıcı sigorta giderlerini ödemekle yükümlü değildir.

CIF (COST, INSURANCE, FREIGHT) :

İthalatta, mal fiyatının üzerine sigorta ve navlun giderlerinin de eklendiği bir alım-satım şeklidir. Bu tip satışlarda, satıcı sigorta ve navlun maliyetlerine katlanmak zorundadır. Ayrıca satıcı, malı ithalatçının istediği yere kadar götürmekle yükümlüdür.

CİRANTA :

Emre muharrer senedin arkasını imzalayarak, bir başkasına devreden kişi.

CİRO (ENDORSEMENT) :

Hak sahibi tarafından değerli evrakın arkasına atılan bir imza veya yazılan bir ifade ile sözkonusu evraktan doğan hakların başkasına devredilmesini sağlayan işleme verilen addır. Ayrıca iş hacmi (turnover) anlamına da gelmektedir. Döner sermaye miktarı x devir sayısı olarak formüle edilmiştir.

ÇAPRAZ KUR (CROSS RATE) :

İki döviz arasındaki ve her birinin bir üçüncü döviz ile (genellikle ABD Doları) olan paritesiyle tanımlanan kambiyo kurudur.

ÇEK (CHEQUE) :

Görüldüğü zaman ödemesi zorunlu olan ödeme emridir. Çeki imzalayan kişiye "keşideci", tahsil eden kişiye "lehdar", ödeyecek olan kişiye de "muhatap" denir.

ÇIKARILMIŞ SERMAYE (ISSUED CAPITAL) :

Kayıtlı sermaye sistemine tabi ortaklıkların satışı yapılmış hisse senetlerini temsil eden sermayeleridir.

ÇİFTE VERGİLEME (DOUBLE TAXATION) :

Bir vergi matrahının aynı ülkede ya da ayrı ayrı iki ülkede iki kez vergilendirilmesidir.

ÇOĞALTAN (MULTIPLIER) :

Belirli miktardaki gerçek sermaye yatırımının toplam gelir veya toplam istihdam üzerindeki etkisini gösteren katsayıdır. Yatırım miktarındaki değişimler, toplam gelir ve toplam istihdamda kendisinden daha fazla değişiklik oluşturur.

ÇOK YANLI TİCARET (MULTILATERAL TRADE) :Çok sayıda ülkenin birbirleriyle ticaret ilişkisinde bulunduğu ve teke tek ilişkilerde bir ticaret fazlası ya da açığı olmasına karşılık, toplam dış ticaret bilançolarının dengede tutulması amacıyla benimsedikleri uluslararası ticaret şeklidir. Bu ticaret şeklinin avantajı, toplam ticaret hacmini genişletmek açısından ikili ticaret anlaşmalarına göre daha çok imkan sağlamasıdır. GATT kurulduğu günden bu yana, çok yanlı ticaretin gelişmesinin başlıca destekçisidir.

ÇOKULUSLU ŞİRKETLER (MULTINATIONAL CORPORATIONS) :

Birden çok ülkede faaliyette bulunan, kendi ülkeleri dışında üretim faaliyetlerini sürdüren şirketlerdir. Çok uluslu şirketler genellikle dünya pazarları için üretim yaparlar ve gelişme stratejilerine bir ülkeye göre değil, dünya çapında yaparlar.

D

DEFLASYON :

Bir ekonomide toplam arzın, toplam talebi aşması durumudur. Bu durumda fiyatlarda bir düşüş görülür.

DEFTER DEĞERİ (BOOK VALUE) :

Bir işletmenin özsermaye toplamının hisse senedi sayısına bölünmesiyle belirlenir.

DEFTER-İ KEBİR :

Günlük deftere geçirilmiş işlemleri, hesaplara dağıtan ve bu hesaplarda belli bir düzene göre toplayan defter.

DEĞİŞİM EKONOMİSİ (EXCHANGE ECONOMY) :

Tarafların, mal ve hizmet değişimlerini serbestçe gerçekleştirebildikleri piyasa şeklidir.

DEĞİŞKEN MALİYET (VARIABLE COST) :

Toplam üretim hacmindeki artış veya azalmaya göre değişen maliyettir. Hammadde ve işçilik maliyetleri değişken maliyetlere örnektir.

DENGE (EQUILIBRIUM) :

Etkileyici güçler toplamının sıfıra eşit olduğu, bu eşitliğin değişmesi halinde hiçbir eğilimin olmaması durumudur. Bir mala olan arz ve talep eşit ise, o mal piyasada denge halindedir.

DENGE DÖVİZ KURU (EQUILIBRIUM EXCHANGE RATE) :

Toplam döviz talebinin toplam döviz arzına eşit olduğu noktada oluşan kurdur.

DENGE FİYATI (EQUILIBRIUM PRICE) :

Piyasalarda arz ve talebin birbirlerine eşitlendiği fiyat düzeyidir.

DENGELİ BÜYÜME (BALANCED GROWTH) :

Ekonomide tüm sektörlerin birbirleriyle uyumlu biçimde büyümelerini öngören plana verilen addır. Bu tür planlar genellikle az gelişmiş ülkelerde yapılır. Dengeli büyümenin

gerçekleştirilebilmesi, birbirini tamamlayıcı nitelikte bir üretim zincirinin gerçekleştirilmesine bağlıdır. ???

DENGESİZ BÜYÜME (UNBALANCED GROWTH) :

Bir ekonomide belirli sektörlere ağırlık verilerek büyüme sürecinin hızlandırılmasıdır. Bu sektörler seçilirken, ileriye ve geriye doğru bağlılıkları yüksek olan sektörler tercih edilir.

DENGESİZLİK (DISEQUILIBRIUM) :

Birbirlerini ters yönde etkileyebilen güçlerin, birbirlerini karşılıklı olarak etkisizleştiremedikleri durumdur. Tüketicilerin cari fiyattan satın almayı düşündükleri mal miktarı, üreticilerin satmayı düşündüklerinden yüksek ise, bu piyasadaki dengesizliği gösterir.

DENK BÜTÇE ÇARPIMI (BALANCED BUDGET MULTIPLIER) :

Kamu giderlerinin vergilerle finanse edilmesi durumunda gayri safi milli hasılda oluşacak değişimin büyüklüğünü belirleyen katsayıdır.

DENKLEŞTİRİCİ KALEMLER (BALANCING ITEMS) :

Otonom işlemler sonucunda ortaya çıkan ödemeler dengesi açık veya fazlalarını dengeleyen kalemlerdir. Denkleştirici işlemler konusunda ortak ölçü, kalemin oluşma amacına göre farklılık gösterir.

DESTEK NOKTASI :

Fiyatların düşerken yoğun alımlar ile karşılaştığı ve daha aşağıya düşmekte zorlandığı seviyedir.

DETERMİNASYON KATSAYISI (DETERMINATION COEFFICIENT) :

(Y) bağımlı değişkeni (X) bağımsız değişkeni ile neden-sonuç ilişkisi kurabiliyorsa, (Y)'nin varyansının (X) ile açıklanan kısmını gösteren ölçüdür. Korelasyon katsayısının tersidir. Korelasyonun eğrisel olması durumunda "determinasyon endeksi" terimi kullanılır.

DEVALÜASYON (DEVALUATION) :

Hükümetin aldığı bir kararla, ulusal paranın yabancı para birimlerine karşı satınalma gücünün düşürülmesidir. Devalüasyon ile ithalat kısıp döviz tasarrufu sağlanmaya çalışırken, diğer yandan da ihracat gelirlerinin artmasıyla döviz gelirlerinin çoğaltılmasına çalışılır. Devalüasyon finansal bakımdan dış açıkların giderilmesinde etkili bir yöntemdir.

DEVLET BORÇLARI (STATE DEBTS; NATIONAL DEBTS) :

Devletin yurtiçi ve yurtdışı kaynaklardan sağladığı borçlardır.

DEVLET İÇ BORÇLANMA SENETLERİ-DİBS (government debt securities) :

Devletin cari yıl bütçe kanununa dayanarak, bütçe açıklarının finansmanı amacıyla çıkarmış olduğu borçlanma senetlerinin genel adıdır

DEVLET TAHVİLİ (GOVERNMENT BOND) :

Devletin ödünç fon sağlamak amacıyla piyasaya çıkardığı borç senedir. Devlet tahvilleri genellikle üç şekilde çıkartılır:

DİKEY ANALİZ :

Aynı dönem içinde bilanço kalemlerin toplam aktifler içindeki payları ve gelir tablosu kalemleri için net satışlar içindeki payına bakılarak yapılan analiz metodudur.

DİRENÇ NOKTASI :

Borsada, belli bir süreç içinde sürekli bir fiyat artışının yoğun satışlar sonucu durdurulduğu fiyat seviyesini ifade eder.

DİSPONİBİLİTE (STOCK) :

Hesap sahiplerinin istedikleri zaman paralarını çekebilmeleri için, bankaların hemen paraya çevrilebilecek değerler bulundurma zorunluluğudur. Mevduat ve hemen paraya çevrilebilir değerler arasındaki ilişkiyi gösteren bu oranı merkez bankası belirler. Disponibilite oranı, piyasanın likiditesini etkileyen bir para politikası aracı olarak kullanılır.

DİSTRİBÜTÖR :

Kelime anlamı olarak "dağıtan, paylaştıran, düzenleyen" anlamına gelir. Ticari terim olarak ise, "Baş satıcı, başbayı" anlamında kullanılır.

DİVİDANT :

Anonim şirketlerde, safi kardan ve bu amaçla ayrılmış yedek akçelerden ortaklara, şirkete yatırmış oldukları sermayeyle orantılı bir şekilde nakit olarak ya da hisse senedi şeklinde dağıtılan paylardır. Dividant dağıtımı şirket genel kurulunun yetkisi içine girer. Uygulamada anonim şirket yönetim kurulları dağıtılmasını önerdikleri kar payını genel kurula bildirirler. Genel kurul ise bu öneriyi kabul eder ya da etmez. Şirket ana sözleşmesinde belirtenmiş kurallar varsa yönetim ve genel kurul bunlara uymak zorundadır. İşletmelerin dividant dağıtımı kararı alırken birçok unsuru (sadece karların dağıtılabileceği, işletmenin likidite durumu, borçlanma sözleşmelerinin sınırlamaları, işletmenin yatırımlarının geleceği, ortakların özel vergi durumları, karların yıllar itibariyle gösterdiği seyir, dağıtılmayan karların vergi durumu ve şirketin halka açık olup olmaması v.b.) ayrıntılı olarak analiz etmelerinde yarar vardır.

DOK :

Tersane havuzu, kalafat yeri, gemilerin onarım yeridir. Aynı zamanda emtianın yüklenip boşaltıldığı deniz antrepolarına da "Dok" denir.

DOLAR AÇIĞI (DOLLAR GAP) :

İkinci Dünya Savaşı sonrası Batı Avrupa ülkelerinde ortaya çıkan dolar kıtlığıdır. Avrupa ülkeleri, savaş sonrası ekonomilerini düzeltmek için gerekli mal ve hizmetleri ABD'den karşılıyorlardı. Bu dönemde, Avrupa'nın elinde bulunan tüm altın ve dolar rezervlerinin ABD'ye akması, 1950 ortalarına dek Avrupa'da dolar açığı yaşanmasına yol açmıştır.

DOLAR PARİTESİ (DOLLAR PARITY) :

Herhangi bir ulusal paranın resmi dolar fiyatıdır.

DOLAYLI VERGİ (INDIRECT TAX) :

Yasama organı tarafından fiyatlara eklenmesi istenerek, tüketicilerden alınan vergidir. Satış vergileri, bu tip vergilere bir örnektir.

DOLAYSIZ VERGİ (DIRECT TAX) :

Yasama organı tarafından çıkartılan ve verginin doğrudan doğruya yükümlüsünden alınmasını istediği vergidir. Gelir ve mülkiyet vergileri dolaysız vergiye örneklerdir.

DONATAN :

Donatan, gemisini deniz ticaretinde kullanan gemi sahibine denir (T.K. mad. 946/1). "Donatan" a halk dilinde Armatör denmektedir.

Kendisinin olmayan bir gemiyi kendi adına deniz ticaretinde kendisi veya kaptanı ile kullanan kimse, üçüncü şahıslara karşı da "donatan" sayılır (T.K. mad. 946/2).

Donatan, gemi adamlarından birinin görev kusurundan doğacak zararlardan dolayı üçüncü şahıslara karşı sorumludur. Bu sorumluluk zarar miktarı kadardır (T.K. mad. 947).

DÖNEN VARLIKLAR (CURRENT ASSETS) :

Üretim sürecinde yer alıp, belirli bir dönem içerisinde sağladığı yarar yine o dönem içerisinde sona eren varlıklardır. Değişen varlıklar olarakta adlandırılırlar.

DÖNER AKREDİTİF (REVOLVING CREDIT) :

Akreditifin, sözleşme uyarınca bir kısmının veya tamamının kullanılması durumunda otomatik olarak yenilenen akreditiftir.

DÖVİZ (FOREIGN EXCHANGE) :

Yabancı bir ülkede ödeme sırasında geçerli olan her türlü bono, çek, kredi mektubu, poliçe, havale gibi her türlü değerli kağıda verilen addır. Nakit olan yabancı paralara "efektif döviz" de denmektedir.

DÖVİZE NATIK ÇEK :

Bankaların, DTH hesabı olan müşterilerine döviz üzerinden kendileri, üçüncü kişiler lehine ya da hamiline keşide ettikleri çeklerdir.

DÖVİZ KURU :

Bir ülkenin ulusal parasının yabancı ülkelerin parası cinsinden değeridir.

DÖVİZ TEVDİAT HESABI :

Yurtiçi ve yurtdışında yerleşik kişilerin, ticari bankalarda açmış oldukları yabancı para cinsinden mevduata verilen isimdir.

DURAN VARLIKLAR :

Şirketin likit olmayan aktiflerini gösterir, yani uzun vadeli alacaklar, iştirakler ve maddi duran varlıklar.

DÜNYA BANKASI (WORLD BANK) :

Dünya Bankası (World Bank) ya da Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası'nın temel amacı, üye ülkelerin gelişmesine yardımcı olacak mali kaynakları sağlamaktır.

DÜZELTME :

Mevcut fiyat trendinin aksi yönünde oluşan hareketlerdir. Fiyatlar mevcut trendin yönünde tekrar ilerlemeye başlamadan önce genelde belirli bir yüzdeyle bir düzeltme yaparlar.

DÜOPOL (DUOPOLY) :İki üretici ve çok sayıda tüketicinin bulunduğu piyasadır. Tüketiciler bakımından, tam rekabet piyasasına çok benzer. Üreticilerin arzı kontrol edememeleri satış fiyatını etkiler. Bu da, fiyatın tekel piyasasındaki fiyata yaklaşmasına yol açar. Bu tip piyasalara, kısmi tekel piyasası da denilmektedir.

DÜOPSON (DUOPSONY) :

Birbirlerine benzer ürünlerin çok sayıda üreticisinin fakat sadece iki tüketicisinin bulunduğu piyasalara verilen addır.

DÜZ KUR (DIRECT EXCHANGE RATE) :

İki milli paranın birbirleri cinsinden tanımlanmalarıdır. Örneğin, 1 ABD Doları = 275.000 TL düz bir kurdur. Düz kurun tersi "çapraz kur" dur.

E

EFEKTİF DÖVİZ :

Merkez Bankası'nca alım ve satımı yapılan ve Türk lirası olarak kurları belirlenen yabancı ülkelere ait kağıt paradır.

EFEKTİF TALEP (EFFECTIVE DEMAND) :

Ekonomide, çeşitli mal ve hizmetleri satınalmak amacıyla harcanmış paradır. Ayrıca satınalma gücü ile mevcut olan talep anlamına da gelmektedir.

EFT (ELECTRONIC FOND TRANSFER) :

Bankalararası TL fon akışının düzenlenmesi amacıyla kullanılan ulusal bir ödeme ağıdır. Başka bir deyişle bankalararası para transferi denebilir.

EK İTHALAT VERGİSİ (IMPORT-SURCHARGE) :

Döviz kurundaki istikrarı sağlamak ve ödemeler dengesi açığını kapatmak için konulan ek vergilerdir.

EKONOMETRİ (ECONOMETRICS) :

İstatistik ve matematikten yararlanmak suretiyle, ekonomik olayların ölçülmesini sağlayan bir iktisat dalıdır. Ekonomik sorunlar önce kuramsal düzeyde incelenir ve belirli matematiksel bir modele yerleştirilir. Bu modelde bulunan değişkenler istatistiksel yöntemler uygulanarak hesaplanır ve veriler arasında fark olduğu takdirde, bu farkın nedenleri araştırılır.

EKONOMİ (ECONOMY, ECONOMICS) :

Genel olarak ekonomi, sonsuz ihtiyaçları olan insan ile bu ihtiyaçları sağlamaya elverişli doğa arasındaki geçerli ilişkileri araştıran bilimdir.

EKONOMİK (ECONOMIC) :

Kaynakların en düşük maliyet ve en yüksek fayda sağlayacak biçimde kullanılmasıdır.

EKONOMİK BÜYÜME (ECONOMIC GROWTH) :

Belirli bir amaç doğrultusunda, birçok bakımdan ölçülebilen ve çoğunlukla ekonomideki üretim kapasitesinde olan artışı ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Ekonomik büyüme, toplam sanayi ürünü olarak büyüme, milli gelir toplam milli hasıladaki artış veya kişi başına düşen ürün miktarındaki artış şeklinde birçok bakımdan ölçülebilir. Ekonomik büyümenin ölçüm yollarından hangisinin daha verimli olduğu, ölçümün hangi amaçla yapıldığına bağlıdır.

EKONOMİK RANT (ECONOMIC RENT) :

Üretim faktörünün üretime sağladığı yararın üzerinde gerçekleşen ödemedir. İki çeşit rant mevcuttur. Tüketici rantı, tüketicinin malı satın alma sürecinde, almayı düşündüğü fiyatın altında almasıdır. Üretici rantı ise, üreticinin malını istediği fiyattan yukarıya satması ile gerçekleşir.

EKSİK DEĞERLENMİŞ PARA (UNDER VALUED CURRENCY) :

Eksik değerlenmiş para, yabancı para cinsinden değeri, serbest piyasa değerine veya uzun dönem içerisinde ulaşacağı değere göre düşük olan paradır. Mili paranın aşırı eksiltilmesi ya da değerlendirilmesi dış ticaret politikasında bir değişim uygulamasıdır. Paranın aşırı değerlendirilmesi ile, ithalat ucuzlarken, ihracat pahalılaşır. Devalüasyonla da, ihracatın artırılması ve ithalatın azaltılması hedeflenmektedir.

EKSİK REKABET (INCOMPLETE COMPETITION) :

Firmaların fiyatları bir dereceye kadar etkileyebildikleri rekabet durumudur. Bu durumda, piyasa tam rekabet yapısından çıkar. Eksik rekabet, tam rekabet ve monopol yapı arasındaki tüm durumlarda geçerlidir.

EMEK ARZI (LABOR SUPPLY) :

Toplam nüfus içerisinde, ekonomik faaliyetlere katılmak isteyenlerin sayısıdır. Emek arzı, nüfusa, bu nüfus içerisinde çalışmak isteyenlerin sayısına ve bu kişilerin çalıştıkları saat sayısına göre farklılık gösterir.

EMEK DEVİR ORANI (LABOR TURNOVER) :

Bir firmadan belirli bir dönemde, kendi istekleri veya başka bir sebeple çıkartılmış işçi sayısının, firmada çalışan işçi sayısına oranıdır. Emek devir oranı ne kadar yüksekse, firma için işgücü maliyeti de o kadar büyüktür.

EMEK PİYASASI (LABOR MARKET) :

Çalışma koşulları ile ücretlerin belirlendiği piyasadır.

EMİR İYİLEŞTİRMESİ (ORDER IMPROVEMENT) :

Alış emirlerinde fiyatların yukarıya, satış emirlerinde aşağıya çekilerek fiyat önceliğinin değiştirilmesidir.

EMİRLERDE GEÇERLİLİK SÜRESİ :

Borsa emirlerinin geçerlilik süresi bir tam gün (2 seans) olarak belirlenmiştir.

EMİSYON (ISSUE -OF BANK-NOTES, SECURITIES, BILLS, ETC.-) :

Hisse senedi, kağıt para, tahvil gibi değerlerin ilk kez piyasaya sürülmesidir. Tek başına kullanıldığında ise, genellikle devletin yetki verdiği bankaların piyasaya kağıt çıkarması anlamına gelmektedir.

EMİSYON HACMİ (BANK-NOTES ISSUED) :

Devletin yetkili kıldığı banka tarafından piyasaya sürülmüş toplam kağıt para miktarıdır.

ENDEKS SAYILARI (INDEX NUMBERS) :

Belirli bir yıl ile baz alınan yıl arasında geçen süre içinde fiyat, maliyet gibi konularda gerçekleşen değişimleri gösteren sayılardır. Tüketici fiyat endeksi, toptan eşya fiyat endeksi, sanayi üretim endeksi bunlara örnektir.

ENDEKSLİ TAHVİL (INDEX-LINKED BONDS) :

Enflasyonun tahvillerde yazılı değeri aşındırmasını önleyerek, tahvil sahiplerinin zarara uğramamaları için çıkartılan bir tahvil türüdür. Bu tip tahvillerde, ana para ve faizi altın, döviz gibi bir değer ölçüsüne bağlanarak, ödeme günü geldiğinde tahvilin değeri bu ölçülere göre saptanarak ödeme yapılır. Böylece tahvil sahibi enflasyondan etkilenmemiş olur.

ENDOJEN VE EGZOJEN DEĞİŞKENLER (ENDOGENEOUS AND EXOGENEOUS VARIABLES) :

Endojen değişken, değeri modelin içerisinde belirlenip açıklanan; egzojen değişken ise değeri modele dışarıdan verilen değişkendir. "İçsel ve dışsal değişkenler" olarak ifade edilirler.

ENFLASYON (INFLATION) :

Bir ülkede fiyatlar genel seviyesinin sürekli yükselmesi, paranın satınalma gücünün sürekli azalması durumudur. Sürekli enflasyon ülkenin ekonomik, toplumsal olmak üzere bütün kesimini etkileyebilir.

ENFLASYON RİSKİ :

Enflasyon nedeniyle yatırımcı tarafından arzulanmayan bir reel getiri oranının gerçekleşme olasılığını ifade eder.

ENFLASYON SARMALI (INFLATION SPIRAL) :

Bir kez başladığında kendi kendini büyüterek gelişen enflasyondur. Bu gelişim şöyle gerçekleşmektedir: fiyatların artması maliyetlerin artmasına, bu da fiyat seviyesinin daha da artarak sürecin bu şekilde gelişmesine yol açar.

ENFLASYONİST AÇIK (INFLATIONARY GAP) :

Ekonomide mevcut toplam talebin toplam arzdan daha fazla olmasından dolayı ortaya çıkan açıktır. Böyle durumlarda, eğer toplam talep arz seviyesine indirilemezse veya toplam arz talebi karşılayacak kadar yükseltilemezse, fiyatlar yükselir.

ENVANTÖR (INVENTORY) :

Belirli bir tarihe ilişkin borç, alacak ve varlıkların miktarlarının ve değerlerinin, sayım, kontrol ve düzeltme yaparak saptanmasıdır.

ERGONOMİ (ERGONOMICS) :

İnsanın fiziksel gücünün üretimde kullanılması için gerekli koşulları inceleyen bilim dalıdır. Amacı, maksimum işgücü ve sermaye üretmek için en elverişli fiziksel ortamı sağlamaktır.

ESNEK ARZ (ELASTIC SUPPLY) :

Esnek arz, arzın fiyatta meydana gelen değişmelere rağmen, daha büyük oranda değişmemesi şeklinde tanımlanmaktadır.

ESNEK TALEP (ELASTIC DEMAND) :

Esnek talep, talebin fiyatta meydana gelen artış veya azalış neticesinde, fiyattan daha büyük oranda artması veya azalması şeklinde tanımlanmaktadır.

ESNEKLİK (ELASTICITY) :

Bir değişkenin diğer bir değişkendeki artma veya azalma karşısında gösterdiği duyarlılıktır. Örneğin, bir malın fiyatı % 10 artarsa, o malın talebi de % 10 azalır. Fakat piyasa şartları her zaman böylesine normal bir esneklik göstermez.

EŞEL MOBİL (ESCALATOR PRINCIPLE) :

Eşel mobil, sabit gelirli kişilerin satınalma güçlerinin enflasyon dolayısıyla azalmasını önleyen bir sistemdir. Bu sisteme göre, belirli bir dönemde enflasyon % 50 artıyorsa, sabit gelirli

kişilerin satın alma güçleri de % 50 oranında artmaktadır.

EURO :

Maastricht anlaşması uyarınca, gerekli kriterleri yerine getiren Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin 1999 yılı itibarıyla kaydı olarak kullanmaya başladığı para birimi. Daha sonraki dönemde dolaşıma da sürülmesi planlanan bu para birimi Avrupa Birliği'ne üye tüm ülkelerin ortak para birimi haline gelecek.

EUROCHEQUE :

Avrupa'da nakit kullanmadan alışveriş imkânı sağlayan, çek ile ödeme sistemi.

EURO TAHVİL (EUROBOND) :

Uzun vadeli ve sabit faizli olup, uluslararası piyasalarda alım satımı yapılabilen uluslararası bir menkul değerdir. Bu tip tahvillerin ulusal piyasada mevcut menkul kıymetler borsasında kote edilme gibi bir zorunluluğu yoktur. Euro-tahvillerin işlem gördüğü yâni alım-satımının yapıldığı piyasaya euro-tahvil piyasası denilmektedir.

EVALÜASYON :

Bankaların kayıtlarında sabit kur üzerinden geçirilen dövizlerin her ay sonunda geçerli cari kura göre düzenlenmesi işlemedir.

EXIMBANK (EXPORT-IMPORT BANK) :İhracatta kredi kolaylıkları sağlayan, ithalat ve ihracatta uzmanlaşmış finansal bir kurumdur.

F

FAİZ (INTEREST) :

Belirli bir paranın, belirli bir süre için iade şartı ile kullanılmasına karşılık verilen tutara verilen addır.

FAİZ ARBİTRAJİ (INTEREST ARBITRAGE) :

Fonların, iki mali piyasa arasında mevcut kısa süreli faiz oranı farkından yararlanmak için, kısa süreli yabancı menkul kıymet alım satımında kullanılmasıdır.

FAİZ DIŞI FAZLA :

Faiz dışı fazla toplam gelirlerle faiz harcamaları dışındaki diğer harcamalar arasındaki farktır. Bütçe toplamda açık verse dahi, bütçe açığı faiz harcamalarından daha düşükse, faiz dışı fazla veriliyor demektir. Daha açık bir ifadeyle, faiz dışı fazla verildiğinde, vadesi gelen borçlar yeniden borçlanarak ödeniyor. Borçların faizlerinin ise bir kısmı yeniden borçlanılmak zorunda kalınıyor. Kalanı gelirlerle karşılanıyor.

FAİZ ORANI (RATE OF INTEREST) :

Faiz miktarını hesaplayabilmek amacıyla, paranın çarpının % cinsinden değerdir.

FAKİRLEŞEN BÜYÜME (IMMISERIZING GROWTH) :

Ekonomik büyümenin dış ticareti olumsuz etkileyerek ülkeyi fakirleştirmesidir. Burada ülkenin ihraç mallarının dış talep fiyat esnekliğinin derecesi önemlidir. Çünkü bu fiyat düşük ise, ülkenin fakirleşen büyüme yaşaması mümkündür.

FAKTORİNG (FACTORING) :

Faktoring, alacak hakkı başka bir kuruluşa likit fon karşılığında devredilmek suretiyle gerçekleşen işlemdir. Bunun yanı sıra, firmalara vadeli satış bedellerini vadesinden önce tahsil etme imkanı sağlayan finans kuruluşlarına da "faktoring" denilmektedir. Bu firmalar, vadeli satış yapmış şirketlerin fatura edilmiş alacaklarını peşin fakat iskontolu olarak satın alırlar ve vadesi geldiğinde alacağı kendileri tahsil ederler.

FAKTÖR (FACTOR) :

Bütünü oluşturan unsurların her biri; üretim unsurları ve acenta, komisyoncu şeklinde çeşitli anlamlara gelmektedir.

FASON İHRACAT (FASON EXPORT) :

Bir ülkedeki ihracatçı firmanın yabancı bir ihracatçı firmanın talebi üzerine mal üretimi yaparak, bu malları yabancı firmanın pazarlarına ihraç ederek gerçekleştirilen ihracata verilen addır.

FAYDA (UTILITY) :

Mal veya hizmetlerin ihtiyaçları giderme özelliğidir. Kullanma değeri olan birşeye faydalı, kullanma değeri olmayan bir şeye ise faydasız denilmektedir.

FAYDA-MALİYET ANALİZİ (COST-BENEFIT ANALYSIS) :

Bu analiz, yatırım projelerinin net cari değerini iskontolamak suretiyle, projenin maliyet ve faydasını değerlendirmeye yarayan bir tekniktir. Fayda-maliyet analizi ile, bir yatırım yapılıp yapılmayacağına karar verilir.

FED (FEDERAL RESERVE BANKS) :

ABD'de 1913 yılında çıkarılan Federal Reserve yasası ile kurulan sistem içerisinde yer alan bankalardır. Bu sisteme içerisindeki bankaların oluşturduğu organizasyon ABD'nin Merkez Bankası FED'i meydana getirmiştir. FED farklı bir yapıyla meydana gelmiş olmasına rağmen bir merkez bankası'nın sahip olduğu tüm fonksiyonlara sahiptir.

FESİH (ABOLITION) :

Ortaklık faaliyetlerinin esas sözleşme şartlarına bağlı olarak ya da kanunlarda belirtilen şartlardan birinin gerçekleşmesi halinde sona erdirilmesidir. Söz konusu durum gerçekleştiğinde Ortaklık hisse senetleri Borsa kotundan da çıkarılır.

FIRSAT MALİYETİ (OPPORTUNITY COST) : Üretim unsurlarının bazı işlerde kullanılmasından dolayı, kaçırılan fırsatların oluşturacağı maliyettir.

FISHER ENDEKSİ (FISHER'S IDEAL INDEX) :

Paranın değerinin ölçülmesinde kullanılması öngörülen I. Fisher tarafından geliştirilmiş olan fiyat endeksidir.

FİNANSAL KİRALAMA -LEASİNG- (FINANCIAL LEASING) :

Bir yatırımcı ile bir leasing şirketi arasında yapılan sözleşme gereğince, yatırımcının seçmiş olduğu yatırım malının leasing şirketince kiralananak, belirli bir kira karşılığında yatırımcının kullanımına sunumunu sağlayan finans metodudur. Kiralanan malın mülkiyeti sözleşme müddetince, leasing şirketindedir.

FİNANSAL RASYOLAR (FINANCIAL RATIOS) :

Rasyo, iki değer birbirine olan oranıdır. Finansal rasyolar ise, fon ihtiyacının ve işletmenin ne denli iyi bir finansal yapıya sahip olduğunun belirlenmesinde kullanılan finansal analiz araçlarından biridir. Bunlar, % cinsinden veya birbirlerinin katını belirten değerler olarak ifade edilmektedirler. Cari aktifler/cari borçlar; ortalama borçlar/alacaklar; sabit değerler/ öz sermaye; satışlar/stoklar; cari borçlar/özsermaye; satışlar/net döner sermaye; satışlar/özsermaye ; hızla nakite dönüştürülebilen cari aktifler/cari borçlar finansal analizlerde kullanılan rasyoların başında gelmektedirler.

FİNANSLAMA (FINANCING) :

Üretim, yatırım ve satış faaliyetlerinin yapılması için gerekli parasal değerlerin sağlanması, ödenmesi gibi para bulma ve kullanma etkinliklerinin tümüdür. Özel sektör bu faaliyetleri, bankalar ve finans kuruluşlarından sağladığı fonlar yardımıyla gerçekleştirirken; kamu sektöründe ise dış borçlanma, emisyon, menkul kıymet ihracı gibi kaynaklardan sağlanan fonlardan yararlanılmaktadır.

FİNANSMAN BONOSU (COMMERCIAL PAPERS) :

Şirketlerin kısa vadeli işletme sermayesi ihtiyaçlarını karşılamak için borçlu sıfatı ile düzenleyip ihraç ettikleri emre veya hamiline yazılı çıkardıkları teminatsız senetlere verilen isimdir.

FİYAT (PRICE) :

Bir mal veya hizmet elde etmek için verilen belirli miktar para veya maldır.

FİYAT ADIMI (PRICE INCREMENT-tick-) :

Her hisse senedi için fiyat adımları belirlenir. Belirlenen bu fiyat adımları bir defada gerçekleştirilebilecek en küçük fiyat değişimini ifade eder. Bu adımlar baz fiyat aralığına göre belirlenir. İMKB’de Baz fiyat aralığına göre fiyat adımları aşağıdaki gibidir:

10-1000 TL - 10 TL.
1.025-2.500 TL - 25 TL.
2.550-5.000 TL - 50 TL.
5.100-10.000 TL - 100 TL.
10.250-25.000 TL - 250 TL.
25.500 -50.000 TL - 500 TL.
51.000-100.000 TL - 1.000 TL.
102.500-250.000 TL - 2.500 TL.
255.000- 500.000 TL - 5.000 TL.
510.000 TL ve üstü - 10.000 TL.

FİYAT / KAZANÇ ORANI (PRICE / EARNING RATIO) :

Sermaye sahiplerinin sahip oldukları pay senetlerinden gelir beklentileri ile ilgili bir orandır. Bu oranda hedeflenen değer 10 ve 15 arasında bir değerdir. Fiyat/Kazanç oranı aşağıdaki formüller ile hesaplanır:

Hisse Senedinin Dönem Sonu Fiyatı / Dönem Hisse Başına Kazancı
Şirketin Dönem Sonu Piyasa Değeri / Şirketin Dönem Net Karı

FİYAT DESTEKLEMESİ (PRICE SUPPORT) :

Devletin müdahalesiyle, fiyatların daha önce belirlenmiş olan düzeyin altına düşmesinin engellemesidir. Asgari ücret ve taban fiyat uygulamaları fiyat desteklemelerine örnektir.

FİYAT DIŞI REKABET (NON-PRICE COMPETITION) :

Firmaların satış ve kârlılığı için fiyat rekabeti şarttır fakat firmalar promosyon, kârın kalitesi gibi uygulamalarla fiyat dışı rekabet yapabilirler.

FİYAT DÜZEYİ (PRICE LEVEL) :

Mal ve hizmet fiyatlarının ekonomideki genel seviyesidir.

FİYAT ENDEKSLERİ (PRICE INDICES) :

Malların belirli bir dönemdeki fiyatlarını baz alarak daha sonraki dönemlerde bu fiyatları baz alınan fiyatlara göre oranlayarak, fiyatların ne denli azalıp arttığını gösteren endekstir. Toptan eşya ve tüketici fiyat endeksleri olarak ikiye ayrılır.

FİYAT ETKİSİ (PRICE EFFECT) :

Fiyatta meydana gelen değişmeden dolayı satın alınan mal miktarında meydana gelen toplam değişmedir. Fiyat etkisi ikame ve gelir etkisi olarak incelenir. Fiyat yükseldiği zaman satın alınan mal miktarı azalır; fiyat azaldığı zaman ise miktar artar.

FİYAT İSTİKRARI (PRICE STABILITY) :

Enflasyonist fiyat değişikliklerine fırsat tanımayarak, paranın satın alma gücünün, üretim, yatırım ve istihdam seviyelerinin korunmasıdır. Tam istihdamın ve ödemeler dengesinin sağlanması fiyat istikrarının başlıca amaçlarından biridir.

FİYAT MARJİ (PRICE RANGE) :

Bir hisse senedinin seans içinde önerilebilecek en düşük (taban) ve en yüksek (tavan) fiyat aralığını oluşturur. Fiyat marjı her hisse için baz fiyatın %10 altı ve üstü şeklinde otomatik olarak hesaplanır.

FİYAT POLİTİKASI (PRICE POLICY) :

Bir firma veya ekonomiyi yöneten kişilerin fiyatları istenilen seviyede tutmak için sergiledikleri genel tutumdur.

FİZİBİLİTE (FEASABILITY) :

Herhangi bir yatırım veya projenin, sağlayacağı kazanca değer olup olmadığının saptanması için yapılan çalışmalardır.

FON (FUND) :

Belirli bir alanda gerçekleştirilecek faaliyet için ayrılmış para veya yerine geçebilecek değerlerin tümüdür.

FONKSİYON (FUNCTION) :

Bağımsız değişkenin kat sayıları ile beraber bağımlı değişkenin değerini belirlemesinin kantitatifsel olarak yorumlanmasıdır. $Y = f(x)$ şeklinde ifade edilir. Burada y bağımlı, x bağımsız değişkeni simgeler.

FONKSİYONEL BÜTÇE (FUNCTIONAL BUDGET) :

Devlet gelirlerinin, devletin eğitim, sağlık gibi gerçekleştirdiği işlemlere göre dağıtılacak miktarları öngören bütçeye verilen addır.

FORFAITING :

Vadeli mal ve hizmet ihracatından kaynaklanan senetli alacak haklarının, "forfaiting şirketi" adı verilen finansal kuruluşlar tarafından satın alınma işlemi.

FORMASYON :

Teknik analizde kullanılan bu terim, fiyat grafiğinin belirli bir dönem içinde çizdiği şeklin bilinen bir geometrik şekile benzemesini ifade eder. Fiyat formasyonları bir tahmin değeri taşır.

FORWARD İŞLEMLERİ (FORWARD TRANSACTIONS):

Döviz piyasalarında gerçekleştirilen vadeli işlemlerdir. Para birimlerini gelecekteki bir tarihte değiştirilmek üzere yapılan kontrata dayanır.

FREKANS DAĞILIMI (FREQUENCY DISTRIBUTION) :

Belirli bir değişken baz alınarak hesaplanan, istatistiksel olarak sunulan dağılımdır. Kesikli ve sürekli frekans dağılımları olarak ikiye ayrılırlar.

FUTURES PİYASALARI (FUTURES MARKETS) :

Fiyat dışındaki şartları standartlaştırılmış bir vadeli (forward) sözleşmenin işlem gördüğü piyasalardır. Bu piyasalarda sözleşmeye konu teşkil eden ürün kontrat şartlarına uygun olarak ileri bir teslimat tarihinden alınıp satılmaktadır.

G

GARANTİ MEKTUPLARI (LETTERS OF GUARANTEE) :

Ticarette, karşı tarafa iş yapma konusunda güvence vermek amacıyla verilen mektuplardır. Teminat mektupları ve dış garantiler olarak ikiye ayrılırlar.

GARANTİSİZ TİCARİ BORÇLAR (NON-GUARANTEED SUPPLIER'S) :

Resmi kurumlara verilmit bir garanti veya sigortası bulunmaksızın gerçekleştirilen ithalatta, ithal bedelinin döviz yetersizliğinden dolayı ödenemeyerek oluşan borçlardır.

GAYRİ KABİLİ DEVİR AKREDİTİF (NONTRANSFERABLE LETTER OF CREDIT) :

Gayri kabili devir akreditif, akreditif lehdarının başka kişilere devrinin mümkün olmadığı akreditif tipidir.

GAYRİ KABİLİ RÜCU AKREDİTİF (IRREVOCABLE LETTER OF CREDIT) :

Gayri kabili rücu akreditif, süresinden önce banka veya müdürün onayı alınmadan değiştirilmesi ve iptali mümkün olmayan akreditiftir. Teyitli ve teyitsiz olarak ikiye ayrılır. Teyitlide ithalatçı, ihracatçı, banka ve muhabir banak sorumluyken; teyitsizde yabancı banka sorumlu değildir.bu tip akreditif, ihracatçı yönünden güvenilirdir.

GAYRİMENKUL MALLAR (IMMOVABLE PROPERTY) :

Değerini ve niteliğini yitirmeksizin bir yerden başka bir yere götürülemeyen mallardır. Taşınmaz mallar da denilmektedir. Ev, arazi, apartman, gibi malları kapsar.

GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIKLARI (REAL ESTATE INVESTMENT TRUSTS) :
Gayrimenkuller ve gayrimenkule dayalı sermaye piyasası araçlarından oluşan portföyü işleten ve gayrimenkule dayalı projelere yatırım yapan sermaye piyasası kurumlarıdır.

GAYRİSAFİ DEĞİŞİM TİCARET HADLERİ (GROSS BARTER TERMS OF TRADE) :
İthalat miktar endeksinin ihracat miktar endeksine olan oranıdır. Bu oranın artması bize daha çok ithalat yapılabileceğini göstermektedir.

GAYRİSAFİ FAİZ (CROSS INTEREST) :
Sermayenin kullanılmasında karşılığında sağlanan vergi öncesi faizdir.

GAYRİSAFİ KÂR (GROSS PROFIT) :
Belirli bir dönemde gerçekleştirilen net satışlardan, satılan malın maliyetinin çıkartılması suretiyle hesaplanan kârdır.

GAYRİSAFİ MİLLİ HARCAMA (GROSS NATIONAL EXPENDITURE) :
Bir ülkede belirli bir dönem içinde tüketilen mal ve hizmet miktarıyla gerçekleştirilen yatırımlardır. Bu değerden vasıtalı vergiler düşüldüğünde, ülke harcamaları bulunur.

GAYRİSAFİ MİLLİ HASILA (GROSS NATIONAL PRODUCT -GNP-) :
Bir ülkede belirli bir dönem içinde üretilen son malların değerlerinin ya da katma değerlerinin toplamıdır.

GAYRİSAFİ MİLLİ ÜRÜN (GROSS INVESTMENT) :
Belirli bir dönemde bir ekonomi veya bir firmada yapılan yatırım giderlerinin tümüne verilen addır. Bu harcamalara, eskiyen veya aşınan yatırımlar için yapılan harcamalarda dahildir.

GAYRİSAFİ YURTİÇİ HASILA(sabit fiyatlarla) (GROSS NATIONAL PRODUCT,AT CONSTANT PRICES) :
Gayrisafi Milli Hasıla'da meydana gelen değişimleri belirlemek için, belirli bir yılı baz alarak bu yıla göre yapılan hesaplarla bulunan hasıladır.

GEÇİCİ İHRACAT (PROVISORY EXPORTATION) :
Bir ürünün nihai bir ürün olabilmesi amacıyla gerekli işlemlerinin gerçekleşmesi için geçici olarak yurtdışına gönderilmesidir.

GEÇİCİ KABUL (TEMPORARY ADMISSION) :
İhraç edilmek için üretilen bir nihai malın üretimi sırasında kullanılacak girdilerin gümrüksüz olarak ithal edilmesidir.

GEÇİNME ENDEKSİ (COST OF LIVING INDEX) :
Fiyatlardaki değişimlerin, kişilerin geçinme imkanlarını ne denli etkilediğini saptamak için hesaplanan endekstir.

GELECEKTEKİ DEĞER :
Bugünkü bir paranın, belli bir faiz oranı üzerinden belirli bir süre sonunda ulaşacağı değer.

GELİR ÇARPANI (INCOME MULTIPLIER) :
Gelirde meydana gelen artışın, otonom giderlerde meydana gelen artışa olan oranıdır.

GELİR ETKİSİ (INCOME EFFECT) :
Herhangi bir mal veya hizmet fiyatında gerçekleşen değişimin, ilk olarak tüketici geliri ve daha sonra diğer mal ve hizmet talebine yansımak suretiyle ortaya çıkardığı durumdur.

GELİR TABLOSU : Şirketlerin mali tablolarından birisidir. Gelir tablosu şirketin dönem içindeki satışları, satışların maliyetlerini, faaliyet giderleri, faaliyet dışı gelir-gider, vergi karşılıkları ve kar/zararı gösterir.

GELİR TİCARET HADLERİ (INCOME TERMS OF TRADE) :

Gelir ticaret hadleri, net değişim ticaret hadlerinin ihracat hacim endeksi ile çarpımı sonucu bulunur. Bu terim, ithalat kapasitesi endeksi olarak ifade edilmektedir.

GELİR VERGİSİ (INCOME TAX) :

Gerçek kişilerin genellikle bir yıl gibi belirli bir dönem içerisinde elde ettikleri net gelirlerden alınan vergidir. Bu vergi alınırken, yükümlünün kişisel veya ailesel pozisyonu gözönüne alınır.

GENEL BÜTÇE (GOVERNMENT BUDGET) :

Genel bütçe, devleti oluşturan kurum ve kuruluşların bütçelerinin toplamıdır.

GENEL DENGİ (GENERAL EQUILIBRIUM) :

Bütün ekonomik kesimlerin ve birimlerin yarattığı mal ve hizmetlerin arz, talep ve fiyatlarının birbirleriyle tutarlı olmasıdır.

GEOMETRİK DİZİ (GEOMETRIC PROGRESSION) :

Geometrik dizi, sabit bir oranda artma veya azalma gösteren seridir. Örneğin, 3,9,18,36,72... gibi

GEOMETRİK ORTALAMA (GEOMETRIC MEAN / GEOMETRIC AVERAGE) :

Geometrik ortalama, (n) kadar terimin oluşturduğu bir istatistik serisinin, mevcut terimlerin birbirleri ile çarpımlarının (n). Dereceden köküdür.

GETİRİ ENDEKSLERİ (RETURN INDICES) :

Hisse senetlerinin fiyatlarındaki değişimlerin yanı sıra şirketlerin ödedikleri kar paylarını da dikkate alarak hesaplanan endekslerdir.

GİDER (OUTLAY, EXPENDITURE) :

İktisadi bir kuruluşun, mal ve hizmet üretmek, faaliyetini devam ettirebilmek veya bunlara sahip olabilmek için para ya da benzeri değerleri elden çıkartmaları olarak ifade edilmektedir.

GİDER VERGİLERİ (OUTLAY TAXES) :

Servet veya gelirin harcanmasından dolayı alınan vergilerdir. "İktisadi veya hukuki muamele vergileri" ve "genel ve özel gider vergileri" olarak ikiye ayrılmaktadırlar.

GİRDİ-ÇIKTI ANALİZİ (INPUT-OUTPUT ANALYSIS) :

Sağlam bir planlama yapabilmek için, şirketin satın aldığı mal ve hizmet miktarı ile sattığı mal ve hizmetler arasındaki ilişkinin analizinde kullanılan yöntemdir.

GİRDİ-ÇIKTI KATSAYISI (INPUT-OUTPUT COEFFICIENT) :

$X_u = a_{uX}$ şeklinde ifade edilen ve girdi- çıktı analizinde yer alan a_{uX} katsayısına verilen addır.

GİRİŞ VE ÇIKIŞ (ENTRY AND EXIT) :

Yeni şirketlerin piyasada mevcut bir sanayi dalına katılmaları ve eski şirketlerin ise herhangi bir nedenden dolayı (iflas, tasfiye, vb.) mevcut bir sanayi dalından ayrılmalarıdır.

GİZLİ ARTAN ORANLILIK (DISGUISED PROGRESSIVITY) :

Bir verginin yapılan bazı indirim ve eklemeler sonucu artan oranlı bir vergi haline gelmesidir.

GİZLİ ENFLASYON (HIDDEN INFLATION) :

Fiyatların çok yavaş artmasından dolayı, para değerinde meydana gelen düşüşün faiz politikası ile dengelenebildiği enflasyon ortamıdır.

GİZLİ FİYAT ARTIŞI (HIDDEN PRICE INCREASE) :

Fiyatların sabit kalmasına rağmen, mal ve hizmetin miktar veya kalitesinde meydana gelen azalmadır. Örneğin ekmeğin fiyatının değişmemesine rağmen boyutunun küçültülmesi gibi.

GİZLİ İHTİYAT (SECRET RESERVE) :

Varlıkların değerlerini olduğundan düşük veya borçları olduğundan yüksek göstermek

yoluyla gizlenen anamaldır. Bu anamal bilançoda görülmez.

GİZLİ İŞSİZLİK (HIDDEN-DISGUISED- UNEMPLOYMENT) :

Ekonomide çalışıyor görünmesine rağmen, üretime hiçbir katkısı olmayan işçilerin yarattığı durumdur. Genellikle az gelişmiş ülkelerde görülür. Nedeni, sermaye ve organizasyon eksikliğidir. Bir işyerinde çalışıyor görünmesine rağmen, çalışmasıyla üretimde meydana gelen artışa hiçbir katkısı olmayan işçilerin meydana getirdiği duruma verilen addır. Azgelişmiş ülkelerde, kişileri tam olarak verimli çalıştıracak koşullar bulunmadığından sürekli olarak gizli işsizlik vardır.

GİZLİ VERGİ (HIDDEN TAX) :

Gizli vergi, ürünün fiyatına dahil olan vergidir. Katma değer vergisi hariç, tüm dolaylı vergiler gizli vergi kategorisine dahil edilebilir.

GÖLGE FİYAT (SHADOW PRICE) :

Gölge fiyat, bir malın belli bir teknoloji içinde, üretim maliyetlerine bağlı olarak oluşan fiyatının piyasadaki fiyatı ile arasındaki farktır.

GÖNÜLLÜ İŞSİZLİK (VOLUNTARY UNEMPLOYMENT) :

Cari ücret karşılığında çalışmak istememelerinden dolayı işsiz kalanların meydana getirdiği işsizliktir.

GÖZALTİ PAZARI (WATCHLIST COMPANIES MARKET) :

İMKB'de işlem gören şirketlerin hisse senetleri işlemleri ile ilgili olarak olağandışı durumların ortaya çıkması nedeniyle ya da bu şirketlerin kamuya aktarılacak bilgilerin zamanında, doğru olarak aktarılmadığı durumlarda, ilgili şirketlerin sürekli denetim, gözetim ve sürekli kontrol altında tutulabilmesi için açılmıştır. Yukarıda adı geçen işlemler nedeniyle gözaltı pazarına alınmasına karar verilen şirketlerin hisseleri bu pazarda işlem görmeye başlar.

GREV (STRIKE) :

İşçilerin, bir işkolu veya bir işyerinde haklarını elde etmek için, faaliyeti durdurmak veya işin niteliği çerçevesinde işi önemli ölçüde aksatmak şeklinde kendi aralarında veya bir sendika tarafından alınmış karara uyarak işi bırakmalarınıdır.

GSMH DEFLATÖRÜ (GNP DEFLATOR) :

Ekonomideki tüm mal ve hizmetleri kapsayan ve fiyat seviye ölçütlerinin en anlamlısı olarak kabul edilen fiyat endeksi sayısıdır. Cari fiyatlarla GSMH / Sabit fiyatlarla GSMH X 100 şeklinde tanımlanmaktadır.

GÜDÜMLÜ EKONOMİ (COMMAND ECONOMY) :

Güdümlü ekonomi, ekonominin örgütlenmesine ve denetimine üst bir yetke tarafından yön veren ekonomidir. Bu kavram, sosyal ülke ekonomilerinden kapitalist ülke ekonomilerine kadar çeşitli koşullarda kullanılan bir uygulamadır.

GÜMRÜK (CUSTOMS, DUTY) :

Bir ülkeye giren ya da ülkeden çıkan her türlü eşyadan alınan vergi, resim veya harçtır. Gümrük kavramı, bu işlemlerin yapıldığı yer içinde kullanılmaktadır.

GÜMRÜK TARİFELERİ (TARIFFS) :

İthal malların bir ülkeye girişinde hangi matrah ve ne oranda vergi ödeyeceklerini bildiren tarifedir. Gümrük tarifeleri, ilgili ülkeler tarafından saptanır ve malların cinsiyle her malın vergi oranını kapsamaktadır. İki türlü gümrük tarifesi vardır: Anlaşmalı gümrük tarifeleri kendileriyle ticaret anlaşması olan ülkelere gelen mallar için yapılırken; genel gümrük tarifesi kendileriyle ticaret anlaşması olmayan ülkelere gelen mallarına uygulanan tarifelerdir.

GÜMRÜK VERGİLERİ (CUSTOMS DUTIES) :

Bir ülkeye giren ithal mallardan veya bir ülkeden çıkan ihraç mallardan alınan vergilerdir. Gümrük vergileri, genellikle ithal mallara uygulanırlar ve değer (ad valorem) ya da fiziksel miktar üzerinden alınırlar. Yerli sanayii korumak için alınanlar ve devlete gelir sağlamak için alınanlar şeklinde ikiye ayrılırlar.

GÜMRÜK VERGİSİ İADESİ (DRAWBACK) :

Malın gümrük sınırından girişinde alınarak, çıkışında iade edilen vergiye verilen addır.

GÜNLÜK KUR (DAILY EXCHANGE RATE) :

Döviz kurunun yetkili bir kurum tarafından her gün belirli bir yöntemle saptanmasıdır.

GÜVEN FONU (TRUST FUND) :

Uluslararası Para Fonu'nun altın satışlarından elde ettiği geliri az gelişmiş ülkelere transferi esnasında kullanılan fondur.

H**HAKSIZ REKABET (UNFAIR COMPETITION) :**

İyi niyet kurallarına aykırı, hileli veya yasalar tarafından yasaklanmış davranış ve işlemlerle yapılarak bir kişi veya bir kuruluşun ekonomik bakımdan zarara uğramasına yol açan rekabettir.

HALKA AÇIKLIK ORANI (FREE FLOAT RATE) :

Halka açık hisselerin nominal değerleri toplamının, tüm hisselerin toplam nominal değerlerine oranını ifade eder.

HALKA AÇIK ŞİRKET (PUBLICLY HELD COMPANY) :

Halka açık şirketler, hisse senetlerinin bir kısmını veya tamamını halka sunmuş şirketlerdir.

HALKA AÇILMA :

Bir anonim ortaklığın ya da şirketin hisselerini halka arz etmesidir

HALKA ARZ (PUBLIC OFFERING) :

SPK Kanunları uyarınca sermaye piyasası araçlarının satın alınması için her türlü yoldan halka çağrıda bulunulmasına, halkın bir anonim ortaklığa katılmaya ve kurucu olmaya davet edilmesine ayrıca hisse senetlerinin borsada işlem görmesi, anonim ortaklıkların sermaye artırımları dolayısıyla hisse senetlerini satışına bu isim verilir.

HAMİL (HOLDER) :

Çek, bono, hisse senedi, poliçe,vb. Kıymetli evrakı elinde bulunduran kimseye verilen addır. Kıymetli evrakın taşıyanı onun tahsil, devir ve rehininde yetkilidir.

HARCAMA (EXPENSE) :

Para veya parayla ifade edilen değerlerin bir amaç doğrultusunda herhangi bir iş ya da mal için elden çıkartılmasıdır.

HATIR SENEDİ :

Tarafların birbirine borçluymuş gibi düzenledikleri, ancak gerçekte ticarî bir işleme dayanmayan senetlerdir. Bu tür senetler genelde, kredi kullanan firmanın, teminat çeki açığını kapatmak amacıyla fiktif olarak düzenlenir ve vadesinde ya geri iade alınır ya da lehine hatır senedi verilen kişi veya firma tarafından ödenir.

HAZİNE (TREASURY) :

Kamusal gelirlerin toplanması ve kamusal giderlerin yapılmasına ilişkin faaliyetlerle görevli kurum.

HAZİNE BONOSU (TREASURY BILL) :

Hazinenin kısa vadede ihtiyacı olan finansman açığını kapatmak amacıyla çıkarttığı ve vadesi bir yıldan az olan borçlanma senetleridir. Bankalara satıldığı gibi halka da satış yapılabilir.

Hazine bonosu ve 1 yıllık devlet tahvili bileşik getirisi şu formülle hesaplanır:

$$\left(\frac{\text{Vadeye Kalan Gün Sayısı}}{365}\right) / (1 + \text{Yıllık Bileşik Getiri Oranı})$$

Hazine bonosu ve 1 yıllık devlet tahvilleri basit getirisi ise şu formülle hesaplanır:

$$\text{Nominal Değer} / 1 + \left(\frac{\text{Vadeye Kalan}}{365}\right) \times \text{Faiz Oranı}$$

HEDGİNG (HEDGING) :

Döviz ve para piyasalarında gelecekteki kur riski ve fiyat hareketlerinden korunmak için yapılan vadeli işlemlerdir.

HİLELİ İFLAS (FRANDULENT BANKRUPTCY) :

Alacaklılarını zarara sokmak amacıyla hileli işlemler yaparak gerçekleştirilen iflastır.

HİPERENFLASYON (HYPERINFLATION) :

Fiyat genel düzeyinin sürekli olarak çok hızlı bir biçimde yükselmesidir. Hiperenflasyon paranın el değiştirme hızını yükseltir ve parasal tasarrufların değerini ortadan kaldırır. Bu dönemlerde kredi ve banknot hacmi çok hızlı bir şekilde artar.

HİSSE SENEDİ (SHARE, STOCK) :

Anonim ortaklıklar tarafından çıkarılan ve anonim ortaklığın sermayesine belirli bir katılma payını temsil eden, yasal şekil şartlarına uygun olarak düzenlenmiş kıymetli evraktır. Hisse senedinin üzerinde yazılı miktara senedin "nominal" veya "itibari" değeri, piyasada alınıp satıldığı değere ise "rayiç" fiyatı denilmektedir.

HİSSE SENEDİ BORSA ENDEKSİ (STOCK EXCHANGE INDEX) :

Hisse senetlerinin işlem gördüğü menkul kıymetler borsasında, hisse senetlerinin fiyat değişikliklerini göstermek amacıyla oluşturulan endekse verilen addır. Hisse senetlerinde gerçekleşen fiyat değişiklikleri, aritmetik ortalamalar ve endeksleme ile belirlenir. En çok bilinen borsa endeksleri, Dow Jones ve NYSE Common Stock Endeksidir. Türkiye'de ise IMKB endeksi kullanılmaktadır.

HİSSE SENEDİ FONU:

Portföyünün en az %51'ini devamlı olarak hisse senetlerine yatırılmış fonlardır.

HİSSE SENEDİ İHRAÇ FİYATI:

Şirket tarafından çıkarılışı aşamasında satışa sunulduğu fiyattır.

HİSSE SENEDİ VE TAHVİL PİYASASI (STOCK EXCHANGE MARKET) :

Hisse senedi ve tahvillerin alış satışının gerçekleştiği piyasadır.

HİSTOGRAM (HISTOGRAM) :

Grafiklerin dikdörtgen bloklar halinde gösterilmesidir.

HİZMET (SERVICE) :

Maddi niteliği bulunmaksızın alım satımı yapılabilen faaliyetlerdir. (doktorluk, avukatlık hizmeti gibi). Ayrıca müşteriye sunulan bakım, montaj, vb faaliyetlerde hizmet olarak adlandırılmaktadır.

HİZMET ENDEKSİ (SERVICES INDEX) :

Hizmetler sektöründe yer alan şirketlerin hisse senetlerinin fiyatlarındaki değişimler dikkate alınarak hesaplanan hisse senetleri piyasası endeksidir.

HİZMET SEKTÖRÜ (SERVICE SECTOR) :

Fiziksel bir varlığı olmaksızın, tüketiciler veya sanayi kuruluşları tarafından üretildiği anda tüketilen ekonomik malların üretildiği sektördür.

HOLDİNG :

Bir ya da birden çok şirketin yarısından fazla hissesine sahip ve bunları tek merkezden yöneten şirketlerdir.

HOMOJEN ÜRÜNLER (HOMOGENEOUS PRODUCTS) :

Farklı firmalarda üretildikleri halde, tüketici bakımından birbirleriyle aynı olarak görülen ürünlerdir. Homojen ürünler özdeş ürünler olarakta adlandırılmaktadırlar.

IFC Kredisi (International Finance Corporation Credit) :

Dünya Bankası'nın özel kesimi destekleyen kolu International Finance Corporation (1956 yılında kurulmuş olup 175 üyesi vardır) tarafından, gelişmekte olan ülkelerin imalat sektöründe faaliyet gösteren firmalarına üretim, ihracat ve istihdam olanaklarının iyileştirilmesi amacıyla yapılacak yatırım projelerini finanse etmek amacıyla orta vadeli ve 6 ayda bir eşit taksitlerle ödenen kredidir.

IMF (Uluslararası Para Fonu) :

Uluslararası para sistemi ile ilgili doğan gelişme ve sorunlar konusunda üyeler arasında dayanışma sağlayan, çok yanlı bir uluslararası ödeme sistemini geliştiren, üye ülkelerin kısa dönemli kredi gereksinimlerini sağlayan ve üye ülkelerin dış ödemeler bilançosunda ortaya çıkan dengesizliklerin giderilmesine yardımcı olan bir kurumdur.

İBRA :

Alacaklının alacağından vazgeçmesi yolu ile borçlunun borç yükümlülüğünün ortadan kalkması.

İÇERİDEN ÖĞRENENLER TİCARETİ (INSIDER TRADING) :

Sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek, henüz kamuya açıklanmamış bilgileri kendisine veya üçüncü kişilere menfaat sağlamak amacıyla kullanarak sermaye piyasasında işlem yapanlar arasında fırsat eşitliğini bozacak şekilde haksız yarar sağlamak veya bir zararı bertaraf etmektir.

İÇ TİCARET HADLERİ (INTERNAL TERMS OF TRADE) :

Sektör fiyat endekslerinin karşılaştırma yapmak için kullanılmasıdır.

İFLAS (BANKRUPTCY) :

Şirketin borçlarını ödeyemez duruma düşmesi nedeniyle faaliyetlerinin sona erdirilmesidir.

İHRACAT (EXPORT) :

Ülkede bir kişi veya bir firma tarafından üretilen bir malın yabancı ülkelere satılmasıdır. Bir ülkenin ekonomik gücü ithalata karşı ithalatın büyüklüğüne göre belirlenir. İhracat, kapitalist düzende en bir gelir kaynağıdır.

İHRACAT ÇARPANI (EXPORT MULTIPLIER) :

İhracatın milli gelirden sağladığı artışın, ihracat gelirindeki artışa olan oranıdır. Bu çarpanın büyüklüğü, ülkede gerçekleşen ithalata ve ihracattan gelir elde edenlerin yaptıkları tasarruflara göre değişir.

İHRACAT DÖVİZİNİ KULLANMA HAKKI (FOREIGN EXCHANGE RETAIN SCHEME) :

İhracat dövizini kullanma hakkı, ihracat yoluyla kazanılan dövizin bir bölümünün ülkeye getirilmemesi ile elde edilen teşviktir.

İHRACAT KOTALARI (EXPORT QUOTAS) :

Dünya bazında bir mala olan talebin, arzdan daha az olmasından dolayı fiyatın belirli bir seviyenin altına düşmemesi için malı üreten ülkelerin yaptıkları anlaşma çerçevesinde belirledikleri, ihracatı kısıtlayıcı önlemlerdir.

İHRACAT PRİMİ (EXPORT BOUNTY, EXPORT SUBSIDY) :

İhracat primi, ihracatı teşvik yollarından biridir. Devletin, ihraç edilecek malın ucuzlatılması için yaptığı parasal yardım olarak ifade edilmektedir.

İHRACAT REJİMİ (EXPORT REGIME) :

İhracat rejimi, ihracatla ilgili şartları kapsayan yasal düzenlemelerdir.

İHRACAT SİGORTASI (EXPORT INSURANCE) :

İhracat sigortası, ihracatçı şirketi yurt dışında mevcut risklerden korumak için yapılan bir sigorta türüdür.

İHRACAT TEŞVİKİ (EXPORT PROMOTION) :

Devletin ihracatı arttırmak için ihracat yapanlara sağladığı kolaylıkların tümü "ihracat teşviki" olarak adlandırılır. İhracat vergi iadesini, ihracat primini ihracat tetviklerine örnek verebiliriz.

İHRACAT VERGİLERİ (EXPORT TAXES) :

İhracat vergileri, devletin kendisine gelir sağlamak için ihraç mallar üzerinden aldığı vergilerdir. 19. Yüzyılın başlarında kullanılmaya başlanan bu uygulama, günümüzde kullanılmamaktadır.

İHRACATA YÖNELİK BÜYÜME (EXPORT ORIENTED GROWTH; EXPORT LED GROWTH) :

Bazı ihracat sektörlerinde uzmanlaşmak suretiyle ihracatta büyümek için, genellikle az gelişmiş ülkeler tarafından kullanılan bir stratejidir. Bu strateji izlenirken çeşitli yollardan ihracata teşvik sözkonusudur. Vergi avantajları, döviz kuru teşvikleri , ithalat kolaylıkları gibi teşvikleri bu teşviklere örnek verebiliriz.

İHRACATTA VERGİ İADESİ (EXPORT RESTITUTION) :

İhracatta vergi iadesi, ihracatı teşvik tedbirlerinden biridir. Vergi iadesiyle, ihracatı teşvik edilmek istenen ürünlerin maliyetine dahil vergilerin kısmen veya tamamen ihracatçıya ödenmesi yoluyla, ihraç edilecek olan malın maliyetini azaltmaktır.

İHRACATTA VERGİ MUAFİYETİ (TAX EXEMPTION FOR EXPORTS) :

İhracatta vergi muafiyeti, ihracatı teşvik tedbirlerinden biridir. Vergi muafiyetiyle, ihracatı teşvik edilmek istenen ürünlerin gümrük, ihracat kredilerinden vergi, resim, harç almama gibi teşviklerle, ihraç edilecek olan malın maliyetini azaltmaktır.

İHRAÇ (ISSUE) :

Tahvil, hisse senedi gibi sermaye piyasası araçlarının ihraççıları tarafından çıkarılıp, halka arz edilerek veya halka arz edilmeksizin satışidir.

İHRAÇCI (ISSUER) :

Sermaye piyasası araçlarını ihraç eden anonim ortaklıklar, mevzuata göre özelleştirme kapsamına alınanlar dahil kamu iktisadi teşebbüsleri, mahalli idareler ile bunlarla ilgili özel mevzuatları uyarınca faaliyet gösteren kuruluş idare ve işletmelerdir.

İHRAÇ DEĞERİ (RATE OF ISSUE, PRICE OF ISSUE) :

İhraç değeri, bir tahvil veya bir pay senedinin ilk çıkarıldığı andaki satış değeridir. Bu değer, tahvil veya pay senedinin itibari değerinden daha yüksektir.

İHRAÇ EDİLMİŞ SERMAYE (ISSUED CAPITAL, SUBSCRIBED CAPITAL) :

İhraç edilmiş sermaye, kayıtlı sermayeyi meydana getiren hisselerin fiilen satılmış kısmından oluşmaktadır.

İKAME ESNEKLİĞİ (ELASTICITY OF SUBSTITUTION) :

İkame esnekliği, üreticiler yönünden üretim faktörleri, tüketiciler yönünden se malların birbirleri ile ikame edebilme kolaylığı veya güçlüğüdür. Eğer mallar yönünden bu esneklik artıyorsa, bu bize iki malın birbirlerinin yerine kullanılabilme imkanının arttığını gösterir. üretim faktörlerinde ise bu esnekliğin artması bize bu faktörlerin teknolojik bakımdan birbirlerinin yerine kullanılabileceğini gösterir.

İKAME ETKİSİ (SUBSTITUTION EFFECT) :

Belirli bir malın fiyatında meydana gelen düşme sonucu, fiyatı düşen malın diğer mallar karşısındaki nisbi ucuzluğu karşısında, talepte olan değişimdir. Tüketicilere göre ucuzlayan bir malın, bireyin tercih arzularında nisbi olarak pahalılaşmış olan diğer mallardan daha fazla talep edilmesi normaldir.

İKAME MALLAR (SUBSTITUTES, SUBSTITUTES GOODS) :

İhtiyaç halinde birbirlerinin yerine geçebilen aynı tür mallardır. Bunlardan birinin fiyatı düştüğünde diğerine olan talep azalır; birinin fiyatı yükseldiğinde, ötekine olan talep artar.

İKİ YANLI TEKEL (BILATERAL MONOPOLY) :

Bir malın tek bir alıcısı ve tek bir satıcısının bulunduğu piyasalara verilen addır. Bu tip piyasalara çoğunlukla hammadde piyasalarında rastlanır.

İKİ YANLI TİCARET ANLAŞMALARI (BILATERAL TRADE AGREEMENT) :

Uluslararası ticarete iki ülkenin birbirlerine özel ayrıcalıklar tanımlarınıdır. Bu tür anlaşmalarda döviz kullanılmaz. Mal karşılığında mal verilir. İki yanlı ticaret anlaşmaları serbest mal ve hizmet akışını sınırlayarak dünya ticaretinin daralmasına neden olduğundan, bu anlaşmalar günümüzde büyük ölçüde terkedilmiştir.

İKİNCİL PİYASALAR (SECONDARY MARKET) :

Daha önce ihraç edilmiş sermaye piyasası araçlarının işlem gördüğü piyasalardır.

İKTİSADİ BİRLİK :

Birden fazla ülkenin biraraya gelerek dış ticaret politikaları, yurtiçi ticaret politikaları gibi konularda ortak bir karar alarak, bu karar çerçevesinde hareket etmeleridir.

İKTİSADİ BÜTÜNLEŞME (ECONOMIC INTEGRATION) :

Bir grup ülkenin kendi aralarında anlaşarak kurdukları iktisadi birliklerdir. Serbest Ticaret Bölgesi, Gümrük Birliği, Ortak Pazar ve İktisadi Birlik iktisadi bütünleşme kapsamına girerler.

İKTİSADİ GÖSTERGELER (ECONOMIC INDICATORS) :

İktisadi göstergeler, ekonomik hayatın durumunu, meydana gelen değişiklikleri gösteren istatistik serileridir. Bunlara örnek olarak şunlar verilebilir: fiyatlar genel seviyesi, ticaret hadleri, ithalat fazlası, işsizlik seviyesi, vb.

İKTİSADİ GÜÇ (ECONOMIC POWER) :

İktisadi güç, kaynakların tahsisini etkileyeme veya bu tahsisi belirleme gücüne verilen addır.

İKTİSADİ İSTATİSTİKLER (ECONOMIC STATISTICS) :

Fiyat, üretim, tüketim, gelir, nüfus, vb. gibi çeşitli makroekonomik değişkenlere ait veri ve endekslerin tümü iktisadi istatistiklerdir.

İKTİSADİ MAL (ECONOMIC GOODS) :

İhtiyaç giderme özelliği taşıyan fakat bir gayret veya fedakarlık sonunda elde edilebilen mal ya da hizmettir. Bu mal ve hizmetlerin elde edilmesi ancak başka şeylerden vazgeçilmesi ile gerçekleşebilir. Vazgeçilen şey ise genellikle paradır.

İKTİSADİ PLANLAMA (ECONOMIC PLANNING) :

İktisadi planlama, belirli bir ekonomik hedefe ulaşmak ve onu maksimize etmek için ekonomideki kıt kaynakların en iyi biçimde dağılımını sağlayarak, onlardan azami olarak yararlanmayı amaçlamaktadır. İktisadi planlama, bir kişi, bir firma, yerel yönetim veya ulusal ekonomi içinde geçerlidir.

İKTİSADİ RANT (ECONOMIC RENT) :

İktisadi rant, üretim faktörlerinden birini bulunan sektörde etkin tutmak için ödenmesi gereken miktardan daha fazla ödeme yapılmasıdır. Fakat iktisadi ranta konu olan üretim faktörünün alternatifinin bulunması şart değildir.

İKTİSAT POLİTİKASI (ECONOMIC POLICY) :

İktisat politikası, hükümetlerin toplum refahını arttırmak amacıyla belirledikleri tüm hedefler ve bu hedeflere ulaşmak amacıyla kullanılan araçların ve karşılaşılan problemleri çözmek için alınan önlem ve çözüm yollarıdır.

İLK GİREN İLK ÇIKAR (FIFO = FIRST-IN FIRST-OUT) :

Üretimde ilk defa kullanılan hammadde ve malzemenin stoklara en eski tarih itibarıyla girdiği varsayılarak yapılan stok değerlendirme yöntemidir. Bu yöntemde, malzeme ve hammadde alış tarihindeki maliyetler üzerinden değerlendirilir. Eğer ilk giren hammadde ve malzemenin maliyeti düşük ise, şirketin kârı gerçek değerinden yüksek çıkar.

İLKSEL ÜRÜNLER (PRIMARY COMMODITIES) :

Bir malın üretiminde kullanılan işlenmemiş veya yarı işlenmiş gıda maddeleri, tarımsal hammaddeler ve madenler ilksel ürünler olarak adlandırılmaktadır. Temel ürünler olarakta ifade edilirler.

İMALAT (IMPORT) :

İmalat, yabancı bir ülkeden mal ve hizmet alınmasıdır.

İMALAT SANAYİ (MANUFACTURING INDUSTRY) :

Tarım ve maden çıkarma işleminden elde edilen maddelerin işlenmek yoluyla yararlı hale getirilmesidir. İmalat sanayileri, hammaddeleri işleyerek mamul haline getiren sanayiler ve yarı tamamlanmış ürünleri üretim sürecinde hammadde olarak kullanan sanayiler diye iki ayrı grupta incelenebilir.

İMKB (İSTANBUL MENKUL KIYMETLER BORSASI) :

Menkul Kıymetlerin alım ve satım işlemlerinin yapıldığı menkul kıymetler piyasasıdır. Hisse senetlerinin alım ve satım işlemleri hisse senedi birinci ve ikinci pazarında yapılır. Tahvil, hazine bonusu, finansman bonusu ve gelir ortaklığı senedi gibi menkul kıymetlerin alım ve satımı da tahvil ve bono pazarında gerçekleştirilir.

İMKB TAKAS ve SAKLAMA BANKASI A.Ş :

Sermaye piyasasında faaliyet gösteren banka ve aracı kurumlara saklama ve takas hizmeti veren kuruluştur.

İMPRİNER :

İş yerlerinin, kredi kartı uygulamasında kullandığı mekanik cihaz. İş yeri bu cihazı kullanarak, kredi kartının ön yüzündeki kart bilgilerini satış belgesi üzerine geçirir, satış tutarı ve işlem tarihi yazıldıktan sonra kart hamiline imzalatılır.

İMTİYAZLI HİSSE SENEDİ (PREFERRED STOCK) :

Esas sözleşmede hüküm bulunmak kaydı ile, sahiplerine temettü ödemesi, rüçhan hakkı kullanımı, oy hakkı gibi konularda ayrıcalık tanıyan senetlerdir.

İNCE AYAR (FINE TUNING) :

Para ve maliye politikalarının, kısa süreli dalgalanmaları önlemek için üretim, ödemeler dengesi veya enflasyon seviyesinde kullanılmasıdır.

İNDİKATÖR :

Son fiyatın ve hacmin önceki fiyatlar ve hacimler ile mukayesesini yaparak oluşturulan grafik ve göstergedir.

İPOTEK (MORTGAGE) :İpotek, herhangi bir borca karşılık teminat olan taşınmaz mal yâni gayrimenkuldür. Taşınabilir mallara ipotek konulamaz. Bir taşınmazın rehni için tapu kaydının olması şarttır. Bir taşınmazın ipoteği için rehin sözleşmesi ve tescil gereklidir. Taşınmaz mallara birden çok ipotek işlemi yapmak mümkündür.

İPOTEKLİ BORÇ SENEDİ (MORTGAGE BONDS) :

İpotekli borç senedi, gayrimenkul ipoteği ile temin edilmiş kişisel alacak karşılığında verilen senettir. Bu tür senetler kıymetli evrak sayılırlar ve elden ele dolaşabilirler. İpotekli borç senedi, alacaklısına yalnızca gayrimenkulü hedef alan bir talep hakkı vermektedir.

İSKONTO (DISCOUNT) :İskonto, satıcının bir malı satarken alıcı lehine yaptığı indirimdir. Ayrıca senede bağlı bir alacağın senette yazılı miktar üzerinden vadesine göre hesaplanan giderler çıkartıldıktan sonra, kalan miktarın banka tarafından alacaklıya ödenmeside iskonto olarak ifade edilmektedir.

İSKONTO / İŞTİRA KREDİSİ :

İskonto, ticari bir senedin kredi kullandırım tarihinden senet vadesine kadar olan süreye ait faiz, komisyon, KKDF ve BSMV'si düşüldükten sonra bakiyesinin müşteriye ödenmesiyle ortaya çıkan bir nakit kredidir.

Ödeme yeri işlemin yapıldığı yerin belediye hudutları dışında olan bono ve poliçenin

iskontosunu, iştira kredisini oluşturur.

İSKONTO ORANI (RATE OF DISCOUNT) :İskonto oranı, vadesi gelmeden ödenmek istenen borç miktarından borçlu lehine yapılan indirimin belirlenmesinde kullanılan yüzde oranıdır. Piyasa faiz haddine göre değişmektedir.

İSKONTO ŞİRKETİ (DISCOUNT HOUSE) :İskonto piyasasının bir parçası olan iskonto şirketleri, bono ve tahvillerin iskontolanmasında uzmanlaşmış finansal kuruluşlardır.

İSTİHDAM (EMPLOYMENT) :

İstihdam, bir ÷lkede belirli bir gelir elde etmek için çalışan kişilerin hizmetlerinden yararlanmak suretiyle çalıştırılmalarıdır.

İSTİHDAM HACMİ (EMPLOYMENT VOLUME) :

Bir ÷lke ekonomisinde, bir sektör veya bir bölgede belirli bir tarihte istihdam edilen kişilerin toplam sayısıdır.

İSTİHDAM ORANI (EMPLOYMENT RATIO, EMPLOYMENT RATE) :

Bir ÷lke ekonomisinde, belirli bir tarihte istihdam edilen işgücünün toplam işgücüne oranıdır.

İSTİKRAR (STABILITY) :

Ekonomideki fiyat düzeyi, faiz oranları, istihdam hacmi, vb. faktörlerin dengede kalması ve ekonomide iç ve dış faktörlerden kaynaklanan değişiklik beklenmemesidir.

İSTİKRAR POLİTİKASI (STABILIZATION POLICY) :

Ekonomideki toplam talep ve arz arasındaki dengesizlikleri gidermek amacıyla hazırlanmış politikalarıdır. Genellikle ödemeler dengesi açığı ve fiyat artışı şeklinde ortaya çıkarlar.

İŞİ SENDİKASI (TRADE UNION, LABOR UNION) :

İŞçilerin ücretlerinin yükseltilmesi, çalışma şartlarının iyileştirilmesi gibi nedenlerden dolayı haklarını korumak için kurdukları örgüttür. İŞçi birliği deyiimiyle özleştirilmiştir.

İŞGÜCÜ (LABOR FORCE) :İŞgücü, bir ÷lkede , belirli bir dönem içerisinde 15-65 yaş arasındaki çalışabilir nüfustan çalışmak istemeyenler düşüldükten sonra kalan nüfustur.

İŞGÜCÜ ARZI (LABOR SUPPLY) :

İŞgücü arzı, çalışan kişilerin ortaya koydukları toplam iş saatini belirten kavramdır.

İŞGÜCÜ TALEBİ (LABOR DEMAND) :

İŞgücü talebi, ekonomide belirli bir dönem içerisinde talep edilen toplam işgücü miktarıdır.

İŞLEM HACMİ (TRADED VALUE) :

Her hisse senedi için gerçekte yapılan işlemlerdeki hisse senedi sayısı ile işlem fiyatının çarpılmasıyla elde edilen değerlerin toplamıdır. Tüm hisse senetlerinin işlem hacimleri toplamı, piyasanın toplam hacmini oluşturur.

İŞLEM MİKTARI (TRADING VOLUME) :

Bir seans içinde ya da belli bir dönemde alınıp satılan menkul kıymet adedidir.

İŞLEM SAATLERİ :

Gözaltı Pazarı: 14:00-15:00

Ulusal Pazar, Bölgesel Pazar, Yeni Şirketler Pazarı: 10:00-12:00 (1.seans)

14:00-16:00 (2.seans)

İŞLETME (ENTREPRISE; BUSINESS) :

İŞletme, planlı olarak mal ve hizmet üretmek amacıyla kurulmuş ekonomik birimlere verilen addır.

İŞSİZLİK (UNEMPLOYMENT) :

Çalışma gücüne sahip kişilerin iş aramalarına rağmen iş bulamamaları durumudur. Bu tip işsizlik "gayri iradi işsizlik" olarakta adlandırılır. İŞsizlik, yapısal işsizlik, mevsimsel işsizlik,

konjonktürel işsizlik ve teknolojik işsizlik olarak çeşitlidir.

İŞSİZLİK ORANI (UNEMPLOYMENT RATE) :

İşsizlik oranı, işsizlerin işgücüne olan oranıdır. Şöyle ifade edilmektedir: $\frac{İ}{Ç+İ} \times 100$ (İ) işsiz sayısını, (Ç) ise istihdam edenleri göstermektedir.

İŞTİRAK (PARTICIPATION) :

Bir ortaklık ile işletme arasında, sözkonusu ortaklığın yönetimine ve ortaklık politikalarının belirlenmesine katılma anlamında devamlı bir bağ yaratan, doğrudan veya dolaylı sermaye ve yönetim ilişkisidir.

İŞVEREN SENDİKASI (EMPLOYER'S UNION) :

İşverenlerin, kendi aralarında yardımlaşma sağlamak ve ortak çıkarlarını savunabilmek amacıyla kurdukları sendikadır.

İTFA (REDEMPTION) :

Bir borcun ödenerek kapanmasıdır. Hazine Bonosu işlemlerinde de, bononun vadesinde yatırımcıya geri ödenmesi olarak kullanılmaktadır.

İTHAL İKAMESİ (IMPORT SUBSTITUTION) :

İthal ikamesi, daha önce yurtdışından ithal edilen mal ve hizmetlerin yavaş yavaş ülke içerisinde üretilmeye başlanmasıdır. İthal ikamesi ile toplam arz da bulunan ithalat payı azalır. İthalat ikamesi, genellikle tüketim malları üretimi, ara malları üretimi ve yatırım malları üretimi olarak gerçekleştirilir.

İTHAL SINIRLAMALARI (IMPORT RESTRICTIONS) :

İthal kotaları ve gümrük tarifeleri gibi yollarla yapılan sınırlandırmalara ithal sınırlamaları denmektedir.

İTHAL VESAİKİ KARŞILIĞI AVANS (ADVANCE ON IMPORT DOCUMENTS) :

İthal vesaiki karşılığı avans, ithal edilen mallar karşılığında gösterilmek suretiyle elde edilen kredidir.

İTHALAT EĞİLİMİ (PROPENSITY TO IMPORT) :

İthalat eğilimi, ithalat ile milli gelir arasındaki ilişkidir. İthalat eğilimi, ortalama ithalat eğilimi ve marjinal ithalat eğilimi olarak ikiye ayrılır. Milli gelir arttıkça ithalat eğilimi artar.

İTHALAT FONKSİYONU (IMPORT FUNCTION) :

İthalat fonksiyonu, bir ülkedeki ithalat talebi ile milli gelir arasındaki fonksiyonel ilişkiyi göstermektedir. $M=M(Y)$ olarak ifade edilir. (M) mallara olan talebi, (Y) ise milli gelirin bir fonksiyonu olarak gösterilmektedir.

İTHALAT KARTELLERİ (IMPORT CARTELS) :

İthalat kartelleri, ithalatçılar tarafından fiyatların denetlenmesi için kurulmuş olan birleşmelerdir. İthalatçılar bu yöntemle, fiyatları ve kârlılıklarını saptamaya çalışırlar.

İTHALAT KOTALARI (IMPORT QUOTAS) :

İthalat kotaları yapılacak ithalatın devlet tarafından alınan önlemler ile sınırlandırılmaya çalışılmasıdır. Eğer bu sınırlandırma, bir kişi veya ülkeye yönelik değilse global kota'dır.

İTHALAT TEMİNATLARI (IMPORT GUARANTEE DEPOSITS) :

Emisyon hacmini daraltmak veya ithalatı sınırlandırmak için uygulanan bir yöntemdir. Bu yöntem uygulanırken, ithalatçı ithal edeceği malın değerinin bir kısmını sipariş anında güvence olarak Merkez Bankasına yatırır ve ithalat gerçekleşince geri alır.

İTHALAT TRANSFERİ (IMPORT TRANSFER) :

İthalat transferi, aracı bankanın gerçekleştirilen ihracatın bedelini ihracatçıya ödemesi ile gerçekleşir.

İTHALAT YASAKLARI (IMPORT PROHIBITIONS) :

Bazı malların ülkeye girişinin yasaklanmasıdır. İthalat yasakları yerli sanayiye korumak, dış ödemeler bilançosu açıklarının azaltılmasına yardımcı olmak gibi amaçlarla yapılmakta olup, ithalat kısıtlamalarının en katısidir.

İTİBARİ DEĞER (NOMINAL VALUE, FACE VALUE) :

İtibari değer, menkul kıymetlerin üzerinde yazılı olan değerdir. Nominal değer olarak kullanılmaktadır. Bu değer, ihraç değerinin altında veya üzerinde olabilir.

İZAHNAME (PROSPECTUS) :

Sermaye piyasası araçlarının ihracında ya da halka arzında ortaklıklarca halkı şirket ve hisse senetleri konularında bilgilendirmek amacıyla düzenlenmesi gereken belgedir

K**KABİLİ DEVİR AKREDİTİF (TRANSFERABLE LETTER OF CREDIT) :**

Kabili devir akreditif, lehdarı tarafından üçüncü şahıslara devredilen akreditiftir. Bunlar sadece bir kere devredilebilirler. Kendisine bu tip bir akreditif devredilmiş olan ikinci bir lehdar, bunu bir üçüncü şahısa devredemez.

KABİLİ NAKİL AKREDİTİF (TRANSMISSIBLE LETTER OF CREDIT) :

Kabili nakil akreditif, lehdarı tarafından başka bir ülkeye nakli mümkün olan akreditiftir. Bu tip akreditifler sadece lehdarın malın ilk üreticisi olmadığı zamanlarda kullanılabilir.

KABİLİ RÜCU AKREDİTİF (REVOCABLE LETTER OF CREDIT) :

Kabili rücu akreditif, akreditif açtırma emrini veren kişi veya banka tarafından koşulların kısmen ya da tamamen değiştirilebildiği veya iptal edilebildiği akreditiftir.

KABUL (ACCEPTANCE) :

Bir poliçeyi ödeyecek kişinin bedeli vadesi geldiği zaman ödeyeceğine dair imza yoluyla taahüt etmesidir. Muhatabın, poliçeye "kabul edilmiştir" diye yazarak imzalaması gereklidir.

KABUL KREDİSİ (ACCEPTANCE CREDIT) :

Bir finans şirketinin, üçüncü şahsın kıymetli kağıdını garanti etmesi ve ödeme taahhüdünde bulunması şartı ile verilen kredidir. Kabul kredisi, dış ticaret işlemlerde çok fazla kullanılmaktadır.

KALKINMA (DEVELOPMENT) :

Geri kalmış ülkelerin sosyokültürel ve ekonomik bakımdan düzenlemeler yaparak gelişmiş ülkelere yetişme çabalarıdır. Bu çabalara, milli gelirin ve üretimin artırılması, sosyal ve ekonomik yapının değiştirilmesi, halkın değer yargılarının dünya standartlarında gelişmesi gibi değişimleri dahil edebiliriz.

KALKINMA KREDİSİ (DEVELOPMENT CREDIT) :

Gelişmekte olan ülkelere sanayi alanındaki gelişmelerini hızlandırmak ve uzun vadeli düşük faizli fon temin etmek için verilen kredilerdir. Bu krediler genellikle yeni yatırım alanlarına yönelik devlet ve özel kuruluşların projeleri için verilmektedir.

KALKINMA PLANLAMASI (DEVELOPMENT PLANNING) :

Ekonomik ve sosyal amaçları gerçekleştirmek için, toplumsal ve ekonomik yapıya farklı bir nitelik kazandırmak amacıyla bir plan hazırlanmasıdır.

KAMBİYO :

Tüm yabancı ülke paraları ve bu paralarla ödeme yapabilen her tür hesap, belge, bono, poliçe, çek vb. parasal araçların tümüne kambiyo denir.

KAMBİYO DENKLEŞTİRME FONU (EXCHANGE EQUALIZATION FUND) :

Kambiyo değiştirme fonu, kısa dönem içerisinde olabilecek ani kur değişimlerine karşı oluşturulan istikrar fonudur.

KAMBİYO KONTROLÜ (EXCHANGE CONTROL) :

Kambiyo kontrolü, ülkeye giren ve ülkeden çıkan döviz miktarının devlet tarafından denetim altına alınması demektir. Bu uygulamaya göre, döviz fiyatları devlet tarafından belirlenir. Devlet, dövize olan arz ve talebin döviz fiyatlarını etkilemesine imkan vermez.

KAMBIYO SENEDİ (BILL OF EXCHANGE) :

Kambiyo senedi, uluslararası ticarete kullanılmak için, karşılığı dövizle ödenmek üzere hazırlanan senetlerdir. Bu tip senetler başka bir kişiye ciro edilebilirler. Ayrıca vadesi gelmeden piyasadan iskontoda ettirilebilirler.

KAMU HARCAMALARI (PUBLIC EXPENDITURE) :

Devletin, belirli bir dönemde ekonomik ,sosyal,siyasi ve idari faaliyetlerini gerçekleştirmek için yapmış olduğu mal ve hizmet satınalma yönündeki harcamaların tümüdür.

KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ (PUBLIC ECONOMIC ENTERPRISE; STATE ECONOMIC ENTERPRISE) :

Devletin ekonomik alanda mal ve hizmet üreten kuruluşlarının tümüne verilen addır.Bunların sermayelerinin tümü devlet tarafından karşılanır ve bu kuruluşlar özel hükümlere bağlı olarak yönetilirler.Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT),Kamu İktisadi Kuruluşları (KİK) ve İktisadi Devlet Teşebbüsleri (İDT) olarak ikiye ayrılır.Sermayesi devlete ait olan ve ekonomik alanda faaliyet gösteren İDT'lerden bazıları şunlardır:TEKEL,THY,TCDD,TEK,...

KAMU İŞLETMELERİ (PUBLIC ENTERPRISES) :

Sermayelerinin tümü veya büyük bir kısmı devlete ait olan kuruluşlardır.Bu kuruluşlar devlete gelir sağlamak,ekonomik kalkınmayı hızlandırmak gibi kar amaçla kuruldukları gibi ; sosyal ve kültürel bakımdan gelişmemiş bölgelerin gelişmesini sağlamak gibi sosyal amaçla da kurulabilirler.

KAMU MALİYESİ (PUBLIC FINANCE) :

Kamu maliyesi, devlet faaliyetlerini iktisadi ve mali yönden ele alan ve bu faaliyetlerin neden olduğu sorunlara çözüm yolu arayan bir bilim dalıdır. Bu bilim dalının başlıca konusunu , kamu gelirleri ve harcamaları oluşturmaktadır. Kamu maliyesi , yapılacak harcamaları ve bunlar için gerekli gelirlerin sağlanmasına yönelik sorunları iktisadi , mali , hukuki yönden ele alarak incelemektedir.

KAMU SEKTÖRÜ (PUBLIC SECTOR) :

Sermayesinin tümü veya yarısından çoğu devlete ait olan , dolayısıyla devlet kontrolü altında işlevlerini sürdüren ekonomik birimlerin tümüne verilen addır.Ülkede gerekli olan altyapıyı sağlamak , yatırımlar gerçekleştirmek , gelir dağılımının iyileştirilmesi kamu sektörünün başlıca görevlerindedir.

KAMU SEKTÖRÜ AÇIĞI (PUBLIC SECTOR DEFICIT) :

Kamu sektöründe meydana gelen ve kamu gelirlerinin kamu giderlerini karşılayamaması durumuna "Kamu Sektörü Açığı" denmektedir.Bunu gidermek için , devlet finansman sağlamak amacıyla iç ve dış borçlanma yoluna gider.Bu açığı gidermenin bir başka yolu ise emisyon yoluyla kamu giderlerini finanse etmektir.

KAMU TÜKETİMİ (PUBLIC CONSUMPTION) :

Kamu Tüketimi , kamu hizmetlerini karşılamak amacıyla gerekli olan mal ve hizmetlerin alımıyla ilgili olarak yapılan cari harcamaların tümüdür.Bir harcamanın kamu tüketimi sayılabilmesi için gerekli olan bir mal veya hizmeti kapsayan harcama niteliği taşıması gerekmektedir.

KAMULAŞTIRMA (EXPROPRIATION, NATIONALISATION) :

Hükümet veya kamu tüzel kişileri tarafından kamu yararı için özel mülkiyete ait mallara el konulmasıdır. Bunun karşılığında mal sahibine malın değeri ödenir ve malın mülkiyeti malı satın alan kuruma geçer.

KANUNİ YEDEK AKÇE (LEGAL RESERVE) :

Anonim şirketlerin ana sermayenin sürekliliğine yardım amacıyla , ayırmak zorunda oldukları meblağdır. Bu meblağ şirketlerin yıl sonu net kârlarının %5'idir.

KAPANIŞ FİYATI (CLOSING PRICE) :

Bir seansta Borsa kaydına alınan (tescil edilen) en son işlem gördüğü fiyattır.

KAPASİTE KULLANIM ORANI (RATE OF CAPACITY UTILISATION) :

Kapasite kullanım oranı, bir üretim biriminin kullanım kapasitesinin, aynı üretim biriminin maksimum kapasitesine olan oranıdır. Fakat maksimum kapasiteye ulaşmak çok zor olduğundan, genellikle "çalışma derecesi" denilen formülden yararlanılmaktadır. çalışma derecesi, kullanım kapasitesinin pratik kapasiteye olan oranıdır.

KAPİTALİZASYON :

Herhangi bir işletmenin birikmiş yedek akçe ve karının sermaye artırımında kullanılmasına denir.

KAPİTALİZM (CAPITALISM) :

Kapitalizm, özel mülkiyet ve kişisel kârlılığa dayanan bir ekonomik örgütlenme şeklidir. Bu sistemde kişiler kendi çıkarları doğrultusunda ekonomik faaliyetlerde bulunurlar.

KÂR (PROFIT) :

Kâr, bir üretim faktörü olarak müteşebbüsün üretimden almış olduğu paya verilen addır.

KARA PARA (ILLICIT MONEY) :

Kara Para, illegal yollarla elde edilen gelirleri ifade etmek için kullanılan bir kavramdır.

KÂR DAĞILIMI (PROFIT DISTRIBUTION) :

Kâr dağıtımı, her yıl sonunda şirketlerin elde ettikleri kârdan şirket ortaklıkları arasında paylaşım şeklinde ifade edilmektedir. Fakat şirketler kâr sağlayamadıkları sürece kâr dağıtamazlar. Kâr, ortaklar arasında şirket sözleşmesi ve kanunda belirtilen oranda dağıtılmaktadır.

KAR DAĞITIM ORANI :

İşletmenin net dönem karından ne kadarının adi hisseler temettü olarak dağıtıldığını gösterir. (Toplam Temettü / Net Dönem Karı)

KÂR GÜDÜSÜ (PROFIT MOTIVE) :

Kâr güdüsü, müteşebbüsün üretim faaliyetine girmesini ve faaliyetin devamlılığını sağlayan etkidir.

KÂR MAKSİMİZASYONU (PROFIT MAXIMIZATION) :

Belli bir üretimi en az maliyetle veya en yüksek üretimi en az maliyetle gerçekleştirme amacına kâr maksimizasyonu denilmektedir.

KAR MARJLARI :

Brüt, faaliyet, ve net kar rakamlarına bakılır - ne kadar yüksekse o kadar iyi-. Ayrıca, nakit çıkış gerektirmeyen kalemlere faaliyet karı ilave ederek Vergi, Finansman gideri, Amortisman öncesi Kar (VFAÖK) marja da bakarak gerçekte şirket operasyonlarından ne kadar kar ettiğini gösterir

KÂRLILIK (PROFITABILITY) :

Karlılık, işletmenin belli bir dönemde sağladığı karın aynı dönem işletmede kullanılan sermayeye oranıdır. Karlılık ayrıca üretim maliyetinin sermayeye bölünmesi şeklinde de formüle edilebilir.

KÂRLILIK RASYOLARI (PROFITABILITY RATIOS) :

Karlılık Rasyoları, işletmenin finansman ve işletme politikalarının uygulama sonuçlarını ölçen oranlardır. 1) Gayrisafi faaliyet marjı rasyosu: Gayrisafi Faaliyet karı / Satışlar 2) Faaliyet Marjı Rasyosu: Faaliyet Karları / Satışlar 3) Net Kar Rasyosu: Net Kar / Satışlar 4) Pay Başına Kazanç Ve Temettü Rasyoları: Pay Başına Kazanç; Net Kar / Pay Sayısı Pay Başına

Temettü ağıtılacak Kar / Pay Sayısı

KARMA EKONOMİ (MIXED ECONOMY) :

Özel sektörün yanında kamu sektöründe üretici, düzenleyici ve denetleyici olarak ekonomide yer aldığı düzendir.

KARMA FON :

Hisse senetleri, borçlanma senetleri, altın ve diğer kıymetli madenlerin en az ikisinden oluşan ve her birinin değeri fon portföy değerinin %20'sinden az olmayan fonlardır.

KARMA İŞLETMELER (PRIVATE AND PUBLIC OWNED INSTITUTIONS) :

Kamu tüzel kişilerin ve özel kişilerin biraraya gelerek kurdukları işletmelerdir.

KARŞILIK (PROVISION) :

İşletmenin gerçekleşmiş veya gerçekleşebilecek zararları karşılamak amacıyla aldığı muhasebe önlemidir.Bu önlemler , genellikle varlıklar değerindeki azalmalara karşı ve işletme için yükümlülük doğurabilecek olaylara karşı alınmaktadır.

KARŞILIKSIZ ÇEK (BAD CHEQUE, OVERDRAFT) :

Karşılıksız Çek , keşide edilmiş olan çekin muhatap bankada karşılığı olmaması durumudur.

KARTEL (CARTEL) :

Şirketlerin hukuki varlıklarını korumak şartıyla ekonomik faaliyetlerdeki bağımsızlıklarını kaybetmeleridir.Kartel anlaşması yapan şirketler, tüzel kişiliklerini korudukları halde piyasayı etkilemek üzere anlaşma yaptıkları konularda artık bağımsız hareket imkanından yararlanamazlar.

KÂR-ZARAR HESABI (PROFIT AND LOSS ACCOUNT) :

Kâr- zarar hesabı, bir işletmede dönem sonu kâr- zarar durumunu ortaya koyan, gelir ve giderleri özetleyen hesap türüdür.

KATILMA BELGESİ :

Yatırım fonlarına katılanların sahip oldukları payları ve hakları gösteren, paraya çevrilebilen, nama ve hamiline yazılı kıymetli evraktır.

KATILMA PAYI (SHARE) :

Katılma Payı , bir şirkete ortak olan bir kişinin, şirketin toplam sermayesi içindeki payıdır.

KATMA BÜTÇE (ANNEXED BUDGET) :

Kamu bütçesinden ayrı olarak, Kamu İktisadi kuruluş ve işleyiş kanunlarına uygun olarak hazırlanan bütçelerdir. Bu bütçelerin gelir ve giderleri arasındaki fark, genel bütçeye dahil edilir.

KATMA DEĞER (ADDED VALUE) :

Bir malın üretiminin tüm aşamalarında satış fiyatından bir önceki aşamada yapılmış ana tüketim harcamasının çıkarılmasından kalan miktardır.

KATMA DEĞER VERGİSİ (VALUE ADDED TAX) :

Katma Değer Vergisi malın üretiminden tüketimine kadar geçen süre içinde kazandığı katma değer üzerinden alınan ve vergimatrahından düşülmesine imkan veren veya her aşamadaki katma değeri vergileyen bir yayılı muamele vergisidir.Katma Değer Vergisi tüketim vergisi niteliğindedir.Bu yüzden , mallardan başka ,bankacılık serbest meslek sahibi hizmetleri , sigorta ,vb.hizmetlerden de alınmaktadır.

KAYDI PARA :

Bankaya yatırılarak mevduat hesabına geçen nakit para. Bankalar, topladıkları mevduatın belli bir oranını yasal karşılık olarak ayırıp, kalanı ile nakit kredi verebilirler. Bu kredi bankacılık sistemine tekrar mevduat olarak girdiğinde, kaydi para kredi miktarı kadar artar.

KAYITLI SERMAYE (REGISTERED, AUTHORIZED CAPITAL) :

Ortaklıkların, esas sözleşmelerinde hüküm bulunmak kaydıyla, Yönetim Kurulu Kararı ile, Türk Ticaret Kanunu'nun sermayenin artırılmasına dair hükümlerine tâbi olmaksızın, çıkartabilecekleri azami hisse senedi miktarını gösteren, Ticaret Sicili'ne tescil edilmiş sermayeleridir. Kayıtlı Sermaye sözleşme hükümleri uyarınca anonim şirketlerde,sayıları ve nominal değerleri belirlenmişşekilde ihraç edilebilecek hisse senetlerinin tutarı şeklinde tanımlanmaktadır.

KAYNAK (SOURCE, RESOURCE) :

Kaynak, insanların toplum içinde mevcut gereksinimlerini karşılamak üzere mal ve hizmet üretmek için gerekli faktörlerdir. Ayrıca bir işletmenin faaliyetini başlatması ve devam ettirebilmesi için gerekli para, kredi gibi varlıklarda kaynak olarak kullanılmaktadır.

KAYNAK DAĞILIMI (RESOURCE ALLOCATION) :

Bir ülkenin sahip olduğu kaynakların , ülke ekonomisinde çeşitli kullanım alanları arasında dağılımıdır. Bu dağılımı , bazı ülkelerde merkezi otorite tarafından belirlenirken bazı ülkelerde de piyasa mekanizmasının otomatik işleyişi doğrultusunda belirlenmektedir. Kaynak dağılımında mevcut en önemli sorun etkin kaynak dağılımının gerçekleştirilmemesidir.

KAYNAK TAHSİSİ (ALLOCATION OF RESOURCES) :

Bir ülkede üretim amaçları çerçevesinde gerçekleştirilmemesi istenen kıt kaynakların , girdi bazında kullanım önceliklerinin saptanmasıdır.

KAZA SİĞORTASI (ACCIDENT INSURANCE) :

Sigorta yaptıran kişinin bir kaza sonucu olabilecek hasarını karşılayan sigorta türüdür. Kaza sigortaları , hırsızlık sigortası , kişisel kaza sigortası , motorlu kaza nakil araçları sigortası gibi çeşitlidirler.

KEŞİDE (DRAWING) :

Keşide, ödeme emri niteliği taşıyan herhangi bir çek veya poliçenin düzenlenerek imzalanması ve muhataba ibraz edilmek üzere lehdara veya hamile verilmesidir.

KEŞİDECİ (DRAWER) :

Keşideci, ödeme emri niteliği taşıyan herhangi bir çek veya poliçeyi düzenleyerek imzalayan ve muhataba veya lehdara yapılacak olan ödeme için emri veren kitidir.

KIDEM TAZMİNATI (SEVERANCE PAY, DISMISSAL PAY) :

Bir işyerinde en az bir yıl çalışmış bir işçiye , hizmet sözleşmesindeki şartların sona ermesi durumunda , işveren tarafından ödenen paradır. İşçiye kıdem tazminatının verildiği durumlar şunlardır: işçinin ölümü ; hizmet sözleşmesinin işveren tarafından feshi ; hizmet sözleşmesinin işçi tarafından feshi ; işçinin emekliliğe hak kazanarak işten ayrılması ; işçinin askerlik nedeniyle işten ayrılmasıdır.

KISA DÖNEM (SHORT PERIOD, SHORT RUN) :

Kısa Dönem , firmaların mevcut üretim kapasiteleri ile üretimlerini arttırabilecekleri dönemdir. Kısa dönemde , firma mevcut üretim kapasitesini daha az veya çok kullanmak ya da stok ayarlamaları yapmak suretiyle piyasada olan talep değişimlerine cevap verebilmektir.

KISA DÖNEM MALİYET EĞRİLERİ (SHORT RUN COST CURVES) :

İşletmecilerin sadece bazı girdilerin miktarlarını değiştirebildikleri, bazılarının ise sabit kalma zorunluluğu olduğu belirli bir dönemde karşılaşılan üretim maliyet ilişkileridir.

KISA VADELİ BORÇ (SHORT TERM LOAN) :

Genellikle bir yıl gibi kısa bir dönem içerisinde ödenmesi gereken borçtur.

KİSMİ DENGE ANALİZİ (PARTIAL EQUILIBRIUM ANALYSIS) :

Kısmi Denge Analizi , ekonominin yalnızca belirli bir kesiminin denge durumunu inceleyen analizdir. Ekonomik olayların çeşitli gruplara ayrıldığı Kısmi Denge Analizinde , meydana gelen olayların sabit kaldığı ve birbirlerini etkilemedikleri varsayılır. Böylece , incelenen olayın temel faktörleri arasındaki fonksiyonel bağlılık belirlenir.

KIYI (OFF-SHORE) BANKACILIĞI (OFF-SHORE BANKING) :

Kıyı Bankacılığı , ülke dışından temin edilen fonların yine o ülke dışında kullanılmasını amaçlayan bir bankacılık türüdür. Bu tip bankalar genellikle serbest bölgelerde faaliyet göstermektedirler. Kıyı Bankalarının buldukları ülkedeki banka kurallarına uyma zorunlulukları yoktur , ayrıca bu bankalar buldukları ülkede mevduat toplayamazlar. Bu bankaların döviz hesaplarına bir kısıtlama konulamaz ve gelirleri vergilendirilemez.

KIYMETLİ EVRAK (SECURITY) :

Kıymetli Evrak , üzerinde yazılı hakkın senetten ayrı olarak ileri sürülemediği ve ayrı olarak başkasına devredilmeyen yazılı senetlerdir.Senet ibraz edilmeksizin , hiçbir hak ileri sürülemezve talep edilemez.Poliçe , bono ,çek dışında hisse senetleri , konşimento ,tahviller ,varant kıymetli evrak türleridir.Kıymetli Evrak devir bakımından isme yazılı senetler ,emre yazılı senetler ve hamile yazılı senetler olarak üçe ayrılırlar .İsme yazılı senetlerin devir beyanı ile başkasına devredilebilirler.Emre yazılı senetler ciro ile başkasına devredilebilirler.Tedavül imkanı çok olan hamile yazılı senetler ise taşıyanın hak sahibi olduğu ve senedin teslimi ile hakkında devredilebildiği senetlerdir.

KİRA (RENT) :

Kira, belirli bir bedel karşılığında herhangi bir mal gayrimenkul veya bir menkulün kullanım hakkını elde etmektir.Kira genellikle para olarak ödendiği gibi , tarımda para yerine ürün olarak da verilebilmektedir.

KİRLİ DALGALANMA (DIRTY FLOAT) :

Ülkenin ekonomik bakımdan rekabet gücünü kaybetmemesi için veya koruması için döviz kurlarına yapılan resmi müdahaleye kirli dalgalanma denilmektedir.

KİŞİ BAŞINA GELİR (PER CAPITAL INCOME) :

Bir ülkede yaratılan mal ve hizmetlerin parasal değerlerinin toplamının o ülkede yaşayanların sayısına bölümüdür.Kişi başına milli gelirin artması , milli gelirin nüfustan daha hızlı arttığını göstermektedir.

KİŞİSEL GELİR (PERSONEL INCOME) :

Milli ekonomide , genellikle bir yıl gibi belirli bir dönem içerisinde kişilerin ellerine geçen toplam gelir miktarıdır.Kişisel gelir şöyle hesaplanmaktadır:..MG:Milli Gelir + (transfer harcamaları + subvansiyonlar) - (kurumlar vergisi + şirketlerin dağıtılmayan karı + sosyal kesintiler)

KOLLEKTİF ŞİRKET (OPEN COMPANY) :

İki veya daha fazla kişinin biraraya gelerek kurdukları ve borçlarına karşı sınırsızca sorumlu olmak için anlaşarak kurdukları şirkete kollektif şirket denilmektedir.Kollektif şirketler sözleşme ile ve sadece özel kişiler tarafından kurulabilirler.Tüzel kişiler bu şirkete katılamazlar.

KOMANDİT ŞİRKET (COMMANDITE COMPANY) :

Şirket alacaklılarına karşı sorumlulukları sınırlı ve sınırsız olmak üzere çeşitli ortaklıklardan kurulu şirkete komandit şirket denilmektedir.Sorumlulukları sınırlı olmayan ortaklara "komandite" şirkete yatırdıkları anamal oranında sorumlu ortaklara ise "komanditer " denilmektedir.Şirketi yöneten kişiler komandite ortaklar olup , komanditen ortaklarsa tüzel kişilerdir.

KONKORDATO (ARRANGEMENT OF BANKRUPTCY, FILING FOR FINANCIAL PROTECTION) :

Kendi kusuru olmaksızın, malî durumu bozulmuş olan bir borçlunun alacaklıları ile yaptığı bir anlaşmadır. Bu anlaşma sonucunda, alacaklıların en az üçte iki oranında çoğunluğu alacaklarının belirli bir bölümünden vazgeçer, borçlu ise geri kalan borçlarını bir plan dahilinde ödemeyi kabul eder. Konkordato, Ticaret Mahkemesi'nin onayı ile geçerlilik kazanır. İflas etmiş iyi niyetli bir borçlunun , malları tasfiye edilmeden işini devam ettirerek borçlarını ödeyeceğine dair alacaklılar ile yaptığı sözleşmedir.

KONSERN (CONCERN) :

İki veya daha fazla işletmenin tasarruf amacı ile ekonomik ve hukuk açısından bağımsız kalarak mali yönden birleşmeleridir.Bu tip işletmeler , hisse senetlerini birbirleriyle değiştirerek aralarında ortaklık oluştururlar.

KONSİNYE MAL (CONSIGNMENT) :

Konsinye Mal , satılmak üzere bir komisyoncu veya tüccara bırakılan maldır. Bu satış, malı satan kişinin adına fakat mal sahibinin hesabına yapılır.

KONSOLİDASYON (CONSOLIDATION) :

Devletin vadesi gelmiş kısa vadeli borçlarını ödeme imkanına sahip olmamasından dolayı bu borcu orta veya uzun vadeli borca dönüştürülmesidir.Devlet bu işlemi bazen piyasanın enflasyonist baskı altına girmesi endişesi ile de yapabilir.Konsolidasyon devletin hem iç borçlarına ,hem de dış borçlarına yapılabilir.

KONSOLİDE BİLANÇO (CONSOLIDATED BALANCE SHEET) :

Konsolide Bilanço,aralarında sermaye ilişkisi olan firmaların aynı tarih veya döneme ait bilanço kalemlerinden ve karşılıklı ilişkiler ile ilgili kayıtların biraraya gelmesiyle düzenlenen bilançodur.

KONSOLİDE BÜTÇE (CONSOLIDATED BUDGET) :

Konsolide Bütçe , devletin bütün gelir ve giderlerinin tek bir bütçe içinde toplanmasını amaçlayan ve bütçe birliği ilkesinin sağlanması için kamuya ait tüm birimlerin bütçelerinin biraraya getirilmesi ile oluşan bütçedir.

KONSORSİYUM (CONSORTIUM) :

Konsorsiyum, iki veya daha fazla itletmenin ortak bir amacı gerçekleştirmek için gerekli olan finansman konusunda geçici olarak yaptıkları işbirliğidir.Projenin gerçekleşmesinden sonra yapılan bu işbirliği geçiciliğini kaybetmektedir.Elde edilen kar ise işletmeler arası bölüşülür.

KONŞİMENTO (CONSIGNMENT, BILL OF LADING) :

Gemiye yüklenen bir malın teslim alındığını gösteren ,gönderenin ve alıcının adlarının yazılı olduğu hukuki belgedir.Malın alıcısına genellikle önceden gönderilen bu belge , alıcının mal üzerindeki mülkiyet hakkını gösterir.Alıcı ,bu belge olmaksızın malları teslim alamaz.

KONTRGARANTİ (COUNTER GUARANTEE) :

Dış ticaret işlemlerinde peşin olarak mal satışı sırasında ihracatçı ülkenin malı teslim etmemesi durumunda ödenen meblağın ihracatçıya ülkeye iade edileceğini bildiren ve ihracatçı ülkenin güvenilir bir bankasının taahhüdünü kapsayan teminattır.

KONVERTİBİLİTE (CONVERTIBILITY) :

Bir ülke parasının , döviz piyasalarında başka bir ülke parasıyla serbestçe değiştirililebilmesidir.Bu değişim için gerekli özelliklere sahip paraya konvertibl para denilmektedir.Bir paranın konvertibl olabilmesi için uluslararası olarak talep edilmesi ve istikrarlı bir değere sahip olması gerekmektedir.Bir ülke parasının başka bir ülke parasıyla kısıtlama olmaksızın değiştirilmesi tam konvertibilite , bazı sınırlamalar çerçevesinde değiştirilmesi ise sınırlı konvertibilite olarak adlandırılmaktadır.

KONVERTİBL TAHVİL (CONVERTIBLE BOND) :

Tahvil satın alan kişilere , ihraççı şirket tarafından ,bu tahvilin belirli bir fiyat belirli bir fiyat karşılığı başka menkul kıymetlere dönüştürebilme hakkının tanındığı tahvil türüdür.Tahvil hisse senedine veya herhangi bir menkul kıymete çevirilebilir.Bu tip tahvillerde tahvilin dönüştürülme süresinin başlangıç ve bitiş sürelerinin baştan belirlenmesi şarttır.

KOOPERATİF (COOPERATIVE) :

İnsan gereksinimlerinin yoluyla sağlanan ve ortakların çıkarlarının korunması amacıyla kurulmuş olan ekonomik kuruluşa verilen addır.Kooperatifler üretim,tüketim,kredi ve yapı kooperatifleri olarak bölümlendirilebilir.Üretim kooperatifleri ,ortak üretimde bulunmak için ;tüketim kooperatifleri,gereksinim maddelerinin daha ucuza sağlanması için ;kredi kooperatifleri,ortaklara kısa vadeli krediler sağlamak için ;yapı kooperatifleri ise ortakların daha az maliyetle konut sahibi olabilmeleri için biraraya gelerek kurdukları kooperatiflerdir.

KOTA (QUATO) :

Uluslararası ticarettethaline izin verilecek mal miktarının hükümet tarafından miktar veya değer olarak sınırlandırılmasıdır.Kotalar , global kotalar ve gümrük tarife kotaları olarak çeşitlidir.Global kotalar , sadece ithal edilecek mal miktarını belirleyen kotalardır.Gümrük tarifeleri kotaları ise ,belirli bir ithalat miktarına kadar ödenen gümrük vergisi normal iken , bu miktarın aşılması halinde tarifeler değişmektedir.Kotalarda genellikle hükümet tarafından bir üst sınır saptanır ve bu sınırın üzerinde olan miktarlar için malın ithaline izin verilmez.

KOTASYON (LISTING) :

Menkul kıymetlerin listeye alınması işlemidir.

KOTE EDİLMİŞ MENKUL DEĞERLER (LISTED SECURITIES) :

Örgütlenmiş menkul değerler borsasında alınıp satılan finansal varlıkların tümüne verilen addır.

KOTE OLMAYAN MENKUL DEĞERLER PİYASASI (OVER-THE-COUNTER MARKET) :

Örgütlenmiş menkul kıymetler borsasına kote edilmemiş olan menkul kıymetlerin alınıp satıldığı borsalara verilen addır.

KREDİ (CREDIT) :

Kredi, mal veya para cinsinden bir değer belirlenmiş bir süre sonunda , belirli şartlar çerçevesinde geri alınmak üzere verilmesi veya verilmiş bir varlığın ödenmesine kefil olunması durumudur. Krediler , vadelerine, kullandıkları sektörler , kredi alanlarına , veriliş yerlerine göre çeşitlidirler. Kısa, orta, uzun, vadeli krediler, teminatlı ve teminatsız krediler üretim, tüketim kredileri , ticari endüstriyel krediler tarım kredileri , yapı kredileri, özel sektöre ve kamu sektörüne verilen krediler şeklinde örnek verilebilir.

KREDİ DEĞERLİLİĞİ (CREDIT WORTHINESS) :

Kredi talebinde bulunan firmaya kredi verilip verilmeyeceği için yapılan istihbarat ve değerlendirme sonrası varılan sonuca kredi değerliliği denilmektedir.

KREDİ KARTI (CREDIT CARD) :

Bir kredi kurumunun üye ve kart sahiplerine belirli yerlerde kredili alışveriş imkanı sağlayan kartıdır. Bu kartlar sadece kredi kartının geçerli olduğu mağazalarda geçerlidir.

KREDİ STOKU (CREDIT STOCK) :

Ticaret , yatırım ve kalkınma bankalarının verdiği krediler ile merkez bankasının kredilerinin oluşturulduğu kredi miktarıdır.

KREDİLİ SATIŞ (SALE ON ACCOUNT) :

Malın teslim edilmesinden bir süre sonra bedelinin ödenmesi şeklinde yapılan satış türüdür. Bu tip satışlarda belirli bir vade söz konusudur. Eğer bedel alıcı tarafından vadesinden önce ödenirse , belirli bir oranda indirim yapılır.

KULLANILABİLİR GELİR (DISPOSABLE INCOME) :

Kişisel gelirden doğrudan doğruya devlete ödenen vasıtasız vergilerin çıkartılmasından sonra kalan gelirdir.

KUPON (COUPON) :

Tahvillerin faizini almak üzere veya hisse senedi sahiplerinin bazı ortaklık haklarının (karpayı, bedelli/bedelsiz sermaye artırımına katılma hakları) kullanımını teminen hisse senetleri üzerinde bulunan ve sistematik olarak numaralandırılmış kıymetli evraktır.

KUPÜR (DENOMINATION) :

Para, tahvil ve hisse senetlerinin, üzerlerinde yazılı değere göre, her birimine verilen isimdir.

KUR RİSKİ (EXCHANGE RISK) :

Döviz kurlarında meydana gelen değişikliklerden dolayı olabilecek zarar olasılıklarıdır. Bu değişikliklerin çok yaşandığı dönemlerde kur riski dış ticaretin yavaşlamasına neden olur.

KURTAJ (BROKERAGE FEE) :

Aracı kuruluşların, aracı olarak Borsada gerçekleştirdikleri işlemler karşılığında menkul kıymetlerin işlem fiyatlarıyla hesaplanan tutar üzerinden müşterilerinden aldıkları komisyondur. Kambiyo ve menkul değerler borsalarında faaliyette bulunan borsa acentelerinin , müşterileri adına yaptıkları alım satımlar üzerinden aldıkları ücrettir.

KURUCU HİSSE SENEDİ (FOUNDER'S SHARE) :

Anonim ortaklıkların kuruluşu sırasında veya bu ortaklıkların sermaye arttırmalarında

kuruculara ya da kuruluşa yararı geçen diğer kişilere verilen nama yazılı bedelsiz hisse senetlerine " kurucu hisse senedi " denir.Bu tip senetler sadece kara katılma hakkı sağlarlar.

KURUMLAR VERGİSİ (CORPORATION TAX) :

Safi kurum kazançları üzerinden alınan nisbi bir vergidir.Gerçek kişiler dışında kalan bazı kişilerin safi kazançlarından alınan

KURUMSAL YATIRIMCI (INSTITUTIONAL INVESTOR) :

Sigorta şirketleri, bankalar, yatırım ortaklıkları gibi bazı işletmeler yatırım yapmak amacıyla yüklü fonlara sahiptirler.Bu tip yatırımcılar piyasada kurumsal yatırımcı olarak adlandırılır.

KURYE KREDİSİ (MAIL CREDIT) :

Dış ticaret işlemlerinde kullanılan ve amir bankanın muhabir bankadan sağladığı kısa vadeli kredi türüdür.Bu uygulamada , muhabir banka amir bankanın açacağı akreditife dayanarak ihracatçıya ödeme yapar ve ödeme dekontunu ve belgelerini amir bankaya gönderir.Amir banka da muhabir bankaya geri ödeme yapar.

KUVERTÜR (PROVISION) :

Akreditif karşılığı yapılan ithalat sırasında , akreditif tutarı kadar dövizin muhabir bankada hazır olduğunu ve mal belgeleri ile dekontun verilmesiyle ihracatçıya ödeme yapılması için yetki verildiğinin amir bankaya bildirilmesi işlemidir.

KÜSURAT EMİR (ODD LOT ORDERS) :

1 lotun içerdiği hisse senedi sayısından daha az miktarlar için verilmiş emirlerdir. (lot altı emirler) Küsürat emirler fiyatsız girilir. Küsürat emirler ilgili hisse senedinin lot piyasasında işlem gördüğü en son fiyattan gerçekleşir

L

LEHDAR (BENEFICIARY) :

Çek, bono, poliçe gibi ticari senetlerde, bu senetlerden yararlanabilecek yani senet üzerinde adı yazılı olan kişidir. Hamiline veya emrine yazılı senetlerde ise lehdar senedi elinde bulunduran ya da emrinde tutan kişidir.

LİBERALİZM (LIBERALISM) :

Ekonomik hayatta, dini inanışlarda ve politik faaliyetlerde bireysel davranışların özgürlüğünü savunan bir dünya görüşüdür. Ekonomik liberalizmi, serbest rekabet ve devletin ekonomiye karışmaması şeklinde özetlemek mümkündür. Ekonomik liberalizmin öncüsü olan Adam Smith, kişilerin ekonomide kendi çıkarlarını maksimuma çıkarmaya çalışırken; toplumsal çıkarın da maksimum olacağını öne sürmüş ve bunun "gizli el" aracılığı ile gerçekleştiğini savunmuştur.

LİBOR (LIBOR -LONDON INTERBANK OFFERED RATE-) :

Londra bankaları arasında günlük olarak belirlenen ve genellikle 3-6 ay vadeli krediler için geçerli olan dolar mevduat faiz oranıdır. Londra saati ile 11:00' de sabitlenen bu oran piyasalar tarafından referans faizi olarak kullanılmaktadır.

LİKİDİTE (LIQUIDITY) :

Kişilerin ve firmaların ellerinde veya hesaplarında mevcut bulunan, kullanılmaya hazır para ve altın, hisse senedi gibi satın alım gücüne denilmektedir.

LİKİDİTE ORANI (LIQUIDITY RATIO) :

Bir işletmenin kısa süreli borçlarını ödeyebilme kabiliyetidir. Likidite oranı 1'in üzerinde ise kısa süreli borç ödeyebilme kabiliyetinin arttığını ; 1'e eşit ve altında ise, bu yetinin azaldığını göstermektedir.

LİKİDİTE RİSKİ :

Sahip olunan kıymetin istenildiğinde paraya çevrilememesini, kıymetin cari piyasa değerinin altında elden çıkarılmasını ifade eder.

LİKİDİTE TUZAĞI (LIQUIDITY TRAP) :

Ekonomide faiz oranlarının en düşük olduğuna inanılan düzeyinde spekülasyon güdüsüyle para talebinin tam esnek olduğu durumdur. Faiz oranı yüksekken yani tahvil fiyatları düşükken, spekülasyon güdüsüyle para talebi azalmaktadır. Faiz oranı düştükçe yani tahvil fiyatları arttıkça para olarak tutulmak istenir. Faiz oranının öyle bir seviyesi vardır ki bu seviyede artık atıl para talebi tam esneklik kazanır ve likidite tuzağına düşülmüş olur.

LİKİT FON :

Vadesine 90 günden az kalmış sermaye piyasası araçlarından oluşan fonlardır.

LİKİT VARLIKLAR (LIQUID ASSETS) :

Bir işletmenin büyük bir değer kaybına uğramaksızın kısa süre içinde nakite dönüştürebileceği varlıkların tümüdür. İşletmenin veya kişinin sahip olduğu en likit varlık paradır. Devlet tahvilleri de istenildiği anda paraya çevirebilir. İşletmenin sahip olduğu fabrika, makina vb. malların likiditesi düşüktür.

LİMİTED ŞİRKET (LIMITED COMPANY) :

En az 2 en fazla 50 özel veya tüzel kişinin biraraya gelerek bir ticaret ünvanı altında kurdukları ve ortakların yatırdıkları ana sermaye miktarıyla sorumlu oldukları şirket biçimidir. Şirket sözleşmesinde şirketin ticari ünvanı, faaliyet konusu şirketin merkezi esas sermaye ve ortakların payları ve şirketin süresi yer alır. Şirket ortakları, müdür sıfatıyla şirketi temsil etmeye ve işleri yürütmeye yetkilidir.

LİMİTLİ EMİR (LIMIT ORDERS) :

Emri veren alıcının, işlemin gerçekleşmesi için kabul ettiği en yüksek fiyatı, satıcının ise satmaya razı olduğu en düşük fiyatı belli ettiği emir tipidir.

LOT (LOT) :

Hisse senetleri piyasasında işlem birimidir. İ.M.K.B. Hisse Senetleri Piyasası'nda, 1 lot; 1.000.-TL nominal değerli 1000 adet hisse senedini veya 1.000.000 TL nominal değerli hisse senedini ifade eder.

LOKAVT (LOCK-OUT) :

Bir işyerinde işverenin, işçilerin yapılmasını istedikleri dileklerini kabul ettirmek veya aşırı taleplerini önlemek amacıyla, işyerini yasalara uygun olarak kapatarak işçileri toplu olarak işten uzaklaştırmasıdır.

M**MACD GÖSTERGESİ (The Moving Average Convergence / Divergence: hareketli ortalamaların Uyumluluğu ve Uyumsuzluğu) :**

MACD'de üç hareketli ortalama vardır ve iki çizgi kullanılır. İlk çizgi MACD çizgisidir ve 26 günlük hareketli ortalama 12 günlük hareketli ortalama çıkarılmasıyla oluşur. MACD çizgisini düzleyecek ikinci çizgi (sinyal çizgisi) için 9 günlük hareketli ortalama kullanılır. MACD çizgisi sinyal çizgisini yukarı kestiğinde al, aşağı kestiğinde sat sinyali verir.

MADDİ MALLAR (TANGIBLE GOODS) :

Bir işletmenin sahip olduğu arazi, makina, taşıt, bina gibi sabit varlıklardır. Maddi mallar , uzun veya kısa süreli olarak saklanabildikleri gibi , bir kişinin mülkiyetinden bir başkasının mülkiyetine de geçebilirler.

MADDİ OLMAYAN MALLAR (INTAGIBLE GOODS) :

Bir işletmenin sahip olduğu patent ,şerefiye , telif hakkı gibi fiziki bir varlığı olmayan mallardır. Bu malların mülkiyetinin el değiştirmesi mümkün değildir.

MADDİ OLMAYAN SERMAYE (INTANGIBLE CAPITAL, INTANGIBLE PROPERTY) :

Patent hakkı , şerefiye , imtiyazlık gibi elle tutulup gözle görülmeyen sermaye unsurlarıdır.

MADDİ SERMAYE (TANGIBLE CAPITAL) :

Arsa , bina , makina , alet gibi elle tutulup , gözle görülebilen sermaye unsurları maddi sermaye unsurlarıdır.

MADENİ PARA (COINAGE, METALLIC MONEY, METAL CURRENCIES) :

Madenden yapılmış olan paradır.Önceleri altın , gümüş gibi değerli maddelerden yapılan madeni paralar , günümüzde nikel , alüminyumgibi gerçek değerleri daha düşük maddelerden yapılmaktadır.

MAHALLİ ÇEK (LOCAL CHEQUE) :

Çekin düzenleme ve ödeme yeri aynı şekilde ise , bu tip çeklere mahalli çek denilmektedir.Mahalli çeklerin ibraz süreleri on gündür.

MAHFUZ HİSSE (LEGAL PORTION) :

Kanuni mirasçılara bırakılması zorunlu olan miras payıdır. Medeni Kanun'a göre miras bırakan kişinin çocukları , torunları , torununun çocukları , annesi , babası , kardeşi , eşi mahfuz hisse sahipleridir.

MAHSUP (TO THE CREDIT OF THE ACCOUNT) :

Üyelerin, bir piyasadan doğan alacaklarını talimatları doğrultusunda, diğer bir piyasa işleminden doğan borçlarını ödemede kullanabilmeleridir. Hesaba geçirmek , kaydetmek anlamına gelen mahsup terimi , ticari işlemlerde borçlanılmış bir tutar karşılığı para veya mal olarak yapılan ödemedir.

MAHSUP ÇEKİ (ELIMINATION CHEQUE) :

Üzerinde "mahsup çekidir" veya "bedeli hesaba geçirilecektir" ibaresi bulunup , bedeli hesaba geçirilen çektir.

MAKRO İKTİSAT (MACRO ECONOMICS) :

Ekonomik faaliyetlerin bütün olarak incelenmesidir. Milli gelir , uluslararası ekonomik ilişkiler , büyüme ve gelişme, para ve kredi politikaları, maliye politikası makro iktisadın konularına girer.

MAKTU TEMİNAT (FIXED COLLATERAL) :

Borsa üyeleri tarafından hisse senetleri piyasasında işlem yapabilmek için yatırılması gereken teminatın tüm aracı kuruluşlar için sabit tutar olarak belirlenen kısmıdır.

MAKTU VERGİ (LUMP-SUM TAX) :

Mükellefler arasında ayırım yapmaksızın , herkesten eşit olarak alınan vergidir. Baş ve damga vergilerini maktu vergiye örnek verebiliriz. Bazı harç türleri de bu vergi kapsamındadır.

MALİ ARACI (FINANCIAL INTERMEDIARIES) :

Kıymetli evrak , menkul değer veya mali değer içeren her tür evrakın alım satımına aracılık eden kişilere mali aracı denilmektedir.Mali aracılar , kendi yükümlülüklerini içeren evrak ihdas ederek halka arz edemezler ve alım satımda bulunamazlar.

MALİ ENDEKS :

Mali sektörde yer alan şirketlerin hisse senetlerinin fiyatlarındaki değişmeler dikkate alınarak hesaplanan hisse senetleri piyasası endeksidir.

MALİ ENGEL (FISCAL DRAG) :

Gelir vergisinin devlet harcamalarından daha fazla artmasından kaynaklanan ekonomik büyümeyi engelleyen etkidir.

MALİ KAYNAKLAR (FINANCIAL RESOURCES) :

Özel ve kamu harcamalarının finansmanı için gerekli her türlü parasal kaynak mali kaynaktır.

MALİ KRİZ (FINANCIAL CRISIS) :

İşletmenin kredi alabilme ve kullanabilme imkanlarını büyük oranda kaybederek ödeme güçlüğüne girmesine mali kriz denilmektedir.

MALİ KURUMLAR (FINANCIAL INSTITUTIONS) :

Bir ülkenin mali sistemi içinde bulunan kurumlardır. Mali sistemi oluşturan kurumlar genellikle parasal aracı kuruluşlar , parasal olmayan aracı kuruluşlar ve menkul değerler piyasası olarak üçe ayrılır.

MALİ PİYASALAR (FINANCIAL MARKETS) :

Tasarruf fazlası olan ekonomik birimlerle tasarruf açığı (fon ihtiyacı) olan ekonomik birimler arasında fon akımlarını düzenleyen kurumlar, akımı sağlayan araç ve gereçler ile bunları düzenleyen hukuki ve idari kurallardan oluşan yapıya mali piyasa (finans kesimi) denir. Bu piyasalar kısa vadeli fon akımlarını kapsayan Para Piyasası (Money Market) , orta ve uzun vadeli fon akımlarından oluşan Sermaye Piyasası (Capital Market), Döviz Piyasası (Foreign Exchange Market) ve Altın Piyasası (Gold Market) şeklinde gruplandırılabilir.

MALİ SEKTÖR (FINANCIAL SECTOR) :

Ekonomik faaliyetlerin finansmanında rol oynayan kuruluşların bulunduğu setördür. Sigorta şirketleri , bankalar ,sermaye piyasası toplu tasarruf kuruluşları mali sektörü oluşturan başlıca kuruluşlardan bazılarıdır.

MALİ TEKEL (FISCAL MONOPOLY) :

Dolaylı vergilere giren bir tüketim vergi türüdür.Devlet , bazı malların üretimini tekeline alır ve bunların fiyatlarını yüksek tutarak vergi gelirini sağlar.Bunun içinde tekelinde bulundurduğu malların satışlarında dolaylı vergi tahsil eder.Günümüzde mali tekeller oldukça azdır

MALİ YARDIM (FINANCIAL AID) :

Özel ve kamu sektör üreticilerine mali açıdan zor durumda iseler veya desteğe ihtiyaçları varsa , ekonomik ve sosyal amaçlar çerçevesinde yapılan ödemelerdir.Mali yardımın yapılmasının amacı kaynak tahsisinde etkinlik sağlamak ve gelir dağılımının adil bir şekilde yapılmasını sağlamak içindir.

MALİ YIL (FINANCIAL YEAR) :

Devlet tarafından düzenlenen veya denetlenen yıllık mali işlemlerde kabul edilen oniki aylık süredir.1 ocak itibariyle başlamaktadır. Ancak bazı şirketlerde özel dönemler mevcuttur. Örneğin, 1 Temmuz itibariyle başlayıp 30 Haziran itibariyle son bulabilir.

MALİYE (FINANCE) :

Devletin fonksiyonlarını yerine getirmesi ve bu amaçla gelir elde ederek , bu geliri harcamasını inceleyen iktisat dalına verilen addır.

MALİYE POLİTİKASI (FISCAL POLICY) :

Devletin belirli ekonomik ve sosyal amaçlarını gerçekleştirerek ekonomik politikasına yön vermek için kamu harcama ve gelirlerinden yararlanmak suretiyle , ekonomik hayata yaptığı müdahaledir.

MALİYET DEĞERİ (COST VALUE) :

Bir varlığın satın alınması veya değerinin arttırılmasından dolayı yapılan harcamaların tümüdür.Bir malın maliyeti, satın alma değeri , üretim masrafları ve sürüm masraflarının toplanmasıyla elde edilir

MALİYET ENFLASYONU (COST-PUSH INFLATION) :

Herhangi bir nedenle, üretim maliyetlerindeki artış fiyatların yükselmesine yol açar. Bu da gelir sahiplerinin üretimden daha çok pay istemelerine ve böylece enflasyon sürecine girilmesine neden olur. Bu tip enflasyon maliyet enflasyonu olarak adlandırılır. Arz enflasyonu da denilmektedir.

MALİYET MİNİMİZASYONU (COST MINIMISATION) :

Minimum maliyet ile belirli bir üretimi gerçekleştirebilecek faktör girdi bileşimini bulma çabalarıdır.

MALİYET MUHASEBESİ (COST ACCOUNTING) :

İşletmede üretilen malın veya hizmetin maliyetinin ve satış fiyatlarının belirlenmesi, işletmede giderlerinin kontrolü gibi konuların oluşturduğu muhasebe dalıdır.

MAMUL (PRODUCT) :

Üretimi tamamlanmış, satışa hazır olan mallardır. Bir işletmenin mamulü, başka bir işletmenin hammadde, yardımcı madde veya malzemesini oluşturabilir.

MANÜPLASYON :

Piyasada canlılık yaratmak amacıyla oluşturulan suni fiyat hareketleridir.

MARJİNAL GELİR (MARGINAL REVENUE) :

Marjinal gelir, işletmenin bir birim fazla satması durumunda, toplam gelir miktarında meydana gelen değişimdir.

MARJİNAL HASILA DEĞERİ (MARGINAL REVENUE PRODUCT) :

Marjinal hasıla değeri, bir faktörün marjinal ünitesinin katkısı olan ürünün satışı sonucu, işletmenin toplam gelirinde meydana gelen değişimdir.

MARJİNAL İKAME ORANI (MARGINAL RATE OF SUBSTITUTION) :

Tüketicinin X ve Y gibi iki farklı malın, farklı bileşimlerini yaparken aynı tatmin seviyesini korumak için bir maldan fazla talep ettiği miktarla, diğer maldan vazgeçtiği miktar arasındaki ilişkidir. Marjinal ikame oranı, tüketicinin kayıtsızlık eğrisinin eğimine eşittir.

MARJİNAL MALİYET (MARGINAL COST) :

Bir firmanın üretim miktarındaki bir birimlik artış için katlanılması gereken ilave maliyettir. Başka bir deyişle, toplam maliyet ile artıştan sonraki toplam maliyet arasındaki farktır.

MARJİNAL SERMAYE-HASILA KATSAYISI (MARGINAL CAPITAL-OUTPUT RATIO) :

Marjinal Sermaye-Hasıla Katsayısı, sermaye stokunda meydana gelen değişimin toplam üründe ortaya çıkardığı artış oranıdır.

MARJİNAL TASARRUF EĞİLİMİ (MARGINAL PROPENSITY TO SAVE) :

Belirli bir ülkede, belirli bir dönem içerisindeki gelir düzeyindeki bir birimlik artışın tasarruflarda yarattığı artıştır. Gelir düzeyi arttıkça, marjinal tasarruf eğilimi de artar.

MARJİNAL TEKNİK İKAME ORANI (MARGINAL RATE OF TECHNICAL SUBSTITUTION) :

Üretim faktörlerinden birinin miktarı azalırken, aynı üretim seviyesini korumak için üreticinin diğer faktörlerden aldığı miktar arasındaki orandır. İkame edilen sermaye faktörü / ikame edilen emek miktarı şeklinde formüle edilir.

MARJİNAL TÜKETİM EĞİLİMİ (MARGINAL PROPENSITY TO CONSUME) :

Belirli bir ülkede, belirli bir dönem içerisindeki gelir düzeyindeki bir birimlik artışın tüketim harcamalarında yarattığı artıştır.

MARJİNAL ÜRÜN (MARGINAL PRODUCT) :

Diğer faktör miktarları sabit kalmak suretiyle, bir faktör kullanımında meydana gelen bir birimlik artışın , toplam üründe yarattığı artıştır.

MARJİNAL YATIRIM EĞİLİMİ (MARGINAL PROPENSITY TO INVEST) :

Belirli bir ülkede, belirli bir dönem içerisindeki gelir düzeyindeki bir birimlik artışın yatırımlarda yarattığı artıştır.

MARKET MAKER(Piyasa Yapıcılığı) (MARKET MAKER) :

Belirli hisse senetlerinin fiyatlarını sabit tutmak amacıyla, menkul kıymetler borsasında hisse senetlerini fiyatlar düştüğünde alıp, yükseldiğinde satan kişi veya kuruluşlardır. Market makerın bu işlemi yapabilmesi için, hisse senetlerine sahip olması veya hisse senetleri adına satma yetkisi olması gerekmektedir.

MATRAH :

Vergiye esas olan ve para ile ifade edilebilen değerlerin tümü.

MENKUL KIYMET (SECURITY) :

Ortaklık veya alacaklılık sağlayan, belli bir meblağı temsil eden, yatırım aracı olarak kullanılan, dönemsel gelir getiren, misli nitelikte, seri halinde çıkarılan, ibareleri aynı olan ve şartları SPK tarafından belirlenen kıymetli evraktır.

MENKUL KIYMET BORSASI (STOCK EXCHANGE) :

Menkul kıymetlerin arz ve talebinin karşılaştığı örgütlenmiş piyasalardır.

MENKUL KIYMET İRADI :

Menkul ve gayri menkullerden elde edilen faiz, kira, rant gibi hasılatı ifade etmektedir.

MENKUL KIYMETLER YATIRIM FONU (OPEN END UNIT TRUST) :

Bankaların halktan katılma belgesi karşılığı topladıkları paralarla, menkul kıymet portföyü işletmek amacıyla oluşturdukları fondur. Bir bankanın birden çok fon kurması ve yönetmesi serbesttir. Türkiye'de menkul kıymet yatırım fonunun kurulması ve yönetilmesi hakkı sadece bankalara verilmiştir.

MENKUL MALLAR (MOVEABLE GOODS) :

Menkul mallar, bir yerden başka bir yere taşınabilen mallardır.

MENKUL SERMAYE İRADI (RETURNS ON STOCKS AND BONDS) :

Tahvil, hisse senedi gibi menkul sermayenin, gerçek kişi olan sahiplerine sağladıkları parasal çıkarlardır.

MENŞE ŞAHADETNAMESİ (CERTIFICATE OF ORIGIN) :

İhraç edilen malın üretildiği ülkeyi gösteren belgedir.

MERGER (MERGER) :

Bir işletmenin başka bir işletmenin hisse senetlerini satın alarak onun hukuki varlığına son verilmesiyle kurulan işletmelerdir.

MERKANTİLİZM (MERCHANTILISM) :

15.ve 19. Yüzyıllar arasında Avrupa'da feodalizmin çökerek ulusal devletlerin kurulmaya başlandığı ve sanayi kapitalizmine öncelik veren ticari kapitalizmin geliştiği dönemdir.

MERKEZ BANKASI (CENTRAL BANK) :

Devletin para çıkarmak, para piyasasını denetlemek, altın stokunu ve döviz rezervlerini ayarlamak ve yönetmek amaçlarıyla kurduğu ve hissesinin büyük bir bölümüne devletin sahip olduğu banka türüdür.

MERKEZİ TAKAS (CENTRAL SETTLEMENT) :

Borsa'da gerçekleşen tüm işlemlerin takasının yine Borsa'da sonuçlandırılmasıdır.

MEVDUAT (BANK DEPOSIT) :

İstenildiği anda veya belirli bir düre sonunda geri alınmak üzere bankalara yatırılan paradır. Bu paralar bankaya yatırıldıklarında bankanın tasarruf ve mülkiyetine girmiş olur. Böylece banka kredi almış, mevduat yatıran kişide bankadan alacaklı duruma gelmiş olur.

MİKRO İKTİSAT (MICROECONOMICS) :

Tüketici birimlerin veya işletmeler gibi bütünü oluşturan küçük birimlerin ekonomik davranış biçimlerini inceleyen iktisat dalıdır.

MİKTAR KISITLAMALARI (QUANTITY RESTRICTIONS) :

İthalat ve ihracat mallarına getirilen kısıtlamalardır. Kotalar ve ihracat ve ithalat yasakları miktar kısıtlamalarının başlıcalarıdır.

MİLLİ GELİR (NATIONAL INCOME) :

Belirli bir ülkede, belirli bir dönemde yaratılan mal ve hizmetlerin parasal değerlerinin toplamından, amortismanların ve dolaylı vergilerin çıkartılmasından sonra geriye kalan tutardır.

MİLLİLEŞTİRME (NATIONALIZATION) :

Ekonomik, sosyal ve siyasi bir amaçla yabancı bir ülke mülkiyetinde bulunan bir mülkün devlet mülkiyetine geçirilmesidir.

MİZAN (TRIAL BALANCE) :

Muhasebede bir kontrol aracı olarak kullanılan, hesapların belirli tarihlerde incelendikten sonra, borç ve alacak toplamlarının bir cetvele toplu olarak yazılmasıdır. Bunun amacı, günlük defterden büyük deftere geçirilen nakit ve kayıtların kontrolüdür.

MOMENTUM :

Momentum kısaca belli bir süre içindeki fiyat farklarıyla düşüş ya da yükselişteki hızı ölçer. Aşırı alım-satım osilatörü oluşturmak için bu teknik kullanılır. Ölçülen dönemin ilk fiyatından son günün kapanış fiyatı çıkarılır ve ortaya çıkan pozitif veya negatif değer bir sıfır çizgisinin altına veya üstüne çizilir. Oran yöntemiyle son fiyat ilk fiyata bölünür. Bu durumda fiyatlar bir orta çizgi görevi yapan 100'ün altında ve üstünde dalgalanır. Orta çizginin yukarı kesilmesi al, aşağı kesilmesi sat sinyali verir.

MONOPSON (MONOPANY, BUYER'S MONOPOLY) :

Belirli bir piyasada, belirli bir malın birçok satıcıya karşı sadece bir tane alıcısının bulunmasıdır.

MORATORYUM (MORATORIUM) :

Vadesi gelmiş bir borcun mahkeme kararı, kanun gereği, borçlunun kararı veya borçlu ve alacaklı arasındaki anlaşma gereği ile ertelenmesidir. Mali sıkıntıdaki kişi veya işletmelere vadesi gelmiş borçlarını ödemek için verilen süre veya bir devletin başka bir devlete olan borcunun ertelenmesi de moratoryum kapsamına girmektedir. Genelde borçlu ve alıcı arasında borcun yeniden yapılandırılması ile sonuçlanır.

MUDİ :

Bankaya para yatıran kimse, mevduat sahibi.

MUHASEBE (ACCOUNTING) :

işletmelerdeki parasal işlemleri kayıtlara geçirerek, bunlardan doğan sonuçları saptama ve yorumlama işlemleridir. Finansal muhasebe, maliyet muhasebesi ve yönetim muhasebesi olarak üçe ayrılır.

MUNZAM TEMİNAT (ADDITIONAL COLLATERAL) :

Üçer aylık dönemlerde, her bir temerrüt matrahı 20 milyon TL. veya üstü olmak kaydıyla, Hisse Senetleri Piyasası işlemlerinden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmeyerek birden fazla günde Borsaca geçerli kabul edilmeyen şekilde savunmalı olarak temerrüde düşen üyelerin, toplam temerrüt matrahının % 10'u oransal teminat veya ortalama teminatı aştığı takdirde ödenen aradaki farka munzam teminat denir.

MURABAHA :İslami kural ve düzenlemelere göre uygulanan bir finansman metodu olan murabaha; finansör kurumun, kredi sağladığı şirket adına mal alıp, vadeli olarak o kuruluşla belli bir kar marjıyla malı satmasıdır. Ülkemizde de Finans Kurumlarınca kullanılan bir yoldur.

MÜLKİYET (OWNERSHIP) :

Bir eşya sahibine o eşyayı kullanma, eşyadan faydalanma, tasarruf etme yetkilerini veren haktır. Eşya menkul ise, menkul kıymet; gayrimenkul ise, gayrimenkul mülkiyet denir.

MÜŞTERİ EMRİ :

Borsa üyelerine müşterileri tarafından verilen alım satım emirleridir.

MÜŞTERİ İSMİNE SAKLAMA SİSTEMİ (CUSTOMER NAME BASED CUSTODY SYSTEM)

:

Takasbank sisteminde Müşteri kodlarıyla takip edilem alt hesapların Takasbank'ın yapacağı düzenleme ile isme çevrilmesini, her bir yatırımcı için verilecek sicil numarası ile takip edilerek yatırımcının kimlik bilgilerinin tespitinin mümkün hale getirilmesini ve müşterilerin menkul kıymetlerini bloke edebilmesini amaçlayan sistemdir.

MÜTESELSİL BORÇ (JOINT DEBT) :

Bir borç ilişkisinde, birden fazla kişinin alacaklıya karşı aynı sebepten dolayı, borcun tamamı için asıl borçlu olarak sorumlu tutulabilme durumudur. Borcun bir kısmının ödenmesi halinde, geri kalan kısım için tüm borçlular yükümlü olacaktırlar.

MÜTEŞEBBİS (ENTREPRENEUR) :

Belirli bir organizasyon dahilinde, diğer üretim faktörlerini birleştirerek mal ve hizmet üreten ve bunu yaparken de kâr veya zarara katlanmak zorunda olan kitidir. Mütetebbis, dördüncü bir üretim faktörü olarak kabul edilmektedir

N**NAKİT (CASH) :**

Ödeme aracı olarak elde hazır bulundurulmuş, kağıt veya madeni para cinsinde değere verilen addır.

NAKİT AKIMI (CASH FLOW) :

İşletmenin gelir ve giderlerinde nakit olarak gerçekleşen para akımıdır.

NAKİT AKIŞ ANALİZİ (CASH FLOW ANALYSIS) :

İşletmedeki nakit akışını açıklayan finansal tablo ve bu yolla yapılan analizdir.

NAKİT AKIŞ TABLOSU :

İşletmenin nakit giriş ve çıkışlarını gösteren tablodur. Düzenlendiği dönem itibarıyla nakit açığı veya fazlasını gösterir ve finansal planlamada kullanılır.

NAKİT BÜTÇE (CASH BUDGET) :

Belirli bir dönem içerisinde, işletmenin alacaklar, net nakit, ödemeler gibi nakit akışlarını gösteren bir programdır. Nakit bütçenin düzenlenmesinin amacı, işletmenin nakitlerinin yönetilmesidir.

NAKİT DÖNÜŞÜMÜ (CASH CYCLE) :

İşletmede üretilen malın satışı, alacakların ödenmesi ve elde edilen parayla tekrar hammadde alınmasına kadar geçen süredir.

NAKİT PİYASA (CASH MARKET) :

Vade uygulanmadan aynı gün valörlü işlemlerin yapıldığı piyasalardır.

NAMA YAZILI SENET :

Hisse senedinin üzerinde sahip olanın ad ve soyadının yazılı olduğu senetlerdir. Bu hisselerin satılması durumunda şirketlerin pay kütüğü defterine kaydı gerekmektedir ve hisse üzerine yeni sahip olanın adı ve soyadı yazılır.

NARH (OFFICIALY FIXED PRICE) :

Mal ve hizmetlerin satış fiyatlarının kamu otoriteleri tarafından saptanmasıdır. Narhlar, taban ve tavan fiyatların belirlenmesi şeklinde hem üreticiyi, hem de tüketiciyi korumaya yöneliktir. Taban fiyat uygulaması, narh üreticiyi korumaya yönelik olup, belirlenen fiyatın altında satış yapılması yasaktır. tavan fiyat uygulaması ise, narh tüketiciyi korumaya yönelik olup, bir mal veya hizmetin satılabileceği en yüksek fiyatın belirlenmesinde kullanılır.

NAZİM HESAPLAR :

Gerçek ekonomik değer hareketine neden olmayan, ancak işletmenin yükümlülüklerini ve hak doğurabilecek işlemlerini kapsadığı için muhasebe sistemi içinde izlenen hesap.

NEGATİF GELİR VERGİSİ (NEGATIVE INCOME TAX) :

Devletin, gelir düzeyi yetersiz olan kişilerden vergi almak yerine bu kişilere parasal yardımda bulunmasıdır.

NEGATİF YATIRIM (NEGATIVE INVESTMENT, DISINVESTMENT) :

Bir hesap yılı içerisinde yapılan toplam yatırımın, mevcut sermayenin aşınmasını karşılayacak yatırım miktarından daha düşük seviyede kalması durumudur.

NET AKTİFLER (NET ASSETS) :

Bir işletmenin net aktifleri, o işletmenin varlıkları ile borçları arasındaki farktan oluşan özsermayesidir. Net aktifler, işletmenin bilançosunda bulunan net değerlerdir.

NET BUGÜNKÜ DEĞER (NET PRESENT VALUE) :

Paranın zaman değerini dikkate alan proje değerlendirme ölçütüdür. Bir projenin sağlayacağı gelirlerin bugünkü değerinden, maliyetinin bugünkü değeri çıkartılmak suretiyle hesaplanır.

NET BUGÜNKÜ DEĞER YÖNTEMİ :

Yatırım projelerinin değerlendirilmesinde kullanılan ve paranın zaman değerini dikkate alan bir yöntemdir.

NET DEFTER DEĞERİ (NET BOOK VALUE) :

İşletmenin sahip olduğu amortismanla ait sabit varlığa ait birikmiş amortismanların, aynı sabit varlığın defter değerinden çıkartılması ile elde edilen tutardır.

NET FAİZ (NET INTEREST) :

Gayrisafi faiz tutarından, vergiler, komisyonlar ve diğer masraflar çıkartıldıktan sonra kalan tutardır.

NET FİYAT (NET PRICE) :

Malın fiyatından, iskonto ve diğer masraflar çıkartıldıktan sonra kalan tutardır.

NET İŞLETME SERMAYESİ (NET WORKING CAPITAL) :

İşletmenin cari mevcutları ile kısa vadeli borçları arasındaki fark, işletmenin net işletme sermayesidir. (NİS=Dönen Varlıklar-K.V.Yabancı Kaynaklar)

NET SATIŞ KÂRI (NET SALES PROFIT) :

İşletmenin belirli bir dönem içerisinde elde ettiği gelirinden, vergiler ve diğer masraflar çıkartıldıktan sonra kalan kâr, işletmenin net satış kârıdır.

NİHAİ ÜRÜN (mal) (FINAL PRODUCT; FINAL GOOD) :

Üretim aşamaları tamamlanarak son şeklini almış, tüketime hazır hale gelmiş olan maldır.

NİSBİ FİYAT (RELATIVE PRICE) :

Bir mal veya mal ve hizmet fiyatının, başka bir mal veya mal ve hizmet fiyatına bölünmesiyle bulunan değerdir. Nisbi fiyat, mal ve hizmetlerin birbirleri karşısındaki durumunu belirlemeye yarar.

NOKTA ESNEKLİĞİ (POINT ELASTICITY) :

Talep ve arz eğrisi üzerindeki herhangi bir noktanın esnekliğidir. Bu esneklik geometrik olarak hesaplanabilir.

NOMİNAL (İTİBARİ) DEĞER (NOMINAL/FACE VALUE) :

Bir malın piyasa fiyatı dışında beklenen ve tahmin edilen fiyatıdır.

Hisse senedi için pay senedinin üzerinde yazılı olan fiyattır. Tahvillerde ise, vade sonunda ödenecek değerdir.

NOMİNAL FAİZ ORANI :

Piyasada uygulanan cari faiz oranlarıdır. Fiyat hareketlerinden arındırılmadığından reel faiz düzeyini göstermez.

NOMİNAL GELİR (NOMINAL INCOME) :

Gelirin para ile ifade edilen şeklidir. Bu kavram gelirin satınalma gücünü kapsamaz. Gelirde meydana gelen gerçek değişmelerin hesaplanması sırasında bu kavramdan yararlanır.

NOMİNAL KORUMA ORANI (NOMINAL TARIFF RATE) :

Nihai mallara konulan gümrük vergilerinin yerli üreticiler üzerinde yarattığı koruma etkisidir. Gümrük tarifelerinin koruyucu etkisi, efektif koruma oranıyla ölçülür. Efektif koruma, yurtiçi katma değer ne denli korunduğunu gösterir.

NOMİNAL SERMAYE (SUBSCRIBED CAPITAL, NOMINAL CAPITAL, AUTHORIZED CAPITAL) :

Şirket kurulması esnasında, şirket ortakları tarafından taahüt edilen sermayedir. Anonim şirket kurulurken, sermayenin dörtte birinin kuruluş sırasında ödenme mecburiyeti vardır.

NORMAL EMİR (NORMAL ORDER) :

Küsüratsız şekilde tam olarak, önceden belirlenmiş işlem birimi ve katları halinde verilmiş olan emirlerdir.

NORMAL FİYAT (NORMAL PRICE) :

Arz ve talebin tam anlamıyla geçerli olduğu şartlar altında, arz ve talebin denge halinde oluşan uzun dönem fiyatıdır.

NORMAL KÂR (NORMAL PROFIT) :

Belirli bir faaliyet dalında çalışan şirketlerin, başka bir faaliyet dalına kaymasına engel olacak kadar yeterli fakat başka bir şirketin aynı faaliyet dalına girmesini de önleyecek kadar düşük bir kârdır.

NORMAL MALLAR (NORMAL GOODS) :

Tüketicilerin gelir seviyeleri artarken, tüketim miktarları da artan mallardır. Genellikle zorunlu tüketim malları normal mallar olarak kabul edilirler. Örneğin televizyon, buzdolabı gibi mallar eskiden normal mal kategorisine dahil edilirken, günümüzde zorunlu tüketim malı sayılmaktadırlar.

NÖTR PARA (NEUTRAL MONEY) :

Gerçek değişkenleri etkileme gücüne sahip olan paradır.

o-ö

OPSİYON (OPTION) :

Belirli bir süre içerisinde, belirlenmiş bir fiyattan bir mal veya menkul kıymeti alma ya da satma hakkına verilen addır. Opsiyon hakkı, alım opsiyonu (call option) ve satım opsiyonu (put option) olarak ikiye ayrılır. Piyasa fiyatı belirlenmiş olan fiyatı aşmış ise, alım opsiyonu sahibi; fiyat düşmüş ise satım opsiyonu sahibi hakkını kullanır.

OPSİYON SÖZLEŞMESİ (OPTION CONTRACT) :

Belli miktarda bir malı, menkul kıymeti veya finansal göstergiyi belli bir fiyattan ileride önceden belirlenmiş bir tarihte veya öncesinde alma veya satma hakkıdır.

OPTİMUM (OPTIMUM) :

Ekonomide, belirli amaçlara bağlı olarak bir değişkenin alabileceği en iyi değeri belirten kavramdır.

OPTİMUM KAYNAK DAĞILIMI (OPTIMUM RESOURCE DISTRIBUTION) :

Ekonomide mevcut olan sınırlı kaynakların, mal ve hizmet üretimi için gerekli olan ihtiyaçlarda en uygun şekilde kullanılmasıdır. Bunun gerçekleştirilebilmesi için, her üretim faktörünün çeşitli kullanım alanlarındaki marjinal produktivitelerinin birbirlerine eşitlenmesi gereklidir.

ORDİNAL FAYDA (ORDINAL UTILITY) :

Belirlenen bir malın rakamlarla ölçülmeyip, malların faydaları bakımından bir sıralamaya tâbi tutulmalarıdır. Kayıtsızlık eğrileri analizi, ordinal fayda teorisi çerçevesinde geliştirilen bir analizdir.

ORDİNO :

Borsa yatırımcılarının işlem yaptıkları aracı kurumlarında verdikleri alım-satım emirleridir.

ORTAK PARA ALANI (COMMON EXCHANGE AREA) :

Ekonomik ilişki bakımından yakın olan ülkelerin paralarını sabit kurlara bağlayarak, diğer ülke paralarına karşı dalgalanmaya bırakmalarıdır.

ORTALAMA GELİR (AVERAGE INCOME) :

Firmanın ürettiği mal birimi başına düşen gelirdir. Belirli bir üretim birimi satışından sağlanan toplam gelirin, üretim birimine bölünmesiyle bulunur.

ORTALAMA MALİYET (AVERAGE COST) :

Toplam değişken maliyetlerle toplam sabit maliyetler toplamının, üretim miktarına bölünmesiyle elde edilen tutardır. Kısa dönem ortalama maliyeti ve uzun dönem ortalama maliyeti olarak ikiye ayrılır. Kısa dönem ortalama maliyetleri genellikle uzun dönem ortalama maliyetlerinin üzerindedir.

OSİLATÖR :

Piyasanın aşırı alım ya da aşırı satış bölgesinde olup olmadığını belirleyen göstergelerdir. Fiyat grafiğinin altına çizilir. Osilatör yukarı uca eriştiğinde aşırı alım bölgesinde, aşağı uca eriştiğinde aşırı satım bölgesindedir.

ÖDEMELER DENGESİ :

Bir ülkenin yıl içinde dış ülkelere yaptığı ödemeler ile dış ülkelere sağladığı gelirleri gösteren bilançodur.

ÖDENMİŞ SERMAYE (PAID-IN CAPITAL, SUBSCRIBED CAPITAL) :

Esas sermaye sistemine tâbi ortaklıklarda, ortaklarca taahhüt edilen sermayenin nakden ödenmiş kısmıdır.

ÖDÜNÇ VERİLEBİLİR FON ARZI (SUPPLY OF LOANABLE FUNDS) :

Kredi talebinde bulunan ekonomik birimlerin kredi gereksinimlerini karşılayabilmeleri için, bu birimlere ödünç olarak verilen fon miktarıdır. Bu fonlar, tasarruflar, ek kredi, dağıtılmayan kârlar, gömüleme çözülmesi ve menkul kıymetlerin satışından sağlanacak fonlar yoluyla sağlanabilir.

ÖDÜNÇ VERİLEBİLİR FON TALEBİ (DEMAND FOR LOANABLE FUNDS) :

Tasarruf ve gelirleri, harcama ve yatırımları için yeterli olmayan ekonomik birimlerin yaptıkları fon talebidir. Bireyler, devlet organları, işletmeler fon talebinde bulunan ekonomik birimlerin başında gelmektedirler.

ÖZEL BÜTÇE (SPECIAL BUDGET) :

Belediye, il özel idareleri ve köy bütçeleri ile yerel gelir ve giderleri kapsayan bütçe özel bütçeyi oluşturmaktadır. Özel bütçe, kanun niteliğinde olmayıp, diğer bütçeler gibi Maliye ve Gümrük Bakanlığı tarafından hazırlanmaz.

ÖZEL EMİR (SPECIAL ORDER) :

Büyük miktarlardaki alım-satım emirleridir. Özel emirlerin gerçekleşmesi Borsa yönetimi tarafından belirlenir.

ÖZEL FİNANS KURUMLARI :

Tasarruf sahiplerinin, banka mevduatına yatırmayıp yurt içinde ve dışında altın, döviz, bina gibi araçlarla değerlendirdikleri tasarruflarının üretim sürecine sokulması amacıyla kurulan ve "kâr-zarar" kavramlarına dayalı çalışan kurumlar.

ÖZELLEŞTİRME (PRIVATISATION) :

Mal ve hizmet üreten birimlerin mülkiyetinin ve yönetiminin, kamu sektöründen özel sektöre devredilmesidir. Özelleştirmenin başlıca amaçları; ekonomideki verimliliği arttırmak, serbest piyasa ekonomisinin gelişmesini sağlamak, hazine ve kamu kuruluşlarına ek fon sağlamak, kamu sektörünün dış finansman ihtiyacının en aza indirgenmesinin sağlamaktır.

ÖZEL SEKTÖR TAHVİLLERİ (PRIVATE SECTOR BONDS) :

Anonim şirketler tarafından çıkarılan borçlanma senetleridir. Vadeleri en az iki yıl olmak üzere serbestçe belirlenebilir ve sabit veya değişken faizli olarak ihraç edilebilir. Kupon ödemeleri yılda 1,2 ya da 4 defa olabilir.

ÖZERK BÜTÇE (AUTONOMOUS BUDGET) :

Genel ve katma bütçelerden bağımsız olarak hazırlanan ve parlamentonun onayından geçmeden uygulanan bütçelerdir. Özerk bütçeler kendilerine ait özel hukuk ve kuruluş kanunlarına göre düzenlenip, uygulanırlar.

ÖZSERMAYE (EQUITY CAPITAL) :

İşletmenin varlıkları ile borçları arasındaki farktır. Özsermaye bilançosunun pasifinde yer alıp, ödenmiş sermaye, dağıtılmamış kârlar ve her türlü yedek akçeden oluşur.

ÖZVARLIK (NET WORTH) :

İşletmenin sahip olduğu, sermaye olarak ayrılmış fonların tümüne verilen addır. Özsermayeden zararın çıkartılması ile elde edilir.

ÖZYÖNETİM (WORKS PARTICIPATION) : İşçilerin veya işçi temsilcilerinin işletmenin yönetimiyle ilgili kararları alma, yönetime katılma hakkına sahip oldukları sistemdir. Bu sisteme göre, hangi malların, hangi tekniklerle, ne kadar ücretlendirileceği, hangi fiyattan, kimlere satılacağı, sağlanan gelirin nasıl değerlendirileceğine işçiler demokratik bir şekilde kendileri karar verirler.

P**PARA (MONEY) :**

Mal ve hizmetlerin satın alınmasını sağlayan, mübadele aracı olan hazır bir satınalma gücüdür. Para sayesinde, ekonomide mallar kolayca el değiştirirler.

PARA ARZI (MONEY SUPPLY) :

Bir ülkedeki toplumun sahip olduğu ödeme araçlarının tümüdür. Bu araçlar; banknot, kaydi para ve madeni paradır. Fakat bazı ülkelerde hazine bonları, devlet tahvilleri, ticari senetler, vadeli mevduat hesapları da para arzı olarak kabul edilirler.

PARA BİRİMİ (MONETARY UNIT) :

Bir ülke parasının standart birimidir. Türk para birimi "Lira", Japonya para birimi "Yen" gibi.

PARA EKONOMİSİ (MONETARY ECONOMY, PECUNIARY ECONOMY) :

Değişim aracı olarak paranın kullanıldığı ekonomidir. Para önceleri mallarla temsil edilirken, zamanla malların taşıma zorluğu, dayanıksızlığı, değerini muhafaza edememesi gibi nedenlerden dolayı madeni para kullanılmaya başlanmıştır. Daha sonraları altın ve gümüş kullanılmış, fakat zamanla yerini altın karşılığı sertifika ve banknotlara bırakmıştır. Ekonominin gelişmesiyle altın karşılığı olmayan kağıt paralar kullanıma girmiştir ve bankacılığın gelişmesiyle kaydi paraya geçilmiştir.

PARA EROZYONU (MONETARY EROSION) :

Enflasyonun etkisiyle paranın değerinde meydana gelen azalmadır.

PARA PİYASASI (MONEY MARKET) :

Kısa vadeli kredi işlemlerinin yapıldığı piyasadır. Bu piyasalarda kredi arzı, toplumun küçük ve kısa süre içinde kullanamayacağı paralardan; kredi talebi de işletmelerin ve küçük ekonomik birimlerin günlük ihtiyaçlarını karşılama isteklerinden oluşmaktadır.

PARA POLİTİKASI (MONETARY POLICY) :

Tam istihdamı sağlamak, enflasyonu önlemek, ödeme bilançosu açığını gidermek gibi makro ekonomik amaçları gerçekleştirmek üzere, ekonominin likiditesinin arttırılmasıdır. Bu ancak para miktarının değiştirilmesiyle sağlanır.

PARA SİSTEMİ (MONETARY SYSTEM) :

Ülkelerin, ülke paralarının yönetimi için kabul ettikleri sistemdir. Sistem, para arz ve talebini düzenleyen hukuk kuralları ve uygulamaları ile belirlenir. Madeni para sistemi ve kağıt para sistemi olarak ikiye ayrılır.

PARA TALEBİ (MONEY DEMAND, DEMAND FOR MONEY) :

Belirli bir ülkede, belirli bir dönem içerisinde kişilerin ekonomik varlıklarını para olarak ellerinde bulundurma arzularıdır. Para talebi ile kişiler ellerindeki paraları başka varlıklara dönüştürebilirler.

PARAFİSKAL GELİRLER (PAYROLL TAX, PARAFISCALITY) :

Kamu niteliğindeki devlet kuruluşları (Ticaret odası, Sanayi odası,vb) ve sosyal güvenlik kuruluşları (SSK, Bağkur, vb) tarafından toplanan kamu gelirleridir. Bu gelirler, devlet bütçelerine dahil edilmezler. Karşılıklarının olmaması bakımından harca benzerler.

PARAMETRE (PARAMETER) :

Parametre, cebirsel eşitlikteki sabit terimdir. Örneğin, $y = 3x + 5$ şeklindeki bir ifade de 3 ve 5 birer parametredir.

PARANIN MARJİNAL FAYDASI (MARGINAL UTILITY OF MONEY) :

Kişilerin para stoklarına eklenecek kâr miktarının, kişinin likidite ihtiyacının tatmininde sağladığı ek faydadır.

PARASAL TABAN (MONETARY BASE) :

Dolaşımdaki para, banka nakit rezervleri ve Merkez Bankası'ndaki zorunlu karşılıkların toplamıdır.

PARASAL ÜCRET (MONEY WAGES) :

Üretim faktörüne katılan emek faktörünün para cinsinden ödenmesidir. Yâni, işçiye yaptığı işin karşılığının para olarak ödenmesidir. Parasal ücretin satınalma gücü, ekonomideki genel fiyat seviyesinde dayanır. Eğer fiyatlar seviyesindeki artış parasal ücretten fazla ise, satınalma gücü azalacak; artış parasal ücrettekine göre az ise, satınalma gücü artacaktır.

PASİF (LIABILITY) :

Parayla değerlendirilebilir borç ve yükümlülükler toplamıdır. Bir bilançonun pasifi, işletmedeki varlıkların hangi kaynaklardan sağlandığını ve işletmenin hukuki ve mali yapısını gösterir.

PAZAR PAYI (MARKET SHARE) :

Bir işletmenin ürettiği ürünlerin satışının, aynı endüstri alanında üretilen ürünlerin satışı içindeki payıdır.

PAZARLAMA (MARKETING) :

İşletmenin amacına ulaşması ve müşteriyi tatmin için, mal ve hizmetlerin üreticiden tüketiciye doğru olan akışına yön verilmesini sağlayan işletme faaliyetidir. Satış, dağıtım reklâm gibi doğrudan ve ürün farklılaştırılması, pazar araştırması gibi dolaylı faaliyetleri kapsar.

PERMİ (PERMIT, LICENCE) :

Kamu otoritelerinin ithal ve ihraç edilecek mallar, yurtdışına çıkarılacak döviz ve benzeri değerler için verdiği izin belgesidir.

PİLOT BÖLGESİ (PILOT REGION) :

Belirli bir konuda uygulanmaya konulması düşünülen bir modelin uygulama sonucunun daha kolay görülmesi amacıyla seçilen bölgedir. Bu uygulama sayesinde gelecekte karşılaşılabilecek problemleri önceden görmek mümkündür.

PİLOT ÜRETİM (PILOT PRODUCTION) :

Piyasaya yeni sürülecek bir mal ile ilgili olarak ortaya çıkabilecek çeşitli problemlerin önceden belirlenmesi amacıyla üretilen, tüketici ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olmayan

üretimdir.

PİYASA (MARKET) :

Bir malın alıcı ve satıcısının buldukları yerdir. Burada para vererek mal ve hizmet talebinde bulunan alıcılar ile para karşılığı mal ve hizmet sunan satıcılar birbirleriyle kolaylıkla ilişki kurabilirler. İtalyanca "piazza" kelimesinden dilimize geçmiştir. Farsça "bazar" kökeninden gelen "pazar" terimi de piyasa anlamına gelir.

PİYASA ARZI (MARKET SUPPLY) :

Piyasadaki bütün satıcılar tarafından gerçekleştirilen mal ve hizmet arzıdır.

PİYASA DEĞERİ (MARKET PRICE) :

İktisadi bir değer, o günkü alım satım değeridir. Rayiç olarakta adlandırılır.

PİYASA EKONOMİSİ (MARKET ECONOMY) :

Hangi mal ve hizmetin üretileceğine tüketicinin karar verdiği ekonomi türüdür. Üretilecek mal ve hizmeti talep belirler. Mala olan talep arttıkça, malın fiyatı da artacaktır. Bu da işletmelerin kâr maksimizasyonunu sağlar.

PİYASA FİYATI (MARKET PRICE) :

Sermaye piyasası aracının arz ve talebinin karşılaşması sonucunda oluşan fiyattır. Bu düzeyde arz ve talep eğrileri aynı noktada kesişirler.

PİYASA GÖZETİMİ (MARKET SURVEILLANCE) :

Borsa'da işlem gören menkul kıymetlerde gerçekleşen olağandışı fiyat ve/veya miktar hareketlerinin, sözkonusu borsanın ilgili birimi ve/veya piyasanın yasal düzenleyicisi konumunda olan kurum tarafından, yapay piyasa ve içeriden öğrenenlerin ticareti gibi yasal olmayan aktivitelerin tespit edilebilmesi amacıyla izlenmesi ve incelenmesidir.

PİYASA GÜÇLERİ (MARKET FORCES) :

Piyasada ürünün satış fiyatını ve miktarını belirleyen arz ve talep güçleridir.

PİYASA KAPİTALİZASYONU (MARKET CAPITALIZATION) :

Hisse senedi piyasasında, hisse senetleri işle gören firmaların çıkarılmış nominal sermayelerinin hisse fiyatları bazında piyasa değerini belirtir.

PİYASA TALEBİ (MARKET DEMAND) :

Piyasadaki tüketicilerin bir mal veya hizmete olan taleplerinin toplamıdır.

PİYASA TALEP EĞRİSİ (MARKET DEMAND CURVE) :

Kişilerin bir mala olan taleplerinin geometrik olarak tek tek toplanması suretiyle elde edilen eğridir.

PİYASA YAPISI (MARKET STRUCTURE) :

Piyasadaki satıcılar arasındaki rekabete dayanan ilişkileri belirleyen özelliklerden meydana gelmektedir. Piyasada faaliyet gösteren firmaların büyüklük oranları, alıcıların büyüklük oranı, mal farklılaştırma derecesi, piyasaya giren mallara konulan kısıtlamalar piyasa yapısını oluşturan başlıca özelliklerdir.

PLANLAMA (PLANNING) :

Planlama, belirli bir dönemde, belirli sosyo-ekonomik amaçlara ulaşabilmek için, önceden belirlenmiş araçları kullanarak bu işle görevlendirilmiş organlar tarafından belirli bir bölgede yürütülen faaliyetlerin tümüdür.

PLANLI EKONOMİ (PLANED ECONOMY) :

Kaynak kullanım kararlarının piyasa mekanizması yerine merkezi yönetim tarafından alındığı ekonomi türüdür. Kaynak kullanımını devlet belirler ve devlet kontrol eder. Planlı ekonomilerde ekonomik düzenlemeler hazırlanmış planlar çerçevesinde yapılırsa da , ülkeler farklı ekonomik ve politik sistem uyguladıklarında planlar da bu sisteme göre değişecektir. Planlar emredici planlar ve yol gösterici planlar olarak ikiye ayrılır. Emredici planlarda ülkedeki bütün ekonomik faaliyetler planlar çerçevesinde yürütülürken, yol gösterici planlar

kamu sektörü ve özel sektörüyle yapılır.

PLASMAN (PLACING) :

Paranın gelir getirici bir alacağa, bir gayrimenkule veya bir menkul değere ayrılmasıdır. Bankalar için ise, kredi kullandırımını ifade eder.

POLİÇE (BILL, DRAFT, TRADE BILL OF EXCHANGE) :

Alacaklı olan bir kişinin borçlusuna borcunu ödemesi için yazı yoluyla yolladığı ödeme emridir. Poliçe bir kredi aracıdır. Paranın transferini sağlar. Aynı zamanda bir tür paradır.

POLİTİK İKTİSAT (POLITICAL ECONOMY) :

İktisat ve siyaset ilmi kurallarını inceleyerek, bu kuralları devletin ekonomik rolünü belirlemek ve düzenlemek amacıyla birarada kullanan bilim dalına verilen addır.

PORTFÖY (PORTFOLIO) :

Bir yatırımcının sahip olduğu menkul kıymetlerin tümüne verilen addır.

PORTFÖY YATIRIMLARI (PORTFOLIO INVESTMENT) :

Yatırımcıların faiz veya kâr payı sağlamak amacıyla bono, tahvil, hisse senedi gibi kıymetli evrakları toplamalarıdır. Devlet tahvillerinin alımı portföy yatırımlarına bir örnektir.

PORTFÖY YÖNETİMİ (PORTFOLIO MANAGEMENT) :

Mali piyasalarda hangi yatırım araçlarına ne zaman, ne kadar para yatırılacağı ve bunların getirilerinin hakkındaki yönlendirme ve yönetim işlemlerinin vekil sıfatıyla yapılmasıdır.

POZİTİF İKTİSAT (POSITIVE ECONOMICS) :

İktisat ilminin olayları ve kişilerin davranışlarını objektif olarak gözlemlediği ve buna bağlı olarak kararlar aldığı iktisat türüdür.

PREFİNANSMAN :İhracat, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı faaliyetlerle ilgili mal ve hizmet alımının finansmanında kullanılmak üzere firmalarca, bizzat yurtdışındaki alıcıdan veya uluslararası piyasadan sağlanıp, Türkiye'deki bankalar veya özel finans kurumları aracılığı ile (garanti verilerek veya verilmeksizin) alışı yapılmak suretiyle kullandırılan azami 1 yıl vadeli kredilerdir.

PRİM (PREMIUM) :

İşin kapsamına göre asıl ücrete ek olarak yapılan ödemedir. Prim, işverenin isteği doğrultusunda veya sözleşme uyarınca yapılır. Teşvik edici bir ödüllendirme aracı özelliği taşır.

PRİMLİ TAHVİL (PREMIUM BOND) :

Tahvilin ihraç fiyatının, tahvil üzerinde yazılı olan nominal fiyattan düşük olması durumudur. Bu fark, primli tahvil şeklinde adlandırılır.

PROVİZYON (REMITTANCE FUND) :

Herhangi bir bankada hesabı bulunan bir kişinin, banka hesabından herhangi bir anda çekilebilen, hesap bakiyesinin ödemeye müsait olduğunun teyididir.

R

RAMBURSMAN (REAMBURSEMENT) :

Alınan bir borcun geri ödenmesi, bedeli ödenmesi şartıyla teslim edilen malın bedelinin yatırılması, başkası hesabına ödenen bir masrafın tahsisi gibi işlemler rambursman kavramı kapsamındaki işlemlerdir.

RANT (RENT) :

Bir üretim faktörü olan toprağın, belirli bir süre kullanımı için ödeme meblağıdır. İktisadi anlamda ise, arzın sabit kalarak talebin artması ile artan fiyatlardan elde edilen gelirdir.

RANTABİLİTE (RENTABILITY) :

Bir işletmede belirli bir dönemde elde edilen kârın, aynı dönemde işletmede kullanılan sermayeye oranıdır.
[(Satılan miktar X Fiyat) - Satılan miktarın maliyet gideri] / Sermaye şeklinde formüle edilebilir.

RASYO (RATIO) :

İşlemenin yapısı ve işletme faaliyetlerinin verimliliği hakkında bilgi veren rakamlardır. Rasyolar, işletme kararlarının etkinliğini arttırmaktadırlar.

REASÜRANS (REINSURANCE) :

Sigortacının yaptığı sözleşmelerden doğan riskleri kısmen veya tamamen başka bir sigortacıya devretmesidir. Reasürans, sigorta şirketinin aldığı riski taşıyamama ihtimali karşısında aldığı bir tedbir niteliğindedir.

REDEVANS (ROYALTY) :

Herhangi bir marka veya lisansın devredilmesi karşılığında tahsis edilen bedeldir.

REEKSPORT (REEXPORT) :

Bir ülkeye ithal edilen malların, çok fazla fiziki değişikliğe uğratılmaksızın başka ülkelere satılmasıdır. Ülkeler arası fiyat farklılıklarından yararlanmak amacıyla bu işlemde, yeniden ambalajlama gibi küçük değişiklikler yapılır.

REEL DÖVİZ KURU (REAL EXCHANGE RATE) :

Nominal döviz kurunun, fiyat endeksine bölünmesiyle elde edilir. Deflasyon olarak adlandırılan bu işlem, fiyatların artış etkisini ortadan kaldırmak amacıyla yapılır.

REEL FAİZ (REAL INTEREST RATE) :

Nominal faizin enflasyon oranıyla deflate edilmiş halidir.

REEL GELİR (REAL INCOME) :

Gelirin belirli bir dönemdeki satınalma gücüdür. Nominal gelirin fiyat endeksine bölünmesi ile bulunur.

REEL SERMAYE (REAL CAPITAL) :

Üretim sırasında kullanılan fiziki mal varlıklarıdır. Bina, fabrika reel sermayeye örnek olarak verilebilir.

REEL ÜCRET (REAL WAGE) :

Parasal ücretlerin genel fiyat endeksine bölünmesi ile elde edilir ve nominal ücretin satınalma gücünü gösterir. Nominal ücretteki artış, fiyatlar genel seviyesindeki artıştan fazla ise, reel ücret yükselmiştir. Nominal ücretteki artış, fiyatlar genel seviyesinden az ise, reel ücret düşmüş demektir. Artış aynı ise ücret değişmemiş demektir.

REEL YATIRIMLAR (REAL INVESTMENTS) :

Belirli bir ülkede, belirli bir dönem içerisinde ekonomide yeni üretim kapasitesini arttırmaya yönelik mevcut sermaye stokuna yapılan ilavelerdir.

REESKONT KREDİSİ (REDISCOUNT CREDIT) :

Bankaların, yeni plasman veya nakit gereksinimlerini karşılayabilmek amacıyla Merkez Bankası'ndan borçlu cari hesap veya senet iskontosu şeklinde talep ettikleri nakdi kredidir. Bu kredi, para politikasının uygulamasında oldukça etkilidir.

REESKONT ORANI (REDISCOUNT RATE) :

Bankalar Merkez Bankası'ndan kredi almak istediklerinde ellerindeki senet, bono gibi kıymetli evrakları Merkez Bankası'na vererek iskonto ettirirler. Merkez Bankası'nın bu işleme uyguladığı faiz reeskont oranıdır. Bu oranın yükselmesi kredi hacminin daralmasına, azalması ise kredi hacminin genişlemesine neden olur.

REFLASYON (REFLATION) :

Deflasyon içindeki veya deflasyona kaymakta olan bir piyasanın tekrar dengeye getirilmesidir. Enflasyona neden olmaksızın istihdam hacminin arttırılmasına yönelik çabaları

kapsar.

REFERANS FİYAT (REFERENCE PRICE) :

Bir hisse senedinin işlem görebileceği en üst ve en alt fiyat limitlerinin belirlenmesinde esas teşkil etmeyen, fiyat tescili yapıncaya kadar üyelerce referans değer olarak kullanılması amaçlanan fiyattır. Sadece Rüchan Hakkı Kupon Pazarı'nda işlem görmeye başlayacak yeni pay alma kuponları için hesaplanır.

REGRESYON ANALİZİ (REGRESSION ANALYSIS) :

İki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla kullanılan istatistiksel bir analizdir. Amacı, bir değişkenden yararlanmak suretiyle diğer değişken için tahmin yapabilmektir.

REPO (REPURCHASE AGREEMENT) :

Menkul kıymetin geri alma vaadiyle satımı. Hazine bonusu, tahvil gibi menkul kıymetlerin önceden belirlenmiş bir fiyattan geri satın alınmasıyla gerçekleştirilen kısa vadeli bir mevduat toplama yöntemidir. Repo yapan parayı kullanan taraftır.

RESİM (DUTY) :

Bazen karşılıksız, bazen de bir hizmet karşılığı olarak alınan bir vergi türüdür. Örneğin ithalat damga resmi karşılıksız alınan; ruhtim resmi ise hizmet karşılığı alınan bir bedeldir.

RESMİ DÖVİZ KURU (OFFICIAL EXCHANGE RATE) :

Kamu otoriteleri tarafından belirlenen döviz kurudur. Resmi döviz kurunun piyasa döviz kurunun altında olması ithalatı teşvik eder, ihracatı ise engeller.

RESMİ MEVDUAT (PUBLIC DEPOSIT) :

Genel bütçeli kurumlara, katma bütçeli kurumlara, yerel yönetimlere, yasayla kurulmuş döner sermayeli kurumlara, sosyal sigorta kurumları gibi kurumlara ait hesaplardır.

RETRET (REDRAFT) :

Elindeki poliçeyi tahsil edemeyen muhatabın senet bedeline masraf ve faizleri de ekleyerek borçlulardan birine çektiği ikinci poliçeye verilen addır.

REVALÜASYON (REVALUATION) :

Bir ülke parasının hükümet kararı ile altın veya başka ülke paralarına göre değerinin yükseltilmesi şeklinde yapılan ayarlamalardır. Revalüasyona genellikle Merkez Bankası'nda ihtiyaçtan fazla altın ve döviz birikmesi durumunda batvurulur.

REYTING (RATING) :

İhraççıların (şirket, devlet, vs.) ihraç ettikleri borç niteliğindeki menkul kıymetlerin (tahvil, finansman bonusu vs.) anapara ve faizini zamanında geri ödeme yeterliliğine ne ölçüde sahip olduklarını göstermek amacıyla bağımsız kuruluşlar tarafından yapılan değerlemedir.

REZERV HAREKETLERİ (RESERVE MOVEMENTS) :

Ödemeler bilançosunun ülkelerin resmi rezerv ve borçlarını gösteren bölümüdür.

REZERV PARA (RESERVE CURRENCY) :

Ülkelerin ve uluslararası kuruluşların bulundurduğu döviz, altın gibi ödeme araçlarına verilen addır.

RİSTURN (RETURN, PATRONAGE DIVIDEND) :

Kooperatiflerde, dönem sonu elde edilen kârın ortaklara dağıtılan kısmıdır. Bu dağıtımın amacı, ortakların birbirlerinin sırtından haksız kazanç sağlamalarını önlemektir.

ROYALTİ (ROYALTY) :

Bir lisans veya ticari marka sahibinin sahip olduğu hakları bir başkasına devretmesi karşılığı aldığı bedeldir. Kiralanarak veya üretim birimi üzerinden verilebilir.

RÖPOR (CARRYING OVER) :

Vadesi gelmiş olan bir hesabın şartları değişmeksizin ileri bir tarihe uzatılmasıdır.

RSI GÖSTERGESİ -Relatif Güç İndeksi- (RELATIVE STRENGTH INDEX) :

RSI osilatörünün ana değeri, aşırı alım ve aşırı satım bölgelerinin belirlenebilmesi için üst ve alt sınırları sağlar. RSI osilatörünün değeri 0 ile 100 arasında dalgalanır. 70'in üzeri aşırı alım, 30'un altı ise aşırı satış bölgesidir.

RÜCU HAKKI (RIGHT OF RECOURSE) :

Müteselsil borçlarda, başkalarını da ilgilendiren bir borcu ödeyen kişinin, diğerlerinin payına düşen borçlarını kendisine geri ödemelerini istemesi hakkıdır.

RÜÇHAN HAKKI (PRE-EMPTIVE RIGHT) :

Bedelli sermaye artırımlarına mevcut ortakların ellerindeki hisseleri oranında öncelikle katılma hakkıdır.

RÜÇHANLI HİSSE SENEDİ (PREFERRED STOCK) :

Sermaye artırımına gidilen anonim şirketlerde, eski ortaklara şirketteki sermaye paylarıyla orantılı olarak yeni hisse senetlerinden verilmesi ile kişiye rüçhan hakkı tanınmış olur. Yeni çıkartılan bu hisse senetlerini alma hakkını kazandıran hisse senetlerine de rüçhanlı hisse senetleri denir.

S-S**SABİT DEĞERLER (SLOW ASSETS, FIXED ASSETS) :**

Ev, bina, toprak, makina gibi kullanılan ve satış için elde tutulmayan taşınır ve taşınmaz değerlerin tümüne verilen addır.

SABİT GETİRİLİ MENKUL KIYMETLER (FIXED INCOME SECURITIES) :

Alacaklılık hakkı sağlayan, belirli bir meblağı temsil eden, dönemsel gelir getiren, misli nitelikte seri halinde çıkarılan, ibareleri aynı olan ve yatırım aracı olarak kullanılan borçlanma senetleridir. İhraç eden kuruluşların niteliğine göre kamu ve özel sektör menkul kıymetleri olarak ikiye ayrılırlar. Sabit getirili menkul kıymetler vade sonuna kadar elde tutulmaları halinde belirli bir getiriye garanti eder.

SABİT KUR SİSTEMİ (FIXED EXCHANGE RATE SYSTEM) :

Döviz kurunun hükümet tarafından belirlendiği, olabilecek dalgalanmalara izin verilmeyen, döviz kurlarının sabit tutulduğu sistemdir. Sabit kur sistemi, altın para sistemi ve kontrollü kambiyo sistemi olarak sınıflandırılır.

SABİT MALİYETLER (FIXED COST; OVERHEAD COST; CONSTANT COST) :

Kısa dönemde işletmenin üretim seviyesine bağlı olmayan giderlerdir. İşletmenin üretim miktarı azalsa da, artsa da miktarı değişmeyen kaçınılmaz giderlerdir. Bina, makina, teçhizat giderleri sabit maliyetlerin başlıcalarıdır.

SABİT SERMAYE (FIXED CAPITAL) :

Bina, arsa, makina gibi işletme aktifinde bulunan ve amortisman hesabına giren varlıklar için yatırılan sermayedir. Bunlar hemen paraya çevrilemezler., süreklilik gösterirler. Makina, arazi, patent hakkı, her türlü donanım sabit sermaye unsurlarından bazılarıdır.

SABİT SERMAYE MALLARI (FIXED CAPITAL GOODS) :

Bina, makina gibi üretim sırasında uzun süre kullanılabilen dayanıklı mallardır.

SABİT SERMAYE YATIRIMLARI (FIXED CAPITAL INVESTMENTS) :

Bina, makina gibi üretim sırasında uzun süre kullanılabilen dayanıklı malların üretilmesi için yapılan harcamalardır.

SAFİ MİLLİ HASILA NET (NATIONAL PRODUCT) :

Ülkenin ekonomik durumunu ve refah seviyesini belirlemek amacıyla, gayrisafi milli hasıla'dan amortismanların çıkarılması yoluyla elde edilen değerdir.

SAĞLAM PARA (HARD CURRENCY, SOUND MONEY) :

Fiili satınalma gücü ve resmi değeri büyük oranda birbirine eşit olan paradır. Genellikle güçlü bir ekonomiyeye sahip ülkelerin paraalrı sağlam para kabul edilmektedir.

SAMURAI :

Japonya'da ihraç edilen yabancı tahvillerdir.

SANAYİ (INDUSTRY) :

Hammaddeleri yapılmış madde haline getirmek için gerçekleştirilen üretim ve bu üretimde kullanılan araçların tümüne verilen addır. Sanayi, müteşebbis tarafından kâr elde etmek amacıyla kurulan mal ve hizmet üretimidir.

SATICI PİYASASI (SELLER'S MARKET) :

Satıcıların pazara hakim olduğu, istedikleri satış şartlarını alıcılara kabul ettirdikleri piyasa türüdür. Talebin arza oranla çok olduğu durumlarda, satıcılar piyasaya hakimdirler. Fakat talebiz az olduğu durumlarda, arz-talep dengesi bozulacağından, satıcıların piyasaya olan hakimiyeti de azalacaktır.

SATIŞ GARANTİSİ (UNDERWRITING) :

Şirketin finansal varlık ihracında yatırım bankasının ihracı yapan şirketi güvence altına alacak şekilde bu şirketlere tanıdıkları garantidir. Piyasaya yeni çıkan menkul değerlerin satılamaması gibi olumsuzlukları önlemek amacıyla yapılır.

SATIŞ VERGİLERİ (SALES TAXES) :

Harcamalar üzerinden alınan bir tür dolaylı vergidir. Genel satış vergileri ve Özel satış vergileri olarak ikiye ayrılır. Genel satış vergileri, üretim esnasında mallar el değıştirirken alınrlar. Özel satış vergileri ise tüketim esnasında alınan vergilerdir.

SAVAŞ EKONOMİSİ (WAR ECONOMY) :

Savaş dönemlerinde tüm ekonomik kaynakların savaş için gerekli malların üretiminde kullanıldığı, fiyat belirleme ve üretim, bölüşüm, tüketim kararlarının tamamen devletin kontrolüne bırakıldığı ekonomik düzendir.

SEANS (SESSION) :

Bir menkul kıymet pazarında işlemlerin gerçekleştirilebileceği (başlama ve bitiş arasındaki) zaman aralığıdır.

SEKTÖR (SECTOR) :

Ekonominin faaliyet bölümleridir. Bu bölümlendirmenin ekonomik analizlerde ve teorik çalışmalardaki rolü büyüktür.

SELEKTİF KREDİ POLİTİKASI (SELECTIVE CREDIT POLICY) :

Kredi kaynaklarının ekonomik amaçların önceliğine göre dağıtılmasıdır. Krediler ilk aşamada gelişmesi gerekli sektörler için verilirler.

SENDİKA (TRADE UNION) :

İşçilerin veya işverenlerin çalışma ilişkilerinde, ortak ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek amacıyla oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır. İşçi sendikaları, işkolu esasına göre bir işyerindeki işçiler, işveren sendikaları da yine işkolu esasına göre bir işyerindeki işverenler tarafından kurulurlar.

SENDİKASYON KREDİSİ :

Bankanın ihracatçı müşterilerine kullanırmak üzere uluslararası bankalar piyasasında borçlanma yolu ile fonlama temin etmesine denir.

SERBEST BÖLGELER (FREE ZONES, FREE TRADE AREAS) :

Mal ve hizmetlerin gümrük vergisine bağlı olmaksızın serbestçe girdikleri ülkenin gümrük sınırları dışında kalan bölgelerdir. Mallar bu bölgelerde depolanabilir veya tekrar ihraç edilebilirler. Serbet limanlar, serbest ticaret bölgelerinin en yaygın olanıdır. serbest üretim bölgesi, ihracata yönelik hafif imalat sanayi üretiminin gerçekleştiği bölgelerdir. serbest üretim bölgelerinin serbest ticaret bölgelerinden farkı, bir üretim merkezi olmalarıdır.

SERBEST KREDİLER (UNTIED CREDITS) :

Kullanımına herhangi bir sınırlama getirilmeksizin, kullanımını kredi alan ülkenin belirlediği ülkelerdir. Bu tip kredileri, genellikle uluslararası bankalar verirler.

SERBEST MAL (FREE GOODS) :

Üretimleri için bir çaba harcanmayan, tüm ihtiyaçları karşılayacak kadar çok bulunan, fiyatı olmayan mallardır. Hava, serbest mallara en güzel örnektir.

SERBEST PİYASA EKONOMİSİ (FREE MARKET ECONOMY) :

Ekonomik faaliyetlerin tam rekabet şartlarında serbestçe yapılabildiği, arz ve talebin temel belirleyici kabul edildiği, ekonomik sorunların fiyat mekanizması ile çözülmeye çalışıldığı ekonomidir.

SERBEST REKABET (FREE COMPETITION) :

Tekelci işletmelerin devlet müdahalesinin olmadığı bir piyasadaki rekabetidir.

SERİ ÜRETİM (SERIES PRODUCTION) :

Aynı maldan, aynı zamanda birden fazla üretilmesidir. Seri üretimde mamul sayısı azdır. Kısa zamanda tamamlanan bir serinin üretiminden sonra başka malın üretimine geçilir

SERMAYE (CAPITAL) :

Üretimde kullanılan kendisi de üretilmiş olan mal ve değerlerdir. Sermaye kavramı; yatırılmış para, yatırımdan kazanılan gelir ve varlıkların parasal değeri anlamında da kullanılmaktadır.

SERMAYE ARTTIRIMI (CAPITAL INCREASE) :

Bir şirketin esas sermayesine karşılık olan hisse senetlerinin bedelleri ödendikten sonra genel kurul kararı ile yeni hisse senedi çıkarılarak şirket sermayesinin artırılmasıdır.

SERMAYE GİDERLERİ (FINANCIAL EXPENSES) :

İşletmenin banka, finansal kuruluş ve borç alınan üçüncü şahıslara ödediği faizdir. Finansman giderleri olarakta adlandırılırlar.

SERMAYE HESABI (CAPITAL ACCOUNT) :

Özel kuruluşlarla, kamu kuruluşlarının gerçekleştirdiği, kısa ve uzun süreli olan, uluslararası sermaye akımlarının ödemeler bilançosunda bulunduğu bölümdür. Sermaye hesabı, kısa süreli sermaye bilançosu, portföy yatırım bilançosu gibi alt bilançolara ayrılabilir.

SERMAYE İHRACI (CAPITAL EXPORT) :

Birikim yoluyla sağlanan sermaye fazlasının sermaye açığı olan ülkelere transfer edilmesi işlemidir. Gelişmiş ülkelerde kullanılmayan sermaye fazlası az gelişmiş ülkelere ihraç edilerek bu ülkelerin bundan yararlanmasını sağlamaktır.

SERMAYE İTHALİ (CAPITAL IMPORT) :

Sermaye açığı olan ülkelerin sermaye fazlası olan ülkelere veya uluslararası finansman kuruluşlarından gerekli sermayeyi transfer etmeleri işlemidir.

SERMAYE KAZANÇLARI (CAPITAL GAINS) :

Menkul veya gayrimenkul sermaye varlıklarının satın alındıkları ve satıldıkları tarih arasındaki değer artışı ile sağlanan kazançtır. Bu varlıkların elde tutulma süresi bir yıldan az ise elde edilen kazanç ; bir yıldan fazla ise uzun süreli sermaye kazancı olarak adlandırılır.

SERMAYE KAZANÇLARI VERGİSİ (CAPITAL GAINS TAX) :

Menkul veya gayrimenkul sermaye varlıklarının satışından sağlanan değer artış kazançları üzerinden alınan vergidir. Bu vergilendirme varlığın elde tutulma süresine ve kazanç miktarına göre belirlenir.

SERMAYE MALLARI (CAPITAL GOODS) :

Makina , teçhizat ,fabrika , bina gibi başka malların üretiminde kullanılan mallardır.

SERMAYE PİYASASI (CAPITAL MARKET) :

Uzun vadeli finansman ihtiyaçlarının ve bunların karşılanması için yaratılmış finansal varlıkların alınıp satıldığı piyasadır.Sermaye piyasasının başlıca görevleri tasarruf oluşturmak , riske katlanmaktır.

SERMAYE PİYASASI KURULU (STOCK EXCHANGE COMMISSION) :

Türkiye'de sermaye piyasasını düzenlemek için çıkartılan 30 Temmuz 1981'de yürürlüğe giren sermaye piyasası kanunuyla kurulan merkezi Ankara'da bulunan kamu tüzel kitisidir.

SERTEN (CERTAIN) :

Kambiyo borsalarında uygulanan , bir ülke parasının değerinin başka bir ülke parası cinsinden ifade edilmesidir.

SERVET VERGİSİ (WEALTH TAX) :

Kişilerin belirli bir anda sahip oldukları her türlü menkul ve gayrimenkul mal ve paralardan oluşan servetleri üzerinden alınan dolaysız bir vergidir.Emlak vergisi imotorlu taşıt vergisi örnek verilebilir.

SICAK PARA (HOT MONEY) :

Bir ülkeden başka bir ülkenin mali kriz merkezlerine hareket eden kısa dönemli sermaye hareketleridir.Bunun nedenleri arasında arbitraj bulunur.

SIKI PARA POLİTİKASI (TIGHT MONEY POLICY) :

Enflasyonist dönemlerde uygulanan , piyasadaki para arzını azaltmaya yönelik politika tedbirleridir.Bu uygulama esnasında , emisyon ve kredi hacimlerinin daraltılması , reeskant , karşılık ve faiz oranlarının yükseltilmesi gibi önlemler alınır.

SINAİ ÜRETİM ENDEKSİ (INDUSTRIAL PRODUCTION INDEX) :

İmalat sanayinde, madencilik, elektrik ve gaz endüstrilerinde fiziksel üretim değerlerinin dönemsel olarak ölçülmesidir.

SİGORTA (INSURANCE) :

İleride olabilecek her türlü olay ve risk karşısında doğacak hasar ve zarara karşı önceden sağlanan teminat ve telafi olanağıdır. Sigorta sözleşmesi ile gerçekleştirilir. Sigortacı, sigorta yaptıran kişi, sigorta menfaati, sigorta tazminatı, riziko sigorta sözleşmesinin unsurlarıdır.

SİSTEM ANALİZİ (SYSTEM ANALYSIS) :

Daha iyi bir sistem tasarlanması ve geliştirilmesi amacıyla herhangi bir sisteme ve onun işlediği çevreye bağlı faktörlerin toplanması, düzenlenmesi ve değerlendirilmesi işlemleridir.

SON GİREN İLK ÇIKAR (LAST IN FIRST OUT) :

Bir stok değerlendirme yöntemi olan son giren ilk çıkar yöntemine göre, en son alınan malların ilk tüketileceği, ilk satın alınan mallarında son mevcut olarak kalacağı düşünülür.

SOSYAL FAYDA (SOCIAL BENEFIT) :

Alınan ekonomik kararlar sonucunda, toplumun refah seviyesinde meydana gelen artıştır. Bu kararlar devlet tarafından alınabileceği gibi, kişiler tarafından da alınabilir.

SOSYAL MALİYET (SOCIAL COST) :

Bir ekonomik faaliyetin topluma olan maliyetidir. Sosyal maliyetin faaliyeti yapan kişi ya da kurumun maliyetine eşit olması şart değildir.

SOSYAL MUHASEBE (SOCIAL ACCOUNTING) :

Belirli bir ülkenin, belirli bir dönemde milli gelir ve giderleriyle, ekonomik faaliyetlerini muhasebe tabloları ile açıklayamaya yarayan sistemdir.

SOSYAL PLANLAMA (SOCIAL PLANNING) :

Bir ülkenin beşeri altyapısını oluşturan toplum yapısının gelişmesinde ekonominin kalkınmasına yardım edecek şekilde sosyal, ekonomik, siyasi politikalar izlemek yoluyla düzenlemelerin planlanmasıdır.

SOSYAL YARDIMLAR (PUBLIC RELIEF) :

Ekonomik ve sosyal açıdan korunmaya muhtaç kişilere karşılık beklemeksizin insani, dini, sosyal ve ailevi gerekçelerle yapılan maddi desteklerdir.

SPEKÜLASYON (SPECULATION) :

Fiyatların ileride değişeceği ve bu fiyatlar üzerinden yapılacak alım-satım işlemlerinden bir kâr sağlanacağı beklentisiyle bugünden alım-satım işlemleri yapmaktır.

SPEKÜLATİF PARA TALEBİ (SPECULATIVE DEMAND FOR MONEY) :

Bir ülkede, belirli bir dönemde kişilerin ve firmaların piyasanın nasıl bir biçim alacağını tahmin ederek bir çıkar elde etmek üzere para talebinde bulunmalarıdır.

SPEKÜLATÖR (SPECULATOR) :

Gelecekteki fiyat değişikliklerini tahmin ederek kâr elde etme amacıyla spekülasyon yapan kişilere verilen addır. Spekülatörlerin faaliyetleri özellikle ekonomik ve siyasi bunalım dönemlerinde bu bunalımın niteliğini arttırıcı rol oynayabilir.

SPESİFİK VERGİ (SPESIFIC TAX) :

İthal edilen maldan, malın ağırlığı, sayısı, adedi gibi fiziki ölçüler üzerinden alınan gümrük vergileridir. Spesifik vergiler ithal edilen malın niteliğini göz önüne almadığı için bazı olumsuz yanları vardır. Bu yüzden, spesifik vergi giderek daha az kullanılmaktadır. genellikle nitelik farkının önemli olmadığı mallar için kullanılırlar.

SPOT DÖVİZ İŞLEMLERİ (FOREIGN EXCHANGE SPOT TRANSACTIONS) :

Uluslararası döviz piyasalarında, belirli bir tarihte piyasada geçerli döviz kuru üzerinden yapılan döviz işlemleridir. Müşteri ve bankalara uygulanan spot işlemlerindeki döviz kuru iki günlüktür.

SPOT KREDİ :

Firmaların kısa süreli nakit ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik kısa vadeli krediler. Kredi kullanıldığında, geri ödeme vadesinin ve faiz tutarının ne olacağı baştan belirlenmiştir.

SPOT PİYASA (SPOT MARKET) :

Ticaretin, nakit ödeme karşılığı anında teslim şeklinde gerçekleştiği piyasa türüdür.

SPRED (SPREAD) :

Bankaların döviz alım satım işlemlerinde, alım fiyatıyla satım fiyatı arasındaki farktır.

STAGFLASYON (STAGFLATION) :

Enflasyondaki durgunluk ve işsizliktir. İngilizce stagnation (durgunluk) ve inflation (enflasyon) kelimelerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuş bir kavramdır.

STANDART MALİYET (STANDARD COST) :

Üretim sırasında katlanılan giderlerin gerçek değerleri yerine standardını esas alarak yapılan maliyet hesaplama yöntemidir. İşletmeler, bu yöntemle gerçek üretim giderleri ile saptanmış standartları karşılaştırarak aralarındaki farkların analizini yaparak değerlendirmektedirler.

STANDART SAPMA (STANDARD DEVIATION) :

İstatistiksel bir serideki terimlerin, ne kadar sapma yaptıklarını ölçmeye yarayan bir istatistik ölçüsüdür. Bir serideki terimlerin, aritmetik ortalamadan farklarının kareli ortalamasıdır.

STAND-BY DÜZENLEMESİ (STAND-BY ARRANGEMENTS) :

Uluslararası Para Fonu ve istikrar programı uygulamakta olan üye ülkeler arasında sağlanan kredileri düzenleyen sözleşmedir.

STAND-BY KREDİSİ (STAND-BY CREDIT) :

Uluslararası Para Fonu'nun istikrar programı uygulamakta olan üye ülkelere, bu istikrar programını desteklemek amacıyla verdiği kredidir.

STATİK ANALİZ (STATIC ANALYSIS) :

Ekonomideki denge durumlarını incelemekte kullanılan analiz yöntemidir. Bu analiz sırasında, sadece belirli bir zamandaki denge durumu incelenir. Zaman boyutu yoktur.

STERİLİZASYON POLİTİKASI (STERILIZATION POLICY) :

Ülkeye giren veya ülkeden çıkan altın ve dövizin milli para miktarını ve fiyatlar genel seviyesini etkilemesini önlemek amacıyla uygulanan politikadır. Bu politikayı uygularken açık piyasa işlemlerinden yararlanır.

STOK DEĞER ARTIŞI :

Belirli bir dönem içerisinde, ülke veya işletmede mevcut stokların toplam değerlerinde meydana gelen artıştır.

STOK DEĞER KAYBI (STOCK DEPRECIATION) :

Belirli bir dönem içerisinde, ülke veya işletmede mevcut stokların toplam değerlerinde meydana gelen azalmadır.

STOK DEVİR HIZI (STOCK TURNOVER) :

İşletmede mevcut stoklarla satın malın maliyeti arasındaki ilişkiyi gösteren orandır.

STOK KONTROLÜ (STOCK CONTROL) :

Üretim sırasında üretilen mamule dolaylı veya dolaysız olarak katılan her türlü fiziksel varlıkların ve mamulün maliyeti minimum olacak teklide belirlenmesi ve yönetilmesidir.

STOKLAMA (STOCKING) :

İşletmedeki hammadde, işletme malzemesi, yardımcı madde, yarı mamuller ve mamullerin saklanması ve korunmasıdır.

STOPAJ (WITHHOLDING TAX) :

Gelir vergisi borcunu mükellef yerine üçüncü bir kişi tarafından ödenmesidir. Devlet memurlarının gelir vergileri de maaşlarından kesilir.

SÜBVANSİYON (SUBVENTION, SUBSIDY) :

Hükümetin üreticileri korumak ve onları teşvik etmek amacıyla para veya parasal değere sahip şeylerle karşılıksız olarak yaptığı yardımdır.

SÜRÜ PSİKOLOJİSİ :

Büyük fiyat dalgalanmalarında küçük yatırımcıların bilinçsiz şekilde yüksek fiyattan alım yapmaları ya da panikle düşük fiyattan satış yapmalarıdır.

SWAP :

Faiz oranları ile döviz kurlarındaki değişimler sonucunda ortaya çıkan riski en aza indirmek amacıyla geliştirilmiş işlemidir.

ŞEREFİYE (SPECIAL ASSEMENT) :

Kamu kuruluşları ve Belediyelerin gerçekleştirdikleri bayındırlık ve imar faaliyetlerinden dolayı değerinin artmasına yol açtıkları gayrimenkullerin sahiplerinden aldıkları bir tür harçtır.

ŞER'İ VERGİLER (RELIGIOUS TAXES) :

İslam hukuku esaslarına göre düzenlenmiş zekat, ötür, hara., cizye vergileridir. Bunlar zorunlu vergilerdir.

ŞUBELER CARİ FAİZİ :

Bankaların genel müdürlüğü ile şubeleri arasındaki fon (para) hareketleri (borç ve alacak işlemleri) için kullanılan faiz. Şubeler Cari Faizi kredi faizlerinden düşük, mevduat faizlerinden ise yüksek bir orandadır.

ŞÜPHELİ ALACAKLAR (BAD DEBT) : İşletmenin alacakları arasında bulunan fakat tahsil edilme şansı çok az olan alacaklardır.

TABAN FİYAT (MINIMUM PRICE) :

Hisse senetlerinin bir seans içerisinde görebileceği en düşük değerdir. Her hisse senedi için fiyat ve fiyat adımı gözönüne alınarak ayrı olarak hesaplanır.

TAHAKKUK :

Gerçekleşme anlamındadır. Tahakkuk eden vergi, tahakkuk eden faiz vb. şekilde gerçekleşen rakamsal büyüklükleri ifade eder.

TAHVİL (BOND, DEBENTURE, OBLIGATION) :

Devletin 1 yıl, anonim ortaklıkların en az 2 yıl ve daha uzun vadeyle, ödünç para bulmak amacıyla, itibari kıymetleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları borç senetleridir. Türkiye'de Anonim Şirketlerin ihraç ettikleri tahviller Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabidirler.

TAHVİL VE BONO FONU :

Portföyünün en az %51'inin devamlı olarak borçlanma araçlarına yatırılmış fonlardır.

TAKAS (SETTLEMENT) :

Borsa'da gerçekleştirilen işlemler sonucunda oluşan borç ve alacakların karşılıklı olarak tasfiye edilmesidir. T+2 ifadesi ise borç-alacak yükümlülüklerinin işlemin yapıldığı günden sonraki 2 gün içinde yerine getirileceğini anlatır.

TAKAS ODASI (CLEARING HOUSE) :

Bankalarla mali kuruluş ve borsalar arasında takas işlemlerinin yapıldığı yerdir. Takas odalarında para kullanılmadan ödeme gerçekleşmektedir.

TAKOZ FORMASYONU :

Devam eden harekette yorgunluk oluştuğunu belirtir. Yükselen takoz ve düşen takoz olmak üzere ikiye ayrılır.

TAKSİTLİ SATIŞ (INSTALLEMENT SELLING) :

Mal teslim edildikten sonra, önceden belirlenmiş tarih ve miktarda ödeme yapılması şartıyla yapılan satıştır. Taksitli satışlarda müşteri genellikle belirli bir kısmı peşin öder.

TALEP (DEMAND) :

Belirli bir malın, belirli bir dönemde piyasadaki muhtemel fiyatlar karşısında alıcıların o maldan satın almak istedikleri miktardır. Fakat bu istek yeterli miktarda satınalma gücüyle desteklenmezse talep sayılmaz.

TALEP EĞRİSİ (DEMAND CURVE) :

Fiyatlarda meydana gelen değişimlerin talep miktarını ne kadar etkilediğini diyagram-grafik yardımıyla gösteren eğridir. Eğri üzerindeki herhangi bir nokta, o fiyattaki fiyat-talep ilişkisini gösterir. Talep kanununa göre, genellikle fiyat-talep ters orantılıdır. fiyatlar yükselirken, mal talebi azalacak; mal talebi attığında, fiyatlar düşecektir.

TALEP ENFLASYONU (DEMAND INFLATION) :

Toplam talep harcamalarının, toplam arzı aşması yüzünden ortaya çıkan enflasyondur. Toplan talep harcamalarındaki artış, tüketim, yatırım veya kamu harcamalarındaki aşırı artıştan kaynaklanabilir. Bu artış, mal ve hizmet fiyatlarında artmasına neden olur.

TALEP ESNEKLİĞİ (DEMAND ELASTICITY) :

Talepteki nisbi değişimin, fiyattaki nisbi değişime olan oranıdır. Talep miktarı ve fiyat arasında ters fonksiyonel bir ilişki olduğundan, talep esnekliği negatif değerli olur.

TALEP FAZLASI (EXCESS DEMAND) :

Belirli bir dönemde, belirli bir fiyattan talep edilen mal miktarının arz miktarını aşması durumudur. Talep fazlası malın fiyatının yükselmesine ndene olacak ve bu yükselme denge

fiyat seviyesine kadar sürecektir.

TALEP FONKSİYONU (DEMAND FUNCTION) :

Bir malveya hizmetten talep edilen miktarla, bu miktarların belirlenmesinde etkili unsurlar arasındaki ilişkidir. Malın fiyatı, gelir seviyesi, tüketici tercihleri, diğer mallara olan talepler, gelir dağılımı, nüfus yapısı talep miktarını belirleyen faktörlerdir.

TALEP TEDÜLÜ (DEMAND SCHEDULE) :

Malın muhtemel fiyatları karşısında, o maldan satın almak isteyen alıcıların istedikleri mal miktarını ve mala olan talebin genel yapısını ve özelliklerini açıklayan kavramdır.

TALON (TALON) :

Hisse senedinin kuponlarından oluşan kısma verilen isimdir.

TAM İSTİHDAM (FULL EMPLOYMENT) :

Geniş anlamda, ekonomideki bütün üretim faktörlerinin kullanıldığı; dar anlamda ise, sadece emek faktörünün tam kullanımını ifade eder.

TAM REKABET PİYASASI (PERFECT COMPETITION MARKET) :

Bir mal için sadece arz ve talep tarafından belirlenmiş bir fiyatın bulunduğu ve geçerli olduğu piyasalardır. Tam rekabet piyasalarında, çok sayıda alıcı ve satıcı bulunur. Mallar homojendir. Alıcı ve satıcılar rasyonel davranırlar ve alternatifler hakkında bilgiye sahiptirler. Piyasaya giriş çıkış serbestliği vardır.

TAMAMLAYICI MALLAR (COMPLEMENTARY GOODS) :

Belirli bir ihtiyacı karşılamaya yönelik, birlikte kullanılması gereken mallardır. Bu mallardan biri eksik olduğunda, diğer malın kullanımı da imkansızlaşır. Ayrıca, bu mallardan birinin fiyatında meydana gelen değişme, diğer malın talep miktarını da değiştirecektir.

TAMPON STOKLAR (BUFFER STOCKS) :

Uluslararası temel malların fiyatlarında istikrar sağlamak amacıyla belirlenmiş olan alt ve üst sınırlar arasında tutmak için yaratılan stoklardır. Alıcı ve satıcı ülkeler aralarında uluslararası tampon stok anlaşmaları yaparlar ve fiyatlar düşmeye başladığında dünya piyasalarından mal alarak stok yaparlar, fiyatlar yükseldiğinde de bu malları satarlar.

TARIM KOOPERATİFLERİ (AGRICULTURE COOPERATIVES) :

Çiftçi ve tarımla ilgili kişilerin büyük işletmelerin imkanlarına sahip olmak amacıyla oluşturdukları organizasyonlardır. Tek amaçlı kooperatifler ve çok amaçlı kooperatifler olarak ikiye ayrılırlar. Tek amaçlı kooperatifler, sadece bir amaç için oluşturulan; çok amaçlı kooperatifler ise ortakların her türlü ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulan kooperatiflerdir.

TARIM POLİTİKASI (AGRICULTURAL POLICY) :

Devletin ve kamu kuruluşlarının tarımsal üretimi düzenlemek ve arttırmak için aldıkları tedbirlerdir. Bu tedbirler, ekonomi ve toplumun menfaati için alınmaktadır.

TARIMSAL EMEK VERİMLİLİĞİ (AGRICULTURAL LABOR PRODUCTIVITY) :

Toplam tarımsal hasılanın, tarımsal iş gücüne olan oranıdır.

TARIMSAL KREDİ (AGRICULTURAL CREDIT) :

Ülke içindeki veya ülke dışındaki pazarlarda pazarlanma imkanına sahip olan tarımsal ürünlerin üretimi için gerekli kredidir. Bu krediler miktar, faiz, süre, risk, garanti bakımından diğer sektörlerde verilen kredilerden farklıdır.

TARIMSAL SÜBVANSİYONLAR (AGRICULTURAL SUBSIDIES) :

Devletin tarımsal üretimi herhangi bir karşılık beklemezsizin desteklemesi, teşvik etmesi ve üreticilere para olarak yaptığı yardımlardır. Sübvansiyonlar, veriliş şekillerine göre; parayla ifade edilebilen, para olarak verilen ve gizli sübvansiyonlar olarak çeşitlidirler.

TARIMSAL ÜRETİM (AGRICULTURAL PRODUCTION) :

Kırsal kesimde, doğa kaynaklarını kullanarak toplumun barınma, beslenme gibi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik yapılan temel üretimdir.

TARIMSAL YATIRIM (AGRICULTURAL INVESTMENT) :

Özel sektör ve kamu sektörünün tarımsal sermaye stokuna yaptığı net ilavelerdir.

TARİFE (TARIFF) :

Uluslararası ticaret mallarına uygulanan gümrük vergilerini belirleyen listedir. Tek, çift ve üç kolonlu tarife olarak üç tarife sistemi bulunur. Otonom nitelikli tek kolonlu tarifede, bir mala tek vergi uygulanır. Çift kolonlu tarifede, her mal için iki vergi oranı söz konusudur. Üç kolonlu tarifede ise, üç ayrı vergi oranı mevcuttur. Tarifelerin en yüksek olanı, otonom nitelikli tarife sistemidir.

TASARRUF (SAVINGS) :

Gelirin tüketime harcanmayan kısmıdır. Bunun elde para olarak muhafaza edilmesi şart değildir. İktisadi anlamda tasarruf, gelirin herhangi bir yatırımda kullanmak amacıyla harcanmayarak elde tutulmasıdır.

TASARRUF DİYAGRAMI (SAVING SCHEDULE) :

Gelir seviyesi ve tasarruf miktarı arasındaki ilişkiyi gösteren tasarruf fonksiyonunun grafik üzerinde gösterilmesidir.

TASARRUF MEVDUATI SİĞORTA FONU :

Tasarruf mevduatı sahiplerini belirli bir tutara kadar ilgili bankanın ödeme yetersizliği riskine karşın sigorta etmektir.

TASARRUF PARADOKSU (THRIFT PARADOX) :

Bireylerin kendi refah seviyelerini yükseltmek için yaptıkları tasarrufların, ekonomideki toplam tasarrufları azaltması sonucuna neden olmasıdır. Tasarrufların artması, tüketim harcamalarını azaltacak, bu da gelir seviyesini düşürecektir. Düşen gelir seviyesinde yatırımları azaltacak ve toplam tasarruflar azalacaktır.

TASDİKLİ ÇEK (CERTIFIED CHEQUE) :

Muhatap banka tarafından ödenmesi garanti edilen çektir. Çekin tahsil edileceği banka da, çekin ödeneceğini garanti eder.

TASFİYE (WINDING-UP) :

Bir tüzel kişiliğin bitmesi durumunda, mal varlığının geleceği ile ilgili işlemlerdir. Bu işlemler, Türkiye'de tasfiye memuru tarafından yapılmaktadır. Tasfiye memuru, tüzük veya ortaklık sözleşmelerine göre belirlenir veya genel kurul kararıyla seçilir.

TAŞIMA SENEDİ (CARRIER'S RECEIPT) :

Gönderen tarafından düzenlenerek imzalanan ve eşya taşınması sırasında taşıyana verilen kıymetli evrak niteliğinde belgedir. Taşıma senedi, deniz taşımacılığında konşimento olarak adlandırılır.

TAVAN FİYAT (CEILING PRICE) :

Hisse senetlerinin bir seans içinde işlem görebileceği en yüksek fiyattır. Her hisse senedi için fiyat ve fiyat adımı gözönüne alınarak ayrı olarak hesaplanır.

TEFE (WHOLESALE PRICE INDEX) :

Toptan Eşya Fiyat Endeksi.

TEFECİLİK (USURY) :

Fon talebinde bulunan kişilere piyasadaki faiz oranlarının çok üzerinde bir faiz oranı uygulayarak sermaye saptanması, yani borç verilmesidir. Bankalardan kredi alamayan kişi ve firmaların başvurdukları bir yoldur.

TEK DÜZEN HESAP PLANI :

Ülkemizde tüm işletmelerde muhasebe kayıtları ve malî raporlama açısından bir düzen sağlamak amacıyla hazırlanmış, uyulması zorunlu bir hesap planı.

TEKEL KÂRI (MONOPOLY PROFIT) :

Marjinal maliyet, marjinal hasılat olduğu noktada tekelci firmanın üretimi belirleyerek, firma dengesine ulaşması halinde elde edeceği toplam kârdır. Tekelci firmanın marjinal hasılatı satış fiyatının altındadır. Çünkü çok mal satmak istediğinden fiyatları aşağı çekmek zorunda kalmaktadır.

TEKEL PİYASASI (MONOPOLY MARKET) :

Sadece bir satıcının mala olan tüm arza sahip olduğu ve fiyatları kendisinin istediği gibi belirlediği piyasadır. Hiçbir rakibi yoktur. Ürettiği mala olan arzda tam bir denetime sahiptir. Tekelci firma, malın fiyatını belirlerken ikame malların rekabeti, alıcıların satınalma gücünün sınırlılığı gibi etkenlerle karşılaşır.

TEKNİK ANALİZ (TECHNICAL ANALYSIS) :

Geçmişte piyasada oluşmuş çeşitli verilerin, bilgisayar ve grafikler yardımıyla geleceği tahmin etmede kullanıldığı bir değerlendirme yöntemidir.

TEKNOKRASİ (TECHNOCRACY) :

Ekonomik hayatın denetiminin politikacılar yerine mühendisler ve teknisyenlere bırakılması gerektiğini öngören anlayıştır.

TEK YANLI TRANSFERLER (UNILATERAL TRANSFERS) :

Uluslararası ekonomik ilişkilerde, hükümetin veya özel kişilerin ticari amaçlardan başka amaçlar için yaptıkları işlemlerdir. Bu işlemler bağış, hibe niteliği taşırlar. Karşı tarafın ödeme yapması gerekmez.

TEMĐT (EXTENSION OF TIME) :

Ticarette, bir borcun ödenmesi veya bir işlemin tamamlanabilmesi için daha önce belirlenmiş olan sürenin uzatılmasıdır.

TEMELLÜK (ACQUISITION OF RECEIVABLES) :

Alacağın devralınması.

TEMERRÜT (DEFAULT) :

Taahhütlerinin gerektirdiği ödeme veya menkul kıymet teslimatlarını belirlenen süreler içinde gerçekleştirilmeyen borsa üyesi, herhangi bir ihbara gerek kalmaksızın temerrüde düşmüş sayılır.

TEMETTÜ / KAR PAYI (DIVIDEND) :

Ortaklıkların dönem içinde elde ettikleri kârdan mevcut ortakların hisseleri oranında pay alma hakkıdır. Söz konusu hak, hisse senedine bağlı "Kâr Payı Kuponları" karşılığında ve ayrıca hisse senedi ibrazına gerek kalmaksızın kullanılır. Borsa'da işlem gören şirketler kar payı dağıtımları halinde nakit ve/veya hisse senedi şeklinde dağıtılabilir.

TEMETTÜ ORANI :

Dönem başında satın alınan bir hisse senedine ödenen paranın ne kadarının yıl içinde temettü olarak geri alındığını gösterir.

- Dönem İçinde Ödenen Hisse Başına Temettü / Hisse Senedinin Dönem Başı Fiyatı
- Dönem İçinde Ödenen Toplam Temettü / Şirketin Dönem Başı Piyasa Değeri Net Dönem Karı / Net Satışlar

TEMİNAT (COLLATERAL) :

Borsa üyelerinin, borsa işlemleri dolayısı ile müşterilerine ve borsaya verebilecekleri zararlara karşılık olmak üzere, Borsa tüzel kişiliği adına yatırdıkları meblağa denir.

TEMLİK (ALIENATION) :

Alacağın Devredilmesi.

TERS REPO (REVERSE REPO) :

Bir menkul kıymetin işlemin başlangıç valöründe alınıp, bitiş valöründe geri satılmasıdır (Menkul kıymetin geri satım vaadiyle alımı).

TESCİL (REGISTRATION) :

Borsada gerçekleştirilen işlemlerin fiyatlarının doğrudan, Borsa dışında gerçekleştirilen işlemlerin fiyatlarının ise bu işlemlerin Borsa'ya bildirimini sonrasında Borsa kaydına alınması işlemidir.

TEŞVİK TEDBİRLERİ (INCENTIVE ECONOMIC MEASURES) :

Devletin, ülkenin ekonomik ve sosyal amaçlar çerçevesinde ekonomik faaliyetlere sağladığı maddi ve hukuki kolaylıklar, desteklerdir. Mali teşvikler, ekonomik teşvikler, idari ve teknik teşvikler olarak üçe ayrılır. Ekonomik teşvikler, desteklenen ekonomik faaliyetlerin maliyetlerini düşürmeye yöneliktir; idari ve teknik teşvikler ise ürün tanıtımıyla ilgili fuar, lisans, patent hakkı temini, uzman yetitirilmesi gibi faaliyetleri kapsar.

TİCARET DENGESİ (BALANCE OF TRADE) :

Bir ülkenin ödemeler bilançosundaki toplam ithalat ile toplam ihracat arasındaki farktır. Toplam ithalatın toplam ihracattan fazla olması ticaret dengesi açığıdır; az olması ise ticaret dengesi fazlasını gösterir. Ülkenin ihracat ve ithalat rakamlarının eşit olduğunda, ülkede ticaret dengesi sağlanmıştır.

TİCARET SINIRLAMALARI (TRADE BARRIERS) :

Gümrük vergileri, kotalar, ithalat senetleri, sübvansiyonlar, ithalat yasakları, ihracat sınırlamaları gibi uluslararası ticaret serbestliğini engelleyici veya sınırlayıcı nitelikteki müdahalelerdir.

TİCARİ KAZANÇLAR (COMMERCIAL EARNINGS) :

Gerçek kişilerin ticaret ve sanayi faaliyetlerinden sağladıkları para veya parayla ölçülebilen menfaatlerdir. Mal alım satımı, elde edilen ürünün satışı, hizmet gibi faaliyetler ticari faaliyetlerden bazılarıdır.

TOPLAM ARZ (AGGREGATE SUPPLY) :

Belirli bir dönemde, mevcut olan toplam talebi karşılamak için üretilen ve ithal edilen mal ve hizmetlerin tümüdür.

TOPLAM FAYDA (AGGREGATE UTILITY) :

Belirli bir malın sağladığı marjinal faydalarının toplamıdır. Toplam fayda eğrisi tüketim miktarı arttıkça artar. Fakat belirli bir noktaya gelindiğinde bu artış durur ve azalmaya başlar. Bu marjinal fayda yasasından kaynaklanmaktadır.

TOPLAM MALİYET (TOTAL COST) :

Bir firmanın kısa dönemde, toplam maliyetleri ve toplam sabit maliyetlerinin toplamıdır.

TOPLAM TALEP (AGGREGATE DEMAND) :

Bir ülkede, belirli bir dönemde mal ve hizmetlere olan talebin toplamıdır. Bu talebi kişilerin tüketim mal ve hizmetlerine, firmaların yatırım malları ve diğer mallara, yabancı tüketici ve firmaların yatırım ve tüketim malların olan talepleri belirler.

TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİ (COLLECTIVE BARGAINING) :

İşçi ve işveren sendikaları arasında yapılan, işçi ve işverenin iş şartlarını ve hak ve borçlarını düzenleyen yazılı anlaşmadır. Anlaşmanın yapılabilmesi için, taraflardan biri kesinlikle işkolunda kurulu bir işveren sendikası olmalıdır.

TOPLU SATIŞ VERGİLERİ (WHOLESALE TAXES) :

Üretimin belirli bir aşamasında alınan vergilerdir. İmalat satış vergileri, toptan satış vergisi ve perakende satış vergisi olarak üçe ayrılır.

TOPTAN EŞYA FİYAT ENDEKSİ (INDEX OF WHOLESALE PRICES) :

Bir ülkedeki toptan eşya fiyatlarının genel fiyat seviyesinde meydana gelen değişimleri gösteren endekstir. Bu endeks, paranın satınalma gücünde oluşan değişimleri belirlemek amacıyla kullanılır.

TRAMPA (BARTER) :

Para kullanmadan gerçekleştirilen mal ve hizmet mübadelesidir. Bireylerin ihtiyaçları olan malları ellerindeki mallarla değiştirmeleridir. Bunun olabilmesi için, değişimde bulunulacak

malların birbirlerine eşitliğinin sağlanması ve değişimde bulunulacak kişilerin karşılaşmaları gerekmektedir.

TRANŞ (TRANCHE) :

Tahvil ve Bono Piyasası'nda işlem yapabilme limiti içerisindeki her bir kademedir.

TREND :

Bellirli bir zaman dilimi aralığında belli bir seyiri oluşturan değerlerde ortaya çıkan sürekli artma ya da azalmaları ifade eder.

TRÖST (TRUST) :

Birden fazla işletmenin ekonomik, hukuki ve teknik bakımdan tek bir işletme olarak birleşmeleri ile ortaya çıkan iktisadi kuruluştur. Yatay tröstler ve dikey tröstler olarak ikiye ayrılır.

TÜFE / TÜKETİCİ FİYAT ENDEKSİ (CONSUMER PRICE INDEX) :

Tüketicilerin kullandıkları kaynakları malların genel fiyat seviyelerindeki değişimleri gösteren endekstir. Türkiye'de tüketici endeksleri; geçinme endeksi, perakende fiyat endeksi, tüketici fiyatları endeksi olarak İstanbul Ticaret Odası, Devlet İstatistik Enstitüsü ve Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından düzenlenmektedir.

TÜKETİCİ KREDİSİ (CONSUMER CREDIT) :

Tüketicinin tüketim harcamalarını finanse edebilmek için aldığı kredidir. Tüketici ve borç veren kişi arasında bir sözleşme ile yapılır.

TÜKETİCİ RANTI (CONSUMER SURPLUS, BUYER'S SURPLUS) :

Bir malı, belirli bir fiyattan almaya hazır olan tüketicinin, malı daha düşük bir fiyattan satın alarak mala ödemiş olduğu paranın değerinden daha çok fayda sağlamasıdır. Oluşan fiyat farkı, tüketici lehine olan bir farktır.

TÜKETİCİ TERCİHLERİ (CONSUMER PREFERENCES) :

Tüketicilerin farklı mal ve hizmet tüketme arzularının derecesini belirten bir kavramdır. Tercihlerde meydana gelen değişimler, talep miktarının da değişmesine neden olmaktadır.

TÜKETİM (CONSUMPTION) :

Tüketilecek mal ve hizmetler için para halinde yapılan harcamaların tümüdür. Bu tüketim sadece mal ve hizmetleri kapsamaz, üretimde kullanılan hammadde gibi unsurlar içinde kullanılır.

TÜKETİM FONKSİYONU (CONSUMPTION FUNCTION) :

Bir ülkede, belirli bir dönemde yapılan toplam tüketim harcamalarıyla kişilerin toplam gelirleri arasındaki fonksiyonel ilişkidir. Kişilerin gelir seviyeleri artarken, tüketim harcamaları da artmaktadır.

TÜKETİM HARCAMALARI (CONSUMPTION EXPENDITURE) :

Belirli bir ülkede, belirli bir dönemde toplumun ihtiyaçlarını doğrudan doğruya karşılayan mal ve hizmetler için yapılan parasal harcamaların toplamıdır.

TÜREV PİYASALAR (DERIVATIVES MARKET) :

İlerideki bir tarihte teslimatı veya nakit uzlaşması yapılmak üzere herhangi bir malın veya finansal aracın bugünden alım satımının yapıldığı piyasalardır. Türev piyasaların tanımı forward, futures ve opsiyon işlemlerinin tamamını içermektedir.

TÜREV TALEP (DERIVED DEMAND) :

Üretim faktörlerine olan talep mal talebinden türeyen bir talep olduğundan, tüketimden doğan talepte türev taleptir.

UCUZ PARA POLİTİKASI (CHEAP MONEY POLICY) :

Ekonominin canlandırılmasının istendiği dönemlerde, düşük faiz oranıyla finansman ve kredi imkanlarının sağlanmasıdır.

ULUSAL-100 ENDEKSİ (ISE NATIONAL-100 INDEX) :

1986 yılında 40 şirketin hisse senedi ile başlayarak zamanla sayısı 100 şirketin hisse senedi ile sınırlanan Bileşik Endeksinin devamı niteliğindedir. Ulusal Pazar'da işlem gören, yatırım ortaklıkları hariç önceden belirlenmiş şartlar yanında sektörel temsil kabiliyeti de gözönünde bulundurularak seçilmiş hisse senetlerinden oluşmakta ve İMKB-30 hisse senetlerini otomatik olarak kapsamaktadır. Hisse Senetlerinin fiyatları ve her bir hisse senedinin, aynen saklamada bulunanlar hariç, Takasbank saklamasında bulunan hisse senedi sayısının toplam hisse senedi sayısına oranları, baz alınarak piyasa değeri ağırlıklı olarak hesaplanır ve hisse senetleri piyasasının genel bir göstergesidir.

ULUSAL-30 ENDEKSİ (ISE NATIONAL-30 INDEX) :

Vadeli İşlemler Piyasası'nda kullanılmak üzere, yatırım ortaklıkları hariç Ulusal Pazar'da işlem gören şirketlerden önceden belirlenmiş şartlar yanında, piyasa değeri ve likiditesi yüksek olanlardan sektörel temsil kabiliyeti de gözönünde bulundurularak seçilen 30 hisse senedinden oluşan endekstir.

ULUSAL PAZAR (NATIONAL MARKET) :

Burada işlem gören bütün şirketler, İMKB tarafından önceden belirlenmiş kotasyon şartlarını tümüyle karşılayan şirketlerdir. Ulusal pazardan seçilmiş 100 şirkete ait hisse senetleri İMKB-100 Endeksini oluşturmaktadır.

ULUSLARARASI İKTİSAT (INTERNATIONAL ECONOMICS) :

Ülkeler arasındaki iktisadi ilişkileri inceleyen bilim dalıdır. Dış ticaret hareketleri, üretim faktörlerinin uluslararası dolaşımı, uluslararası politikalar, para sistemleri, ekonomik ilişkiler, birleşmeler uluslararası iktisadın başlıca konularıdır.

ULUSLARARASI PARA FONU (INTERNATIONAL MONETARY FUND -IMF-) :

1945'te kurulan fakat 1947'de faaliyete geçen, parasal konularda uluslararası işbirliğini geliştirmek, döviz kurlarının istikrarlı bir hale gelmesini sağlamak, dış ödeme güçlüğü çeken ülkelere geçici olarak destek vermek, çok yanlı ödemeler sistemi kurmak amaçlarıyla kurulmuş finansal bir kuruluştur. IMF'ye üye olunurken, ülkelere dış ticaret ve milli gelirlerine göre birer kota verilir. Ülkeler bu kotalara göre IMF'ye girerken katkıda bulunurlar. bu katkının %25'i altın, %75'i de ülke parası ile ödenmektedir.

ULUSLARARASI PAZAR (INTERNATIONAL MARKET) :

İMKB Uluslararası Menkul Kıymetler Serbest Bölgesi içinde, "Serbest Bölgeler Mevzuatına" göre faaliyet gösterecek, esas olarak eski Doğu Bloku Ülkeleri, Türk Cumhuriyetleri ve Orta Doğu ülkelerindeki şirketlere ait menkul kıymetlerin işlem göreceği pazardır.

ULUSLARARASI REZERVLER (INTERNATIONAL RESERVES) :

Uluslararası borç ödemelerinde kabul edilen, altın, konvertibl döviz, kısa vadeli resmi ve özel alacak senetleri ve tahvilleri ile diğer kredi kolaylıkları gibi her türlü aktiftir.

ULUSLARARASI TİCARET (INTERNATIONAL TRADE) :

Uluslararası boyutta gerçekleşen mal ve hizmet akımlarıdır. Uluslararası ticaret döviz ile yapılır. Kotalar, gümrük tarifeleri, döviz kontrolleri gibi uygulamalara konu olmaktadır.

ULUSLARARASI TİCARET BLOKLARI (INTERNATIONAL TRADE BLOCKS) :

Bazı ülkelerin, aralarındaki ticareti engelleyici nitelikteki koşulları kaldırmak, ekonomilerinin ve ticaretlerinin hacimlerini genişletmek, verimliliği artırmak amacıyla aralarında oluşturdukları ticari birliklerdir. Bu birlikler genellikle, ülkeler coğrafi ve tarihi ilişkilerinden kaynaklanmaktadır.

UNDERWRITING (ARACILIK YÜKLENİMİ) :

Yeni çıkarılan menkul kıymetlerin satış işleminin bir banka ya da aracı kuruluşlar tarafından üstlenilmesidir.

UZUN DÖNEM (LONG RUN, LONG TERM, LONG PERIOD) :

Tüm üretim faktörlerinin değişken olduğu, işletmelerin arzlarını üretim kapasitelerini değiştirmek suretiyle arttırabilecekleri zaman aralığıdır.

UZUN POZİSYON (LONG POSITION) :

Bir malı, menkul kıymeti veya vadeli işlem sözleşmesini satın almaktır.

UZUN VADELİ BORÇ (LONG TERM LIABILITY) :

Bulunduğu hesap döneminden daha ileri bir tarihte ödenecek olan, çoğunlukla bir yıldan önce ödeme zorunluluğu olmayan borçlardır.

ÜCRET (WAGE) :

İşçilere yaptıkları işin bedeli olarak ödene paradır. Kısaca, emeğin bedelidir.

ÜRETİCİ RANTI (PRODUCERS SURPLUS) :

Üreticinin belirli bir malı satmaya razı olduğu en düşük fiyat ile malın piyasa fiyatı arasındaki farktır. Üreticinin bu iki fiyattan elde edeceği fazlalık, üretici rantını oluşturur.

ÜRETİM (PRODUCTION) :

Fayda yaratmak, değer yaratmak veya yaratılmış mal ve hizmetlerin faydalarını arttırmak amacıyla harcanan çabaların tümüne verilen addır.

ÜRETİM FAKTÖRÜ (FACTOR OF PRODUCTION) : Üretim sürecinde kullanılan unsurlara verilen addır. Üretim faktörleri doğal kaynaklar, emek, sermaye, girişim olarak dörde ayrılır.

ÜRETİM FONKSİYONU (PRODUCTION FUNCTION) :

Belirli bir üretim tekniği kullanarak, üretim sırasında emek, sermaye, girişim ve doğal kaynakların biraraya getirilmesidir. İşletme bakımından ise, işletmenin elde ettiği ürün ile kullandığı üretim faktörü arasındaki fonksiyonel ilişkidir.

VADE (TERM) :

Borçlu olan kitiye borcunu ödemesi için verilen süredir. Bir borç veya senedin ödeme gününe de vade denilmektedir.

VADELİ DÖVİZ İŞLEMLERİ (FORWARD EXCHANGE) :

Dövizin gelecekte belirli bir tarihte, sabit bir fiyat üzerinden alınıp satılacağına dair yapılan sözleşmeye dayanan döviz işlemleridir. Vadeli döviz işlemleri genellikle, üç ve altı aylık vadelerle yapılırlar.

VADELİ DÖVİZ PİYASASI (FORWARD MARKET) :

Dövizin gelecekte belirli bir tarihte, sabit bir fiyat üzerinden alınıp satılacağına dair sözleşmelerin yapıldığı döviz piyasasıdır.

VADELİ İŞLEM SÖZLEŞMESİ (FUTURES CONTRACTS) :

Sözleşmenin taraflarını belirlenen ileri bir tarihte üzerinde anlaşılan fiyattan standartlaştırılmış miktardaki bir malı veya kıymeti alma veya satma yükümlülüğüne sokan sözleşmedir.

VADELİ MEVDUAT (TIME DEPOSIT) :

Bankalara belirli bir süre somunda çekilmek şartıyla yatırılan paralardır. Vadeli mevduat kısa vadeli, orta vadeli ve uzun vadeli olabilir.

VADELİ PİYASALAR (FUTURES MARKET) :

Gelecekteki belirli bir tarihte, daha önceden belirlenmiş sabit bir fiyat üzerinden mal ve hizmetlerin alım-satım işlemlerinin yapıldığı piyasalardır.

VADESİZ (AT CALL) :

Bir borcun ödenmesi veya bir alacağın talep edilmesinde belirli bir zaman sınırlamasının bulunmamasıdır.

VADESİZ MEVDUAT (DEMAND DEPOSIT) :

Bankalara istenildiği zaman çekilmek üzere yatırılan paralardır.

VADEYE KALAN GÜN (DTM-DAYS TO MATURITY) :

Menkul kıymetin valör tarihinden itfasına kalan gün sayısıdır.

VALÖR (VALUE DATE) :

Bankaya yatırılan paraya uygulanacak olan faizin başlama tarihini belirten terimdir. Valör terimi genellikle, kredi işlemlerinde kullanılır. Valör, bankadan çekilen paralarda, paranın çekildiği gün; bankaya yatırılan paralarda ise, takip eden gün olarak kabul edilmektedir.

VARİDAT (REVENUES) :

Devlet ve kamu tüzel kişileri tarafından toplanan kamusal gelirlere verilen addır.

VARLIĞA DAYALI MENKUL KIYMET (ASSET BACKED SECURITIES) :

İhraççıların kendi ticari işlemlerinden doğmuş alacakları veya temellük edecekleri alacaklar karşılığında, ihraç edebilecekleri kıymetli evraktır.

VARLIK HESAPLARI (ASSET ACCOUNTS) :

İşletmenin bilançosunun aktif kalemini oluşturan hesaplardır. Kasa hesapları, bina ve stok hesapları varlık hesaplarının başlıca kalemleridir.

VARLIK VERGİSİ (WEALTH TAX) :

1942'de İkinci Dünya Savaşı sırasında, aşırı kazançları vergilendirmek için uygulamaya konulan olağanüstü bir servet vergisidir. Matrah, mükellef oranlarının gelişigüzel belirlenmesinden dolayı İkinci Dünya Savaşı sonunda yürürlükten kaldırılmıştır.

VEKALETNAME (PROXY) :

Bir kişiye başka bir kişi adına hareket etme yetkisini veren belgedir. Vekaletname, oy kullanma hakkını da tanımaktadır.

VERASET VE İNTİKAL VERGİSİ (INHERITANCE TAX; SUCCESSION DUTY) :

Bedelsiz veya karşılıksız olarak elde edilen servet unsurlarından alınan bir tür servet vergisidir. Kişi miras, vasiyet, vb. yollarla servete sahip olduğunda veraset vergisi; bağış veya başka yollardan servet sahip oluyorsa intikal vergisi ödemek zorundadır.

VERGİ BEYANNAMESİ (TAX RETURN) :

Beyan ile ilgili vergilerde, vergi mükellefinin kimliği, verginin konusu, miktarı, matrahı gibi vergi hesaplanmasında kullanılan bilgilerdir.

VERGİ İADESİ (TAX REFUND, TAX DRAWBACK) :

İhracatı, üretimi, herhangi bir iktisadi falliyeti teşvik etmek amacıyla önceden alınan verginin bir bölümünün veya tamamının mükellefe geri ödenmesidir.

VERGİ İNDİRİMİ (TAX RELIEF) :

Belirli iktisadi ve sosyal amaçlar çerçevesinde, bazı vergi konularında vergi miktarı veya vergi oranı bakımından yapılan indirimdir.

VERGİ İSTİSNASI (TAX EXEMPTION) :

Vergilendirilmiş bir kanunun, kısmen veya tamamen, sürekli veya geçici olarak vergi dışında tutulmasıdır.

VERGİ KARNESİ (TAX CARD) :

Gelir vergisi mükellefleri tarafından, mükellefin medeni ve ailevi durumuyla ilgili alınması gerekli olan bilgileri kapsayan belgedir.

VERGİ MATRAHI (TAX BASE) :

Vergi matrahı, vergi borcunun hesaplanmasında vergi oranının uygulanabileceği iktisadi

veya teknik unsurlardır.

VERGİ ORANI (TAX RATE) :

Vergi borcunu hesaplayabilmek için vergi matrahına uygulanan rakamdır. Vergiler, matrahın büyümesiyle oranın yükselmesi halinde artan oranlı vergiler; matrahın küçülmesiyle oranın azalması halinde azalan oranlı vergiler; matrahın değişmemesi halinde de düz oranlı vergiler şeklinde tanımlanırlar.

VERGİ POLİTİKASI (TAX POLICY) :

Belirli iktisadi ve sosyal amaçlara ulaşabilmek için, vergilerin miktar ve bileşimlerinde yapılan ayarlamaların tümüdür. Vergi politikasının başlıca amaçları; gelir dağılımındaki dengesizlikleri azaltmak, kamu harcamalarının finansmanını sağlamak, ödemeler dengesi açığını azaltmak, ekonomik kalkınmayı sağlamaktır.

VERGİ YANSIMASI (TAX INCIDENCE) :

Vergi yükünün bazı ekonomik ve yasal imkanlardan yararlanmak suretiyle, kısmen veya tamamen, başkasına ya da başkalarına devredilmesidir. Vergi yansımaları, vergiyi ödemekle yükümlü olan kişinin vergi yükünü taşımak istememesinden kaynaklanır.

VERGİ YÜKÜ (TAX BURDEN) :

Vergilerin kişiler üzerinde yarattığı parasal etkidir. Vergi yükü, vergileme yüzünden kişilerin mal varlıklarında meydana gelen azalmayı ifade eder.

VERGİ YÜKÜMLÜSÜ (TAX PAYER) :

Hukuki olarak vergi borcu olan kişi veya kurumlardır. İki çeşit vergi yükümlüsü vardır. İktisadi anlamda gerçek yükümlü, ödene verginin yükünü taşıyan kişi; kanuni yükümlü ise vergi borcu olan kitidir.

VERGİNİN KAPİTALİZASYONU (CAPITALIZATION OF TAXES) :

Dayanıklı tüketim mallarının, vergi istisnasından kısmen veya tamamen yararlanması ile değerinden meydana gelen artıştır.

VERİMLİLİK (PRODUCTIVITY, EFFICIENCY) :

Belirli bir üretim miktarı (çıkıtı) ile bunu elde etmek için kullanılan faktörler (girdi) arasındaki orandır. Çıkıtı / Girdi şeklinde ifade edilir. İşgücü verimliliğini de, Toplam İşçilik / Toplam fayda olarak ifade edebiliriz.

VERİMSİZ EMEK (UNPRODUCTIVE LABOUR) :

İktisadi anlamda hiçbir değeri olmayan bir mal veya hizmetin üretiminde harcanan insan emeğidir.

VESAİK KARŞILIĞI ÖDEME (CASH AGAINST DOCUMENTS, DOCUMENTARY CREDIT) :

:

Genellikle dış ticaret işlemlerinde kullanılan, ithalatçının yabancı bir ülkeden yollanan bir mal ile ilgili belgeleri alabilmek için ihracatçının talimat verdiği bankaya malın bedelini ödemesi işlemidir. Mal ile ilgili belgeler ancak bu işlemden sonra teslim edilebilir.

VESİKA SİSTEMİ (RATIONING) :

Tüketim veya üretim için ayrılmış olan malların, zorunlu zamanlarda vesika karşılığı kişi veya işletmelere tahsis edilmesidir.

VİRMAN (TRANSFER) :

Bir banka hesabında bulunan fonların, başka bir hesaba aktarılması işlemidir. Bankada hesabı olan müşterilerin hesaplarında bulunan paranın belirli bir miktarını başka bir hesaba aktarmaları için verdikleri ödeme emri de virmandır.

VOLATİLİTE -Oynaklık- (VOLATILITY) :

Bir menkul kıymetin fiyatının veya piyasanın genelinin kısa bir zaman aralığı içerisinde gösterdiği dalgalanma özelliği. Oynaklığı yüksek bir menkul kıymetin fiyatında hızlı değişim ve aşırı dalgalanma özellikleri görülür.

Y

YABANCI HİSSE SENEDİ (FOREIGN STOCKS) :

Yabancı ortaklıklarca buldukları ülke mevzuatına uygun olarak çıkarılan ve ortaklık hakkını temsil eden menkul kıymetlerdir.

YABANCI KAYNAK :

İşletmenin kendi öz kaynakları dışında borçla bulduğu kaynaklardır.

YABANCI ORTAKLIK (FOREIGN COMPANY) :

Türk Parasını Kıymetini Koruma mevzuatında tanımlanan dışarıda yerleşik kişilerden ilgili ülke mevzuatına göre yabancı sermaye piyasası araçlarını çıkaran ortaklıklar ile yatırım ortaklıklarıdır.

YABANCI SERMAYE (FOREIGN CAPITAL) :

Bir ülkedeki sermaye stokuna başka bir ülke kişi veya kurumları tarafından yapılan sermaye katkısıdır. Dolaysız özel yabancı sermaye ve portföy yatırımları olarak ikiye ayrılır. Portföy yatırımları tasarruf sahiplerinin bir faiz veya dividend geliri sağlamak amacıyla uluslararası sermaye piyasalarından menkul değerler alınmasını ifade eder. Dolaysız özel sermaye yatırımları, bir ülkeden başka bir ülkeye verilen sermayenin, o ülkede yatırıma dönüştürülmesidir.

YANKEE :

Amerika'da ihraç edilen yabancı tahvillerdir.

YAPAY PİYASA/YAPAY FİYAT (ARTIFICIAL MARKET/ARTIFICIAL PRICE) :

Bir veya birkaç üyenin, bir veya birden fazla seanslar boyunca herhangi bir menkul kıymet için, sözkonusu menkul kıymetin gerçek piyasa değerini yansıtmayacak şekilde fiyat (yapay fiyat) teşekkül ettirecek şekilde sürekli olarak önceki alım emrine göre daha yüksek fiyatlarda alım emirleri veya sürekli olarak daha düşük fiyatlarda satım emirlerinin borsaya iletilmesi ile oluşturmaya çalışılan piyasaya yapay piyasa denir.

YARI MAMUL (SEMI- MANUFACTORS) :

Daha önceden üretim sürecine girmiş veya üretilmekte olan fakat kullanılabilir mamul haline gelmemiş maddelerdir.

YATAY ANALİZİ :

Dönemler arası bilanço ve gelir tablosu kalemlerin değişimlerini gösterir.

YATAY BÜTÜNLEŞME (HORIZONTAL COMBINATION; HORIZONTAL INTEGRATION) :

Aynı malı üreten işletmelerin ekonomik birimlerinin birleşmeleridir. Tröst veya karteller şeklinde olabilen bu birleşmelerle, tekel veya oligopol piyasalar yaratılmak istenmektedir.

YATIRIM (INVESTMENT) :

Belirli bir ülkede, belirli bir dönemde ekonomideki üretim araçlarına yapılan harcamalar yâni ülkedeki mevcut sermaye stokun yapılan ilavelerdir. Ekonomideki yatırım harcamaları sermaye mallarına yapılan harcamalar, inşaat ve hammaddelere yapılan harcamalar ve yarımamul ve mamullere yapılan harcamalar şeklinde gruplanabilir.

YATIRIM ANALİSTİ (INVESTMENT ANALYSIST) :

Hisse senetlerinin fiyatlarını tahmin etme de uzmanlaşmış kişilerdir.

YATIRIM BANKASI (INVESTMENT BANK) :

Özel sektörde ve kamu sektöründe, uzun vadeli olmak üzere kaynak transferi yapma görevini üstlenmiş kurumlardır. Yatırım bankaları genellikle sermaye piyasalarının aracısı durumundadırlar.

YATIRIM BÜTÇESİ (CAPITAL BUDGETING) :

Getirileri bir yıldan daha uzun bir dönemi kapsayan varlıklara yapılacak yatırımlar veya yatırım projeleri ile ilgili uzun vadeli planlama sürecidir.

YATIRIM DANIŞMANLIĞI (INVESTMENT CONSULTANCY) :

Müşterilere, sermaye piyasası araçları ile bunları ihraç eden ortaklık ve kuruluşların, yönlendirici nitelikte yazılı veya sözlü yorum ve yatırım tavsiyelerinde bulunulması faaliyetidir.

YATIRIM FONU (MUTUAL FUND) :

Halktan katılma belgeleri karşılığı toplanan paralar ile belge sahipleri hesabına, riskin dağılması ve inanca mülkiyet ilkesine göre sermaye piyasası araçları ile ulusal ve uluslararası borsalarda işlem gören altın ve diğer kıymetli madenlerden oluşan portföyü işletmek amacıyla kurulan mal varlığıdır.

YATIRIM FONU KATILMA BELGESİ (MUTUAL FUND PARTICIPATION CERTIFICATE)

:

Belge sahibinin kurucu ve saklayıcı kuruma karşı sahip olduğu hakları taşıyan ve fona kaç pay ile katıldığını gösteren kıymetli evraktır.

YATIRIM İNDİRİMİ (INVESTMENT TAX CREDIT) :

Özel sektörün yaptığı yatırım projelerine devletin, ekonomik kalkınmayı hızlandırmak amacıyla belirli bir oranda katılmasıdır.

YATIRIM KREDİSİ (INVESTMENT CREDIT) :

İşletmenin kuruluşu aşamasında, sabit değerlerin alımı ve bunların değerlendirilmesi için alınan kredilerdir. Bu krediler, işletme faaliyete geçip kâr etmeye başladıktan sonra geri ödenmek üzere alınırlar.

YATIRIM ORTAKLIKLARI (INVESTMENT TRUSTS) :

Sermaye piyasası araçları ile ulusal ve uluslararası borsalarda veya borsa dışı organize piyasalarda işlem gören altın ve diğer kıymetli madenler, portföyü işletmek üzere anonim ortaklık şeklinde ve kayıtlı sermaye esasına göre kurulan sermaye piyasası kurumlarıdır.

YATIRIM POLİTİKASI (INVESTMENT POLICY) :

Yatırım kararları alınması veya yatırım projeleri seçimi sırasında, işletmenin ekonomik şartları ileriye dönük hedefleri göz önüne alınarak uygulanan politikadır.

YEDDİ EMİN (GRATUITOUS BAILEE) :

Hukuki bakımdan anlaşmazlık konusu olan bir malın muhafazasının, korunmasının, bakımının ve yönetiminin hukuken teslim edildiği kişidir.

YEDEK AKÇE (RESERVE FUND; RETAINED EARNINGS) :

İşletmenin dönem sonunda elde ettiği kârın, kanun veya anasözleşme gereğince veya kar payı olarak dağıtılmayan, bilançoda çeşitli amaçlar için ayrı kalemlerde gösterilen kısmıdır. Yedek akçeler hukuki durumlarına göre; zorunlu yedek akçeler ve isteğe bağlı yedek akçeler olarak gruplanırlar.

YENİDEN DEĞERLEME (REVALUATION) :

Ortaklıkların aktiflerinde kayıtlı bulunan ve amortismanına tabi maddi duran varlıklarının enflasyon sebebiyle elde etme maliyeti ile piyasa değeri arasında oluşan farkın bilançoların sağlıklı bir şekilde değerlendirilmesi amacıyla Maliye Bakanlığı tarafından her yıl açıklanan oranlar dahilinde değerinin yükseltilmesidir.

YENİ ŞİRKETLER PAZARI (NEW COMPANIES MARKET) :

Yeni kurulmuş olmakla beraber, büyüme potansiyeli taşıyan şirketlerin hisse senetlerinin borsada işlem görmesi amacıyla kurulmuştur.

YETKİ BELGESİ (AUTHORIZATION CERTIFICATE) :

Sermaye Piyasası Kurulu tarafından aracı kuruluşlara verilen ve icra edecekleri sermaye piyasası faaliyetini gösteren belgeye denir.

YURTDIŞI YATIRIM (OVERSEAS INVESTMENT) :

Devletin veya bir işletmenin, başka bir ülkede yaptığı yatırımdır. Yeni pazarlara açılma isteği, düşük maliyetlerle faaliyette bulunma isteği, ülke içinde sermaye fazlası oluşması gibi nedenlerle yurtdışında yatırıma başvurulur.

Z

ZAMAN ÖNCELİĞİ (TIME PRIORITY) :

Hisse senetleri piyasasında, fiyat eşitliği halinde sisteme zaman açısından daha önce kaydedilmiş emirlerin öncelikli karşılanmasıdır.

ZARAR (COST) :

Belirli bir faaliyet dönemi sonunda, işletmenin dönem içi giderlerinin dönem içi gelirlerinden fazla olması durumudur. Zarar, sermayede veya kârdaki azalmayı gösterir.

ZARAR MİNİMİZASYONU (LOSS MINIMIZATION) :

Bir işletmenin belirli bir faaliyet dönemi sonunda, olabilecek zararının mümkün olduğunca en aza indirgenmeye çalışılmasıdır.

ZORUNLU TASARRUF (FORCED SAVING) :

Kişi ve işletmelerin iradesi dışında, mal talebinin mal arzını aşması sonucu harcamaların azalması ile ortaya çıkan tasarruftur. Ayrıca, devletin fiyatları ve vergileri yüksek tutarak, tüketimin azalması ile sağladığı tasarrufa da zorunlu tasarruf denilmektedir.

www.analiz.com tarafından hazırlanmıştır.